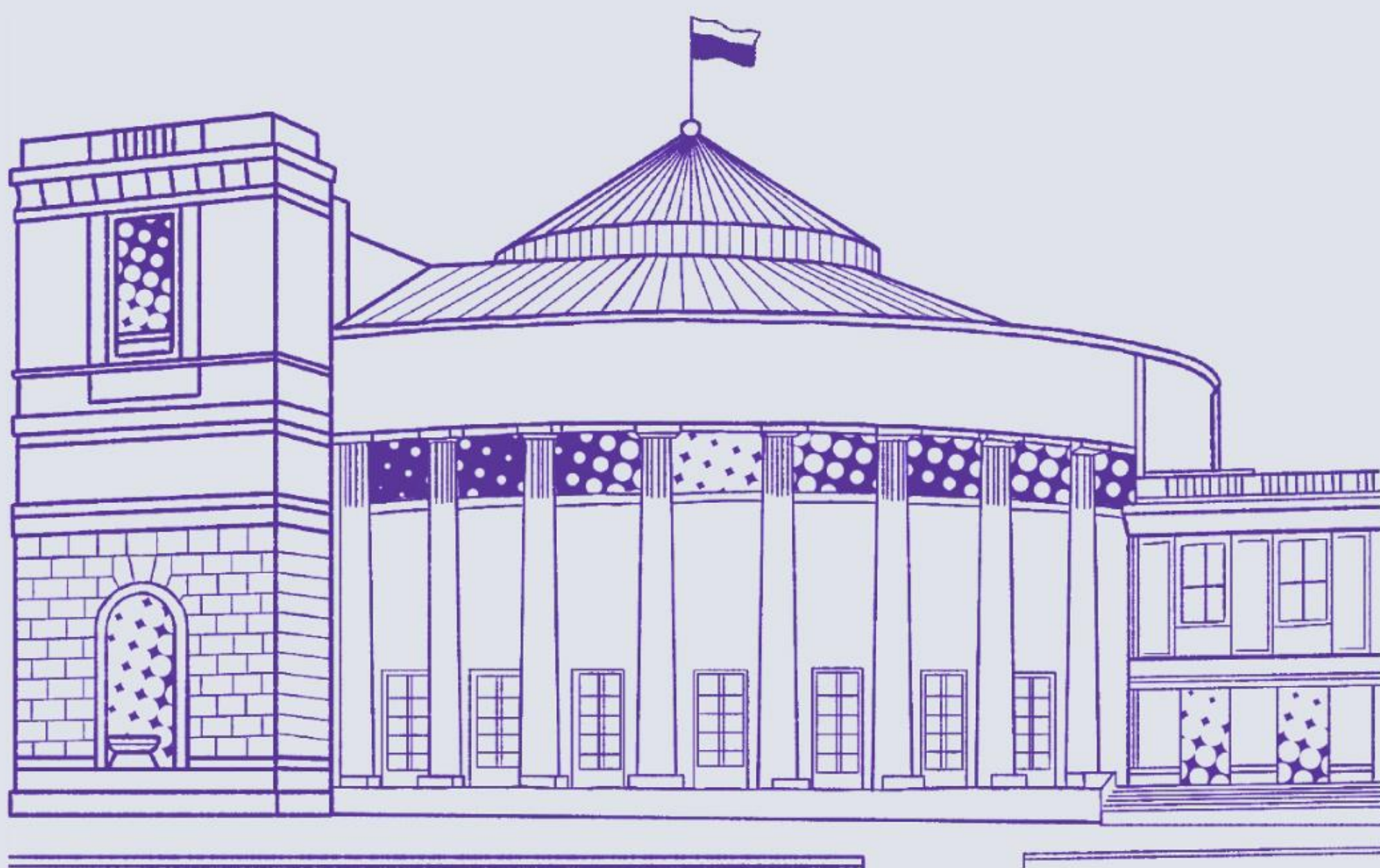
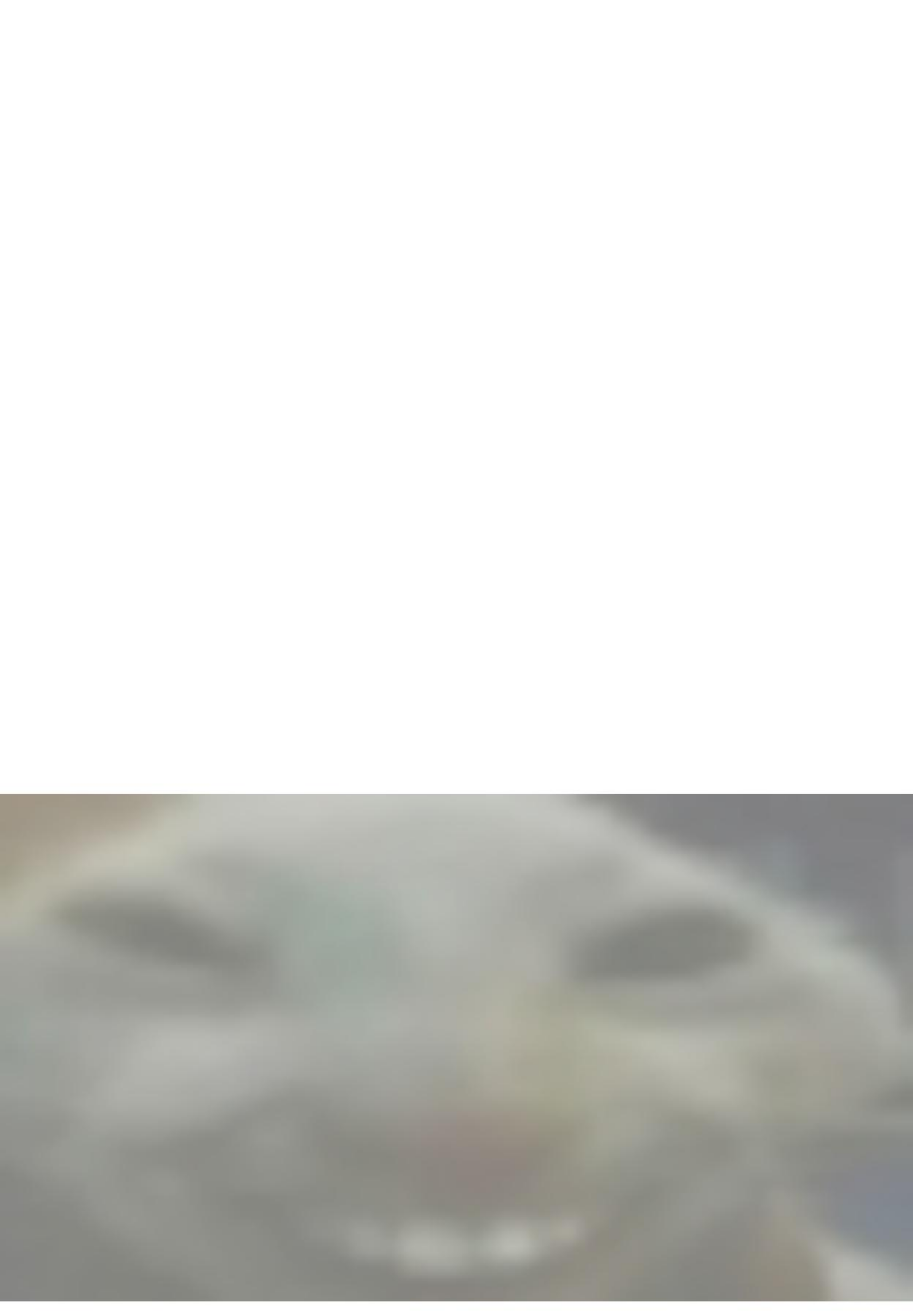

Historia

8

Zeszyt ćwiczeń

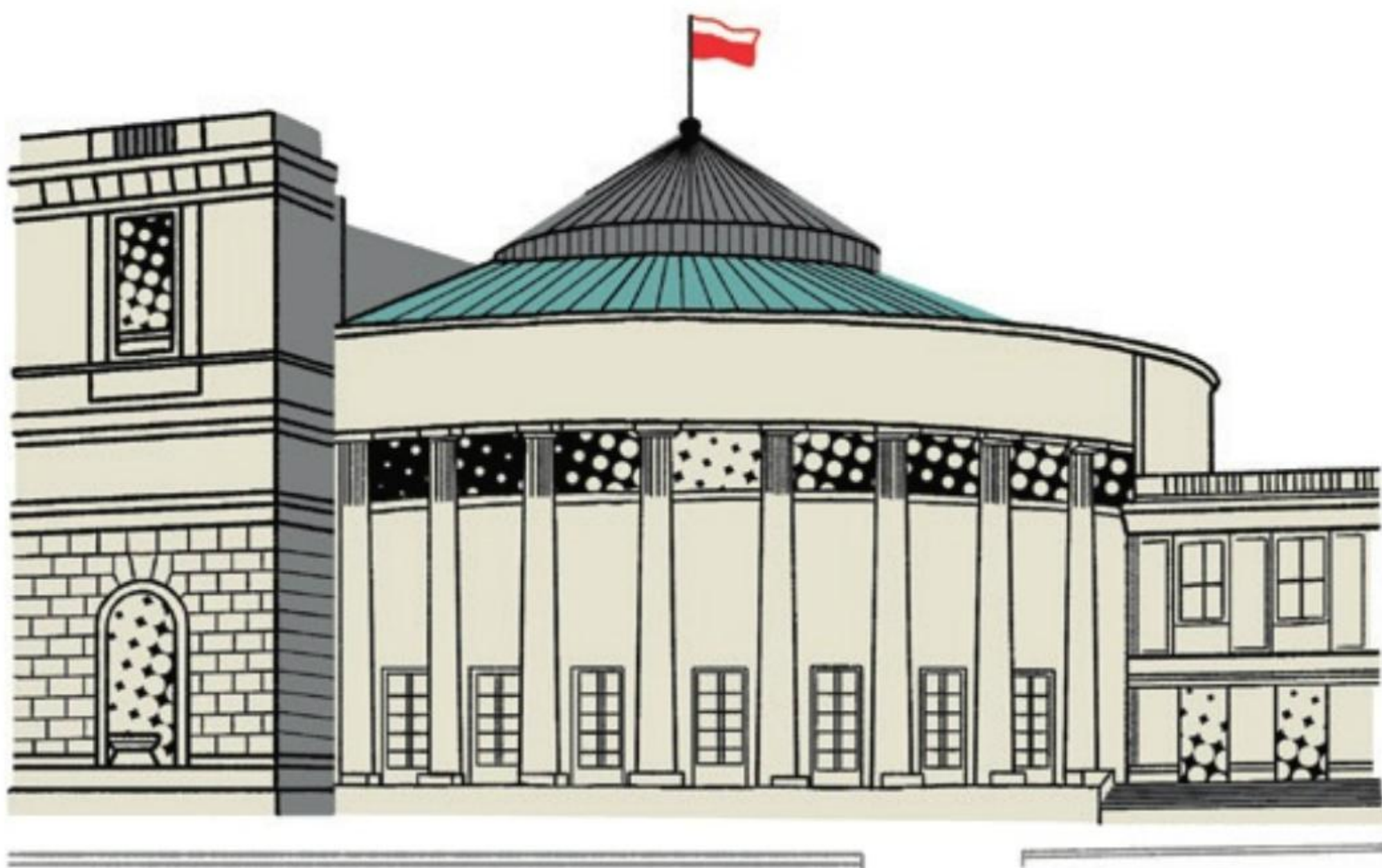

Szymon Ciechanowski

8

Historia

Zeszyt ćwiczeń dla klasy ósmej
szkoły podstawowej

Redaktor serii
Wojciech Sygut

Redaktor prowadzący
Szymon Ciechanowski

Redakcja merytoryczna
Agnieszka Szajewska

Redakcja językowa i korekta
Patrycja Ledwójcik

Redakcja techniczna
Paweł Kowalski

Skład i łamanie
Oficyna Wydawnicza Pegaz / Rafał Kulig

Redakcja artystyczna
Magdalena Sarnot-Wrzecionowska, Marcin Kot

Projekt i koncepcja artystyczna
Futu Creative / Kay Humelt i Rafał Kwiczo

Koordinacja prac graficznych
Magdalena Sarnot-Wrzecionowska

Projekt okładki
Futu Creative / Kay Humelt i Rafał Kwiczo

Ilustracja na okładce i stronie tytułowej
Acapulco Studio / Agata Dudek i Małgorzata Nowak-Żurek

Fotoedycja
Grzegorz Wrzecionowski

Mapy i wykresy
CartoTeam

Wykaz dysponentów praw autorskich do obrazów i zdjęć zamieszczonych w publikacji

Archiwum Państwowe w Krakowie: plakat, s. 64; **Bałtycka Biblioteka Cyfrowa:** „Dziennik Bałtycki”, s. 85; **BE&W:** Granger Collection (Hitler i Stalin jako para, s. 5; karykatura *Droga powrotna*, s. 43); Photo12 (karykatura, s. 11); Alamy (przyjęcie na plantacji, s. 57); IAM Ltd./World History Archive (zajęcia szkolne, s. 57); **Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Łódzkiego/Jerzy Zaruba:** karykatura *Wielka Trójka*, s. 20; **Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej:** dekrety, s. 71; **East News:** AKG Images (Stalin w czołgu, s. 5; karykatura *Do Moskwy/Z Moskwy*, s. 12); Marek Maliszewski/REPORTER (bunkier w Wiźnie, s. 9); Archiwum WMZ (baraki w Auschwitz, s. 13); Laski Diffusion (więźniowie obozu koncentracyjnego, s. 13); zdjęcie *Jedziemy nad polskie morze*, s. 63; rysunki Plantu i Pancho z „Le Monde”, s. 96; Muzeum Niepodległości (Sikorski, s. 28; aktywiści ZWM, s. 65); Mary Evans Picture Library (więźniowie obozu koncentracyjnego, s. 41); Polaris (plakat z Mao, s. 52); Krzysztof Chojnacki Collection (plakat *O słupy graniczne*, s. 63); Patryk Ptak/REPORTER (tablica upamiętniająca, s. 63); IPN (transparent *Pałkami prawdy zabić się nie da*, s. 78); Tomasz Wierzejski/FOTONOVA (czołg na Targu Drzewnym w Gdańsku, s. 78); Jan Juchniewicz/FOTONOVA (płonący gmach KW PZPR w Gdańsku, s. 78); Wiesław M. Zieliński (*Naszym celem/Razem z partią*, s. 79); AFP (wizyta papieża, s. 80); Wojtek Laski (przywódca Solidarności, s. 81); Jan Paweł II i Jaruzelski, s. 86; znaczki Solidarności Walczącej, s. 86; otwarcie restauracji McDonald's w Moskwie, s. 90; puste półki, s. 95; sklep oczami dziecka, s. 95; zaprzysiężenie Jaruzelskiego, s. 98); LOOR/SIPA (mieszkańcy pod bramą stoczni, s. 81); Zbigniew Markiewicz/FOTONOVA („Trybuna Ludu”, s. 85); Anna Beata Bohdziewicz/REPORTER (tłum, s. 86); AP/Alexander Zemlianichenko (braki w zaopatrzeniu, s. 90); Witold Skrzypczak (kolejka przed sklepem, s. 95); Maciej Macierzyński/REPORTER (zaprzysiężenie Wałęsy, s. 98); Andrzej Marzec (*Precz z rządem*, s. 100); Tadeusz Koniarz/REPORTER (*Żądamy lustracji*, s. 100); **Forum:** Marek Skorupski (Stanisław Tomaszewski „Miedza”, *W walce – odwet za krew tysięcy Polaków*, s. 36); Piotr Mecik (*Najemne Sługusy Zagraniczne*, s. 65); **G. Załęski, Satyra w konspiracji 1939-1944, Warszawa 1958:** *Polska zwycięży*, s. 31; **Muzeum Narodowe w Warszawie:** Andrzej Wróblewski, *Rozstrzelanie surrealistyczne*, (*Rozstrzelanie VIII*); 1949; olej, płótno; 130 × 199 cm; Muzeum Narodowe, Warszawa © Fundacja Andrzeja Wróblewskiego, www.andrzejwroblewski.pl, dzięki uprzejmości Fundacji Andrzeja Wróblewskiego, s. 69; Juliusz Krajewski, *Podziękowanie traktorzystom*, s. 69; **Muzeum Powstania Warszawskiego:** Ryszard Witkowski „Romuald”, „Orliński” (komunistyczne plakaty propagandowe, s. 37); **PAP:** Bolesław Miedza (wiec, s. 78); CAF (ulice Szczecina, s. 78); Erazm Ciołek (straż robotnicza przy bramie nr 2, s. 81); Jan Morek (*Cyrk gospodarczy*, s. 82); Stefan Kraszewski (*Mieliśmy mieć drugą Polskę*, s. 82); Damazy Kwiatkowski (zaprzysiężenie Kwaśniewskiego, s. 98); Adam Hawalej (plakaty wyborcze, s. 100); **PWN:** Ignacy Witz, *Amerykańsko-francuskie przymierze*, s. 43; rozpad ZSRS, s. 91; **Shutterstock:** SylwiaMoz (Poczta Polska w Gdańsku, s. 9); Łukasz Janyst (Westerplatte, s. 9); ace03 (znaczek, s. 48); **Teatrnn.pl:** Biblioteka Multimedialna (ulotka wyborcza Solidarności, s. 96); **Wikimedia/Wikipedia, CC0:** Ле Лой (medal „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”, s. 27); **Wikimedia/Wikipedia, CC BY-SA 3.0:** Willem van de Poll (Raczkiewicz, https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Władysław_Raczkiewicz#/media/File:Władysław_Raczkiewicz_1934.jpg, s. 28); Das Bundesarchiv (tabliczka „Nur für Juden”, https://pl.wikipedia.org/wiki/Getto_warszawskie#/media/Plik:Bundesarchiv_Bild_183-L14404,_Warschau,_Straßenbahn_”Nur_für_Juden”.jpg, s. 26); wysiedlenia, https://da.wikipedia.org/wiki/Fordrivelsen_af_tyskere_efter_2._verdenskrig#/media/Fil:Bundesarchiv_Bild_183-1983-0422-315,_Umsiedler_auf_dem_Güterbahnhof_Berlin-Pankow.jpg, s. 41); Junge, Heinz (Chruszczow, https://en.wikipedia.org/wiki/Nikita_Khrushchev#/media/File:Bundesarchiv_Bild_183-B0628-0015-035,_Nikita_S._Chruschtschow.jpg, s. 46); Kohls, Ulrich (Bieżniew, [https://en.wikipedia.org/wiki/Leonid_Brezhnev#/media/File:Leonid_Brezhnev_Portrait_\(1\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Leonid_Brezhnev#/media/File:Leonid_Brezhnev_Portrait_(1).jpg), s. 46); Guilherme Paula (flaga rewolucjonistów węgierskich, [https://pl.wikipedia.org/wiki/Flaga_Węgier#/media/Plik:Flag_of_Hungary_\(1956_revolution\).svg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Flaga_Węgier#/media/Plik:Flag_of_Hungary_(1956_revolution).svg), s. 47); **Wikimedia/Wikipedia, domena publiczna:** Captain Frank Hurley (żołnierze w czasie I wojny światowej, s. 4); Classiccardinal (wykolejony pociąg, s. 14); Pavel Goreliy (sowiecki plakat, s. 14); IPN (V Wileńska Brygada AK, s. 14); National Museum of the U.S. Navy (konferencja w Teheranie, s. 17); M. Świerczyński (ruiny Warszawy, s. 41); Materialscentist (Stalin, s. 46); U.S. National Archives and Records Administration (konferencja w Jaltie, s. 18); U.S. National Archives and Records Administration/Charles Levy (grzyb atomowy, s. 18); Chief Photographer's Mate (CPHOM) Robert F. Sargent, U.S. Coast Guard (lądownie w Normandii, s. 18); Tom5551 (łapanka, s. 23); Dreamcatcher25 (pacyfikacja wsi, s. 23); Poeticbent (Umschlagplatz, s. 26); Jerzy Tomaszewski (egzekucja Żydów, s. 41); Thommy (flaga Węgier 1949–1956, s. 47); J. Howard Miller, Restored by Adam Cuerden (*We Can Do It*, s. 56); Patrol110 (kartki, s. 95)

oznaczenie polecenia
trudniejszego

samoksztalcenie

nawiązanie do innego
przedmiotu

Wydawca oświadcza, że dołożył wszelkich starań, aby dotrzeć do wszystkich właścicieli i dysponentów praw autorskich. Osoby, których nie udało nam się ustalić, prosimy o kontakt z wydawnictwem.

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Przestrzegaj praw, jakie im przysługują. Udostępniając książkę lub jej fragmenty, rób to wyłącznie w zakresie dozwolonego użytku, który określają przepisy prawa. Zawartość książki możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Kopując jej część, rób to jedynie na użytek osobisty.

© Grupa MAC S.A., Kielce 2021

ISBN 978-83-8108-723-0

Grupa MAC S.A.
25-561 Kielce, ul. Witosa 76
tel. 41 366 55 55, faks: 41 366 33 02
e-mail: kontakt@mac.pl; www.mac.pl

Spis treści

1. Druga wojna światowa

1.1	Przypomnienie wiadomości z klasy siódmej	4
1.2	Wojna obronna Polski w 1939 roku	6
1.3	Na froncie europejskim (1939–1941)	10
1.4	Agresja Niemiec na ZSRS	12
1.5	Okupacja, kolaboracja i opór	13
1.6	Wojna poza Europą	16
1.7	Zwycięstwo aliantów	18
	Podsumowanie działu 1	21

2. W okupowanej Polsce

2.1	Noc okupacji	22
2.2	Wokół tragedii Żydów	25
2.3	Rząd RP na emigracji i walka Polaków na frontach wojny	28
2.4	Walka i opór w okupowanym kraju	31
2.5	Akcja Burza i powstanie warszawskie	34
2.6	Początki władzy komunistycznej w Polsce	37
	Podsumowanie działu 2	39

3. Świat po II wojnie światowej

3.1	Krajobraz po wojnie	40
3.2	Zimna wojna	42
3.3	Za żelazną kurtyną	45
3.4	Rozpad systemu kolonialnego	48
3.5	Konflikty na Bliskim Wschodzie	50
3.6	Chiny po II wojnie światowej i wojna w Korei	52
3.7	Ku zjednoczonej Europie	54
3.8	Przemiany społeczno-kulturowe po II wojnie światowej	56
	Podsumowanie działu 3	59

4. Polska w latach 1945–1956

4.1	Inny kraj	60
4.2	Przegrana walka	64

4.3	Stalinowska Polska	67
4.4	Od Czerwca do Października	71
	Podsumowanie działu 4	73

5. Polska w latach 1956–1989

5.1	Pod rządami Gomułki	74
5.2	Protesty marcowe i Grudzień 1970	76
5.3	Dekada Gierka	79
5.4	Sierpień 1980 i Solidarność	81
5.5	Stan wojenny	84
5.6	Kultura w czasach PRL	87
	Podsumowanie działu 5	89

6. Droga do wolności

6.1	Rozpad Związku Sowieckiego	90
6.2	Jesień Narodów	92
6.3	Okrągły Stół	95
6.4	Trzecia niepodległość	99
6.5	Między Wschodem a Zachodem	102
	Podsumowanie działu 6	104

1.1 Przypomnienie wiadomości z klasy siódmej

- Wymień ważniejsze przemiany przełomu wieków XIX i XX:

a) gospodarcze – _____

_____ ,

b) polityczne – _____

_____ ,

c) społeczne – _____

_____ .

- Jakie były bezpośrednie skutki I wojny światowej? Połącz właściwe przykłady ze zdjęciem.

upadek dynastii •
Romanowów w Rosji

kolonizacja Afryki •

przewrót majowy w Polsce •

odzyskanie niepodległości •
przez Polskę

• wzrost znaczenia
USA na świecie

• upadek ładu
wiedeńskiego

• powstanie ZSRS

• osłabienie pozycji
Europy w świecie

- Skreśl zdanie zawierające informację fałszywą. Popraw je tak, by podawało prawdę, i zapisz poprawioną wersję poniżej.

- W latach 30. XX w. Adolf Hitler zaprowadził w Niemczech dyktaturę.
- Naziści prześladowali przeciwników politycznych i przedstawicieli różnych grup, m.in. Żydów, Romów i osoby niepełnosprawne.
- Pod rządami Józefa Stalina w ZSRS urynkowiono gospodarkę kraju.

- Przeczytaj fragment tajnego protokołu do traktatu niemiecko-sowieckiego z 23 sierpnia 1939 r. Wykonaj polecenia i odpowiedz na pytanie.

Z okazji podpisania paktu nieagresji między Rzeszą Niemiecką a Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich, podpisani pełnomocnicy obu stron przedyskutowali w ściśle poufnych rozmowach sprawę rozgraniczenia ich indywidualnych sfer interesów w Europie Wschodniej. Rozmowy te doprowadziły do następujących wniosków: [...]

[...] W razie terytorialnych i politycznych zmian na obszarach należących do państwa polskiego, strefy interesów Niemiec i ZSRR będą rozgraniczone w przybliżeniu wzdłuż linii rzek Narwi, Wisły i Sanu.

Zagadnienie, czy interesy obu stron czynią pożądanym utrzymanie niepodległego państwa polskiego i jakie mają być granice tego państwa, może być ostatecznie rozstrzygnięte dopiero w toku dalszych wydarzeń politycznych. W każdym razie obydwa rządy rozwiążą tę sprawę w drodze przyjaznego porozumienia. [...]

Źródło: Tajny protokół do traktatu niemiecko-sowieckiego, 23 sierpnia 1939 r., cyt. za: <https://encyklopedia.pwn.pl>, dostęp: 17.02.2021 r.

- a) Wymień cele polityki zagranicznej Niemiec i ZSRR na podstawie tekstu.

- b) Napisz, co dla II Rzeczypospolitej oznaczało podpisanie protokołu.

- ★ c) Jak myślisz, dlaczego obie strony zobowiązały się do zachowania treści porozumienia w tajemnicy?

- d) Rozstrzygnij, na której ilustracji (A czy B) odzwierciedlono stan relacji niemiecko-sowieckich w lecie 1939 r. Uzasadnij odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

1.2 Wojna obronna Polski w 1939 roku

- Uporządkuj wydarzenia w kolejności chronologicznej. Wpisz cyfry od 1 do 6 we właściwe kratki.

- ☐ Kapitulacja Helu.
- ☐ Klęska pod Kockiem.
- ☐ Atak Niemiec na Polskę.
- ☐ Kapitulacja Warszawy.
- ☐ Bitwa pod Wizną.
- ☐ Agresja ZSRS na Polskę.

- Połącz liniami postacie z odpowiednimi opisami.

Stefan Starzyński •	• generał, dowódca Armii „Poznań” w bitwie nad Bzurą
Tadeusz Kutrzeba •	• marszałek, Naczelnny Wódz Wojska Polskiego w czasie wojny obronnej 1939 r.
Edward Rydz-Śmigły •	• prezydent Warszawy, komisarz cywilny przy Dowództwie Obrony Warszawy
Franciszek Kleeberg •	• dowódca Lądowej Obrony Wybrzeża w 1939 r., kierował obroną Kępy Oksywskiej
Stanisław Dąbek •	• dowódca Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie”, która stoczyła bój pod Kockiem

- ★ Oceń, jakie znaczenie dla przebiegu wojny obronnej 1939 r. miało przyłączenie się Francji i Wielkiej Brytanii do wojny po stronie Polski.

Przeczytaj fragment noty Wiaczesława Mołotowa doręczonej ambasadorowi Polski w Moskwie Wacławowi Grzybowskiemu w nocy z 16 na 17 września 1939 r. Odpowiedz na pytania i wykonaj polecenie.

Wojna niemiecko-polska ujawniła wewnętrzne bankructwo państwa polskiego. W ciągu dziesięciu dni operacji wojskowych Polska straciła wszystkie swoje okręgi przemysłowe i ośrodki kulturalne. Warszawa, jako stolica Polski, już nie istnieje. Rząd polski uległ rozkładowi i nie okazuje przejawów życia. Oznacza to, że państwo polskie i jego rząd przestały faktycznie istnieć. [...]

Rząd radziecki polecił wobec powyższych okoliczności Naczelnemu Dowództwu Armii Czerwonej, aby nakazało wojskom przekroczyć granicę i wziąć pod swoją opiekę życie i mienie ludności Zachodniej Ukrainy i Zachodniej Białorusi.

Rząd radziecki zamierza równocześnie podjąć wszelkie środki mające na celu uwolnienie narodu polskiego od niszczącej wojny, w którą wepchnęli go nierozsądni przywódcy, i umożliwienie mu życia w pokoju.

Źródło: Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2001

a) Jak Sowieci uzasadniali wkroczenie Armii Czerwonej do Polski?

b) Oceń, czy argumenty przedstawione przez Mołotowa były zgodne z prawdą.

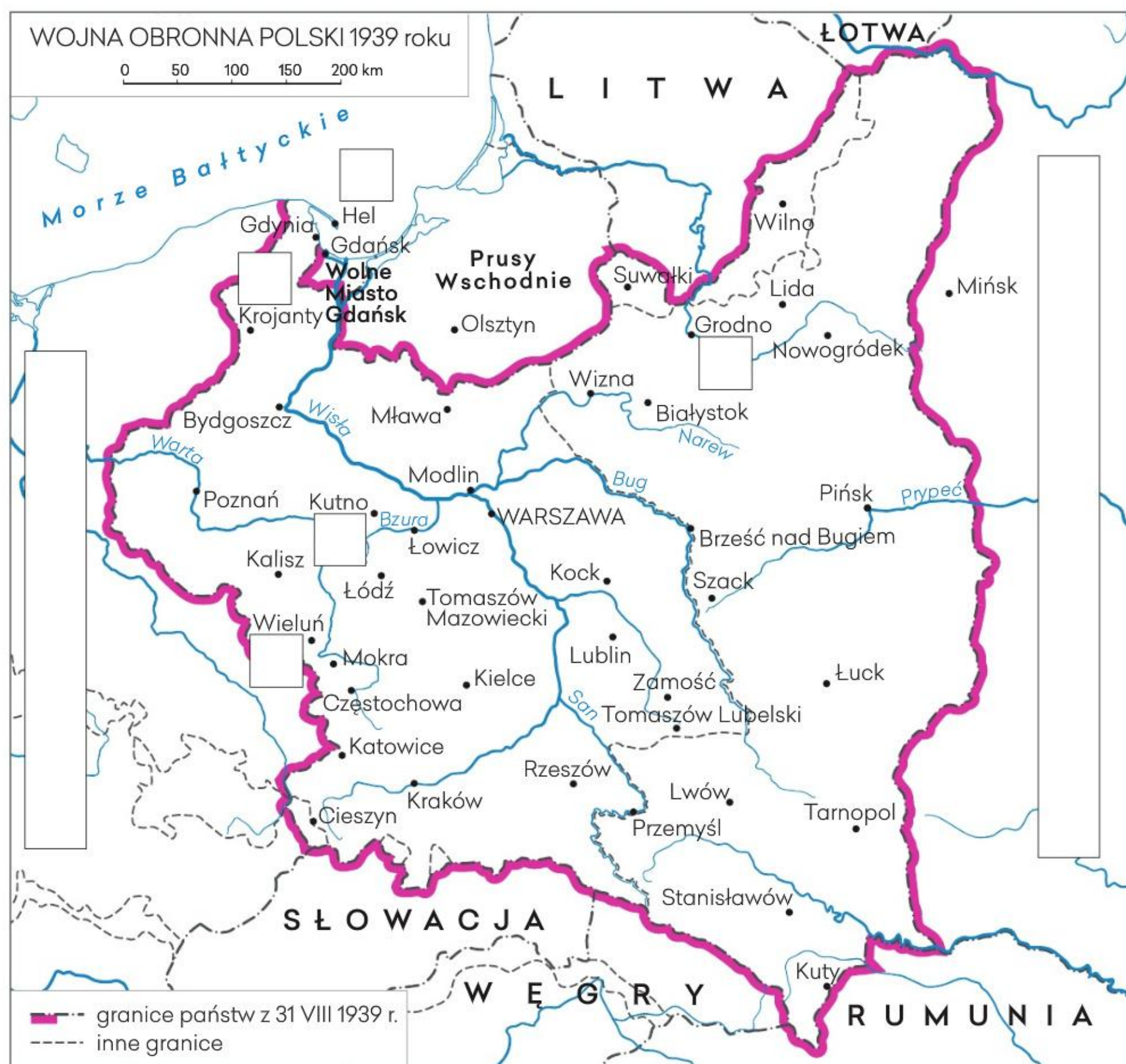
c) Jakie były faktyczne cele Związku Sowieckiego?

Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Podczas kampanii wrześniowej Armia Czerwona zastosowała przeciwko Polsce nową doktrynę wojenną, określaną jako wojnę błyskawiczną.	☐ P	☐ F
Przykładem wojny totalnej było bombardowanie przez niemieckie lotnictwo polskich miast.	☐ P	☐ F

Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

- Wpisz w ramki nazwy państw, które zaatakowały Polskę w 1939 r.
- Oznacz główne kierunki niemieckiego natarcia dnia 1 września 1939 r.
- Zaznacz granicę niemiecko-sowiecką ustaloną po klęsce Rzeczypospolitej 28 września 1939 r.
- Wpisz litery odpowiadające poniższym opisom w odpowiednie kratki na mapie.

- Miasto doszczętnie zniszczone przez niemieckie lotnictwo pierwszego dnia wojny.
- Miejsce największej i najdłuższej bitwy kampanii wrześniowej. Starli się tu z Niemcami żołnierze Armii „Poznań” i Armii „Pomorze”.
- Ostatni punkt oporu Polaków na Wybrzeżu. Skapitulował 2 października 1939 r.
- Miejsce bitwy, w czasie której wstawili się kawalerzyści pod dowództwem płk. Kazimierza Mastalerza.
- Obróńcy tego miasta stawiali bohaterski opór Armii Czerwonej przez trzy dni – od 17 do 20 września 1939 r.

Uzupełnij teksty i podaj informacje na temat obiektów związanych z kampanią wrześniową.

(nazwa zabytku)

Przed II wojną światową ten budynek był siedzibą Poczty Polskiej w Wolnym Mieście _____. Obecnie mieści się tu muzeum. Upamiętnia ono bohaterski opór polskich pocztowców, którzy dnia _____ r. przez 14 godzin stawili zacięty opór Niemcom.

(nazwa zabytku)

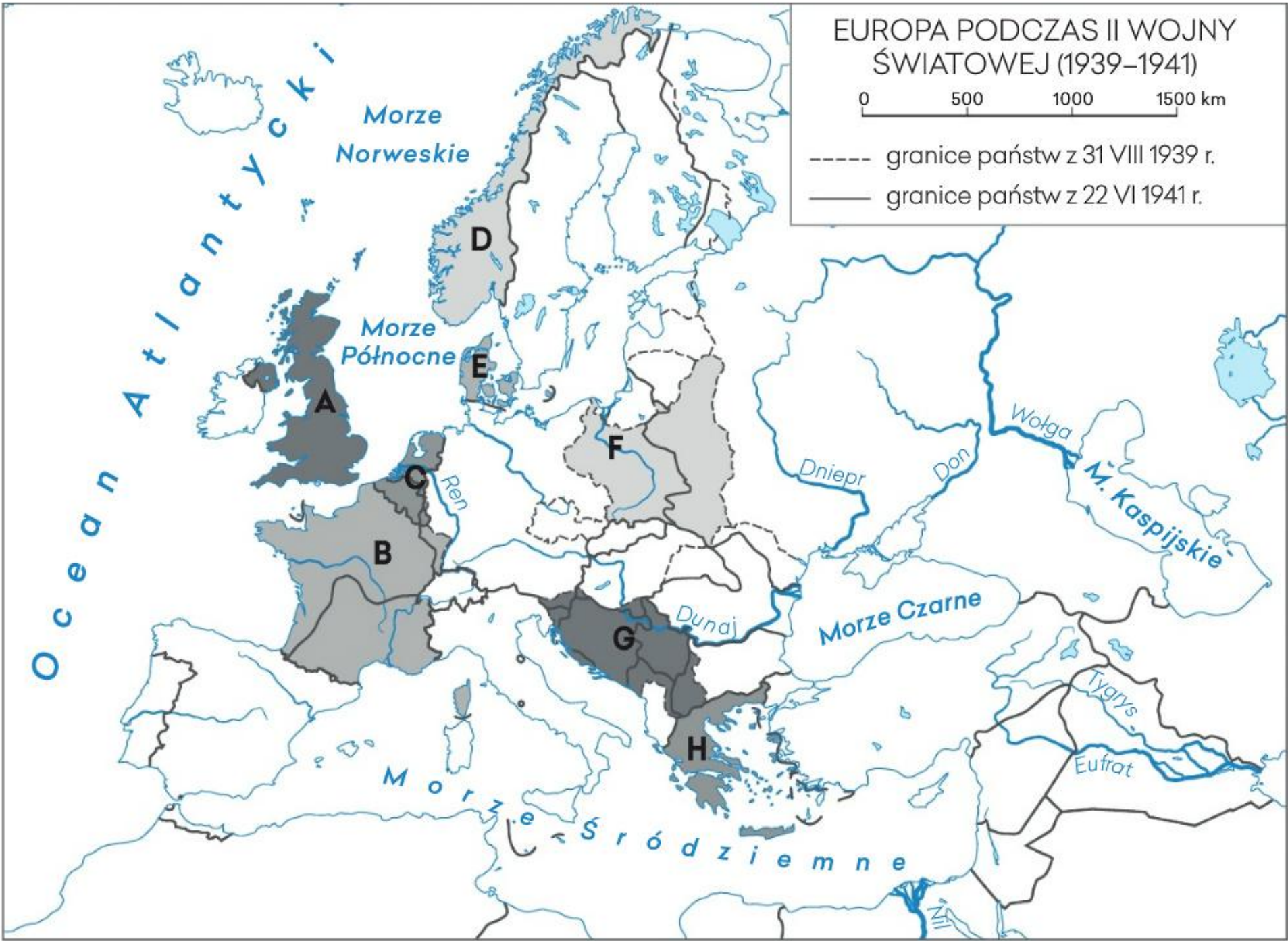
Jednym z najważniejszych punktów polskiego oporu we wrześniu 1939 r. była polska placówka wojskowa na półwyspie _____. Polscy żołnierze pod dowództwem majora _____ bronili się przez siedem dni przy ciągłym ostrzale z niemieckiego okrętu pancernego _____ - _____.

**Bunkier i grób kapitana Raginisa
w Wiźnie**

1.3 Na froncie europejskim (1939–1941)

● Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

- a) Zaznacz czarną linią zasięg zdobyczy niemieckich do czerwca 1941 r.
- b) Zaznacz zieloną linią zasięg zdobyczy sowieckich do czerwca 1941 r.
- c) Przyporządkuj podanym w tabeli opisom państw litery, którymi oznaczono je na mapie. W każdym wierszu tabeli wpisz właściwą literę.

Opis	Litera
To państwo stało się pierwszą ofiarą agresji hitlerowskiej w 1939 r. Niemcy zaatakowali je we współpracy z ZSRS.	
Kraj, który skapitulował przed Wehrmachtem w czerwcu 1941 r. Po klęsce został podzielony na dwie części – okupowaną przez Niemców i nieokupowaną (ze stolicą w Vichy).	
Opanowanie tego państwa zapewniło Rzeszy Niemieckiej kontrolę nad szlakiem, którym importowano rudy żelaza ze Szwecji do Niemiec.	
To państwo obroniło swoją niepodległość w bitwie powietrznej latem 1940 r.	

Przeczytaj tekst źródłowy. Wykonaj polecenia i odpowiedz na pytania.

Art. 2. W celu zabezpieczenia interesów Rzeszy Niemieckiej, terytorium francuskie na północ i na zachód od linii przeprowadzonej na załączonej mapie zostanie okupowane przez wojska niemieckie. [...]

Art. 3. W okupowanych rejonach Francji Rzesza Niemiecka wykonuje wszystkie prawa mocarstwa okupacyjnego. [...]

Niniejszy układ rozejmowy zostanie podpisany dnia 22 czerwca 1940 r. o godzinie 18 minut 50 według niemieckiego czasu letniego, w lasku koło Compiègne.

Źródło: *Wiek XX w źródłach...*

a) Przyjrzyj się taśmie chronologicznej. Zaznacz właściwe zakończenie zdania.

Tekst powstał w okresie oznaczonym na taśmie chronologicznej numerem

- ☐ A. 1. ☐ B. 2. ☐ C. 3. ☐ D. 4.

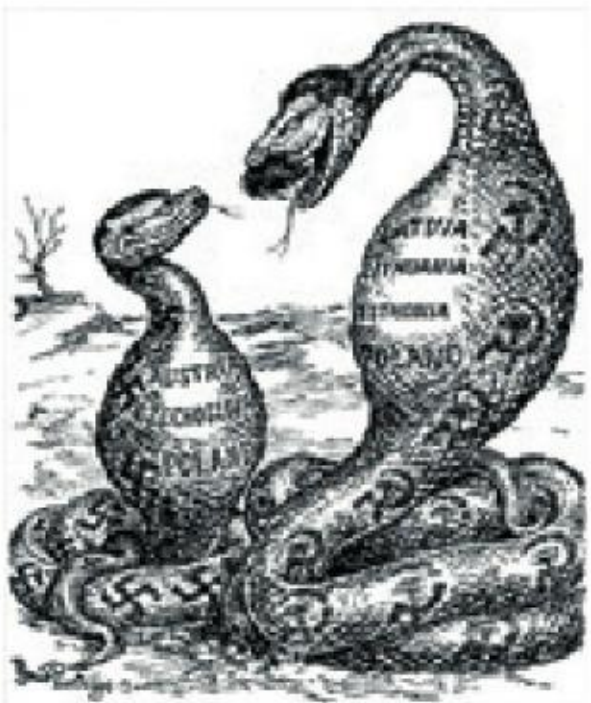
b) Skutkiem jakiego wydarzenia było zawarcie zacytowanego dokumentu?

c) Zwróć uwagę na miejsce podpisania rozejmu. Dlaczego nastąpiło to w lasku koło Compiègne?

Przyjrzyj się karykaturze z 1940 r. Kogo przedstawia? Jaka jest jej wymowa?

Stalin do Hitlera: *Nie wiem, jak pomóc ci to przetrwać, drogi Adolfie, ale doskonale cię rozumiem.*

1.4 Agresja Niemiec na ZSRS

Podaj dwie przyczyny i dwa skutki agresji Niemców na Związek Sowiecki.

Przyczyny:

→

Agresja Niemiec na Związek Sowiecki
22 czerwca 1941 r.

→

Skutki:

Spośród poniższych wydarzeń oznaczonych literami A–D wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i wydarzenie chronologicznie ostatnie. W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą literę.

	A	B	C	D
Wydarzenie chronologicznie pierwsze.	☐	☐	☐	☐
Wydarzenie chronologicznie ostatnie.	☐	☐	☐	☐

- A. Kapitulacja niemieckiej VI Armii pod Stalingradem.
- B. Zwycięstwo Armii Czerwonej w bitwie pod Kurskiem.
- C. Wkroczenie Wehrmachtu na Litwę, Białoruś i Ukrainę.
- D. Ofensywa wojsk niemieckich w kierunku Kaukazu.

Przyjrzyj się karykaturom. Następnie przyporządkuj je do odpowiednich haseł w tabeli. Wpisz właściwą literę w każdym wierszu.

Hasło	Litera
Do Moskwy: Hurra!	
Z Moskwy: Ojej!	

1.5 Okupacja, kolaboracja i opór

● Przyjrzyj się zdjęciom niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau. Odpowiedz na pytanie i wykonaj polecenia.

a) Jaką funkcję takie miejsca pełniły w czasie II wojny światowej?

b) Opisz warunki, które panowały w obozach koncentracyjnych.

c) Wymień grupy ludności, których przedstawiciele byli więzieni przez nazistów w obozach koncentracyjnych.

● Porównaj okupację hitlerowską Europy Zachodniej i Europy Środkowo-Wschodniej. Wpisz litery odpowiadające poszczególnym hasłom do właściwych rubryk tabeli. Niektóre wyrażenia należy umieścić w obu rubrykach.

- A. Eksterminacja elit na masową skalę.

B. Likwidacja ludności żydowskiej.

C. Brak masowego terroru.

D. Eksploatacja gospodarcza.

E. Roboty przymusowe.

F. Wysiedlenia ludności na wschód.

Europa Zachodnia	Europa Środkowo-Wschodnia

Wyjaśnij terminy.

Eksterminacja – _____

Getto – _____

Holokaust – _____

Ruch oporu – _____

Przedstaw formy oporu wobec Niemców w czasie II wojny światowej.

Skorzystaj z zamieszczonych zdjęć.

Skutki akcji przeprowadzonej przez *résistance*, 6 lipca 1944 r.

V Wileńska Brygada AK pod dowództwem mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”

Sowiecki plakat. Napis brzmi:
*Chwała bohaterom, którzy
walczą na tyłach wroga.*

Przeczytaj relację Witolda Pileckiego o przybyciu Żydów do obozu zagłady Auschwitz-Birkenau. Wykonaj polecenia i odpowiedz na pytania.

Jechali Żydzi z Czech, Francji, Holandii i innych krajów Europy. Jechali sami, bez eskorty, aż dopiero na kilkanaście kilometrów przed Oświęcimiem obstawiano wagony, przywożąc ich na bocznice, pod Brzezinkę. Dlaczego jechali? [...] Z tego, co mówili zgodnie, można było wnioskować, że wyjeżdżali na skutek ogłoszeń urzędowych w różnych miastach i państwach pod zaborem niemieckim, z których wynikało, że tylko ci Żydzi będą mogli jeszcze żyć, którzy pojadą do pracy w Trzeciej Rzeszy. [...]

Transporty kolejowe wiozące codziennie około tysiąca ludzi kończyły swoją trasę na bocznicę. [...] Na razie, niczego nie przeczuwając – na rozkaz – pasażerowie wysiadali na rampę. Dla uniknięcia kłopotliwych scen zachowywano wobec nich względną grzeczność. Kazano odłożyć żywność na jedną pryzmę, na drugą – wszystkie rzeczy. Mówiono im, że rzeczy zostaną zwrócone. U pasażerów rodził się pierwszy niepokój, czy im rzeczy nie zginą, czy odnajdą swoje, czy im nie zamienią walizek...

Później dzielono na grupy. Mężczyźni i chłopcy ponad 13-letni szli do jednej grupy; kobiety z dziećmi – do drugiej. Pod pretekstem konieczności wykąpania kazano im wszystkim rozbierać się w dwóch osobnych grupach, zachowując pozory poczucia wstydlivosti. Ubrania układały obie grupy również w dwa wielkie stosy, celem niby przekazania do dezynfekcji. Niepokój był teraz już wyraźniejszy, czy im nie poginą ubrania, czy nie zamienią bielizny.

Potem setkami, osobno kobiety z dziećmi, osobno mężczyźni, szli do baraków, które miały być łaźniami (były komorami gazowymi!). Okna były tylko z zewnątrz – fikcyjne, wewnątrz był mur. Po zamknięciu uszczelnionych drzwi wewnątrz odbywał się masowy mord.

A. Cyra, *Ochotnik do Auschwitz. Witold Pilecki 1901–1948*, Oświęcim 2000

a) Napisz, jaki był rzeczywisty cel transportowania ludzi do obozu zagłady.

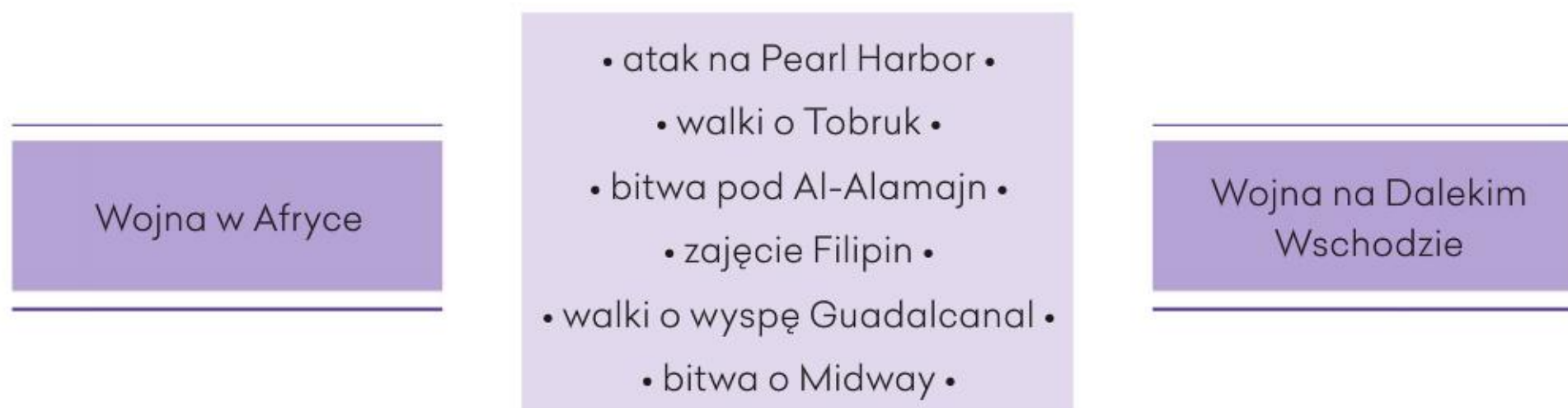
b) Dlaczego Niemcy do końca utrzymywali Żydów w niewiedzy, jaki jest cel transportów do obozu?

c) Dowiedz się, kiedy Witold Pilecki był więźniem obozu. W jakich okolicznościach się w nim znalazł?

1.6 Wojna poza Europą

- Przyporządkuj poniższe wydarzenia do odpowiedniego teatru działań wojennych. Połącz opisy liniami z właściwym elementem.

- Przeczytaj teksty źródłowe i wykonaj polecenia.

Źródło A

Dążymy do tego, by wojna nie przyszła do naszego domu i dlatego powinniśmy nie dopuścić, by ogarnęła ona kontynent amerykański [...] mam nadzieję, że Stany Zjednoczone pozostaną państwem neutralnym. Wierzę w to i zapewniam was, że wszelkie dążenia rządu zostaną ukierunkowane w tym celu.

Źródło: Przemówienie radiowe prezydenta Franklina Delano Roosevelta z 3 września 1939 r., w: A. Czubiński, *Historia powszechna XX wieku*, Poznań 2006

Źródło B

Nie można zamykać oczu na fakt, że nasz naród, nasze terytorium oraz nasze interesy znajdują się w poważnym niebezpieczeństwie. Z zaufaniem w nasze siły zbrojne – z nieprzymuszonym mocnym postanowieniem naszego narodu – niewątpliwie odniesiemy sukces – w czym Boże nam dopomóż. Proszę, ażeby Kongres uchwalił, iż od momentu nie sprowokowanego i tchórzliwego napadu japońskiego w niedzielę, 7 grudnia, istnieje stan wojny między Stanami Zjednoczonymi i Cesarstwem Japonii.

Źródło: Orędzie prezydenta Franklina Delano Roosevelta z 8 grudnia 1941 r., w: *Wiek XX w źródłach...*

- a) Porównaj stosunek prezydenta USA Franklina Delano Roosevelta do toczącej się wojny we wrześniu 1939 r. i w grudniu 1941 r.

- b) Napisz, pod wpływem jakiego wydarzenia USA przystąpiły do wojny.

- Na podstawie tabel oceń, jakie znaczenie dla wzmocnienia sił koalicji antyhitlerowskiej miało przystąpienie USA i ZSRS do II wojny światowej.

Źródło A

Wydatki mocarstw na zbrojenia (w mld dolarów)		
Państwo	1941 r.	1943 r.
Wielka Brytania	6,5	11,1
ZSRS	8,5	13,9
USA	4,5	37,5
Alianci – łącznie	19,5	62,5
Niemcy	6	13,8
Japonia	2	4,5
Włochy	1	–
Państwa Osi – łącznie	9	18,3

Źródło B

Produkcja samolotów w 1944 r. (w sztukach)	
Państwo	Samoloty
Wielka Brytania i kraje Brytyjskiej Wspólnoty Narodów	31 026
ZSRS	40 300
USA	96 318
Alianci – łącznie	167 644
Niemcy	39 807
Japonia	18 180
Włochy	–
Państwa Osi – łącznie	57 987

Źródło: A. Czubiński, dz. cyt.

- Podpisz sylwetki polityków ukazanych na zdjęciu.

1

2

3

- Wymień dwa postanowienia konferencji w Teheranie.

-
-

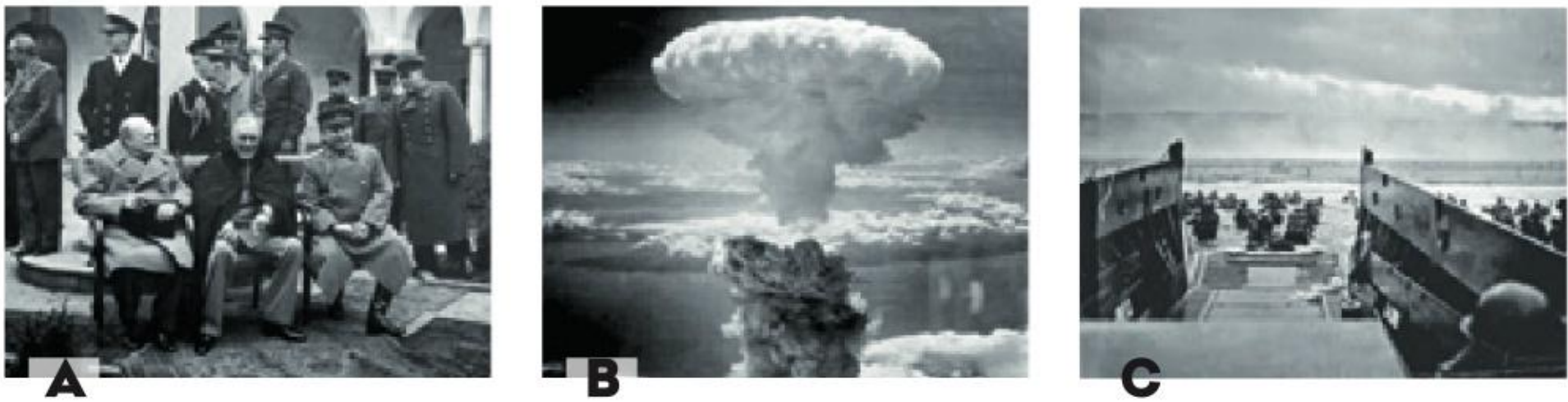
1.7 Zwycięstwo aliantów

Przyporządkuj do wydarzeń wymienionych w tabeli ich właściwe skutki oznaczone literami A–D. W każdym wierszu tabeli zaznacz odpowiednią literę.

Wydarzenia	Skutki			
	A	B	C	D
Lądowanie aliantów we Francji.	☐	☐	☐	☐
Wybuch powstania w stolicy Polski.	☐	☐	☐	☐
Zwycięstwo w walkach o Monte Cassino.	☐	☐	☐	☐
Zdobycie niemieckiej stolicy przez Sowietów.	☐	☐	☐	☐

- A. Podpisanie aktu kapitulacji przez Niemcy.
- B. Wkroczenie wojsk amerykańskich do Rzymu.
- C. Utworzenie frontu zachodniego w Europie.
- D. Wstrzymanie przez Sowietów ofensywy na zachód.

Które zdjęcie spośród oznaczonych literami A–C przedstawia wydarzenie chronologicznie pierwsze, a które – wydarzenie chronologicznie ostatnie? W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą literę.

	A	B	C
Wydarzenie chronologicznie pierwsze.	☐	☐	☐
Wydarzenie chronologicznie ostatnie.	☐	☐	☐

Jakie wydarzenie miało, twoim zdaniem, największy wpływ na rezultat II wojny światowej? Uzasadnij swój wybór.

Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

a) Zamaluj kolorem:

- zielonym – obszary zajęte przez Armię Czerwoną,
- czerwonym – obszary zajęte przez wojska aliantów zachodnich.

b) Otocz pętlą nazwę rzeki w Niemczech, która stanowiła linię spotkania wojsk sowieckich i niemieckich w 1945 r.

Wymień postanowienia konferencji w Jałcie:

a) w sprawie Niemiec – _____

b) w sprawie Japonii – _____

c) w sprawie Europy Środkowo-Wschodniej – _____

- Przyjrzyj się zamieszczonej karykaturze i wyjaśnij znaczenie przedstawionych na niej elementów.

Wielka Trójka. W Jałcie odbyła się konferencja Roosevelta, Stalina i Churchilla. Rys. J. Zaruba.

Obcęgi – _____

Zbiegowie – _____

- Przeczytaj teksty źródłowe i zastanów się, który z nich opisuje przyczyny, a który – skutki wydarzenia wymienionego w środkowej kolumnie tabeli. Wpisz litery przyporządkowane do poszczególnych źródeł we właściwe miejsca.

Źródło A

Niniejszym ogłaszamy bezwarunkowe poddanie się Mocarstwom Sprzymierzonym Japońskiego Cesarskiego Sztabu Generalnego, wszystkich japońskich sił zbrojnych i wszystkich sił zbrojnych pozostających pod wpływem Japonii.

Źródło: *Wiek XX w źródłach...*

Źródło B

[...] Rząd Radziecki oświadcza, że poczynszy od dnia jutrzejszego, czyli 9 sierpnia, Związek Radziecki, będzie uważał, iż znajduje się w stanie wojny z Japonią.

Źródło: *Wiek XX w źródłach...*

Przyczyna	Wydarzenie	Skutek
Wydarzenie opisane w tekście _____.	Kłeska wojsk japońskich w Mandżurii.	Wydarzenie opisane w tekście _____.

- Wyjaśnij, co określa się jako „zdradę jałtańską”.

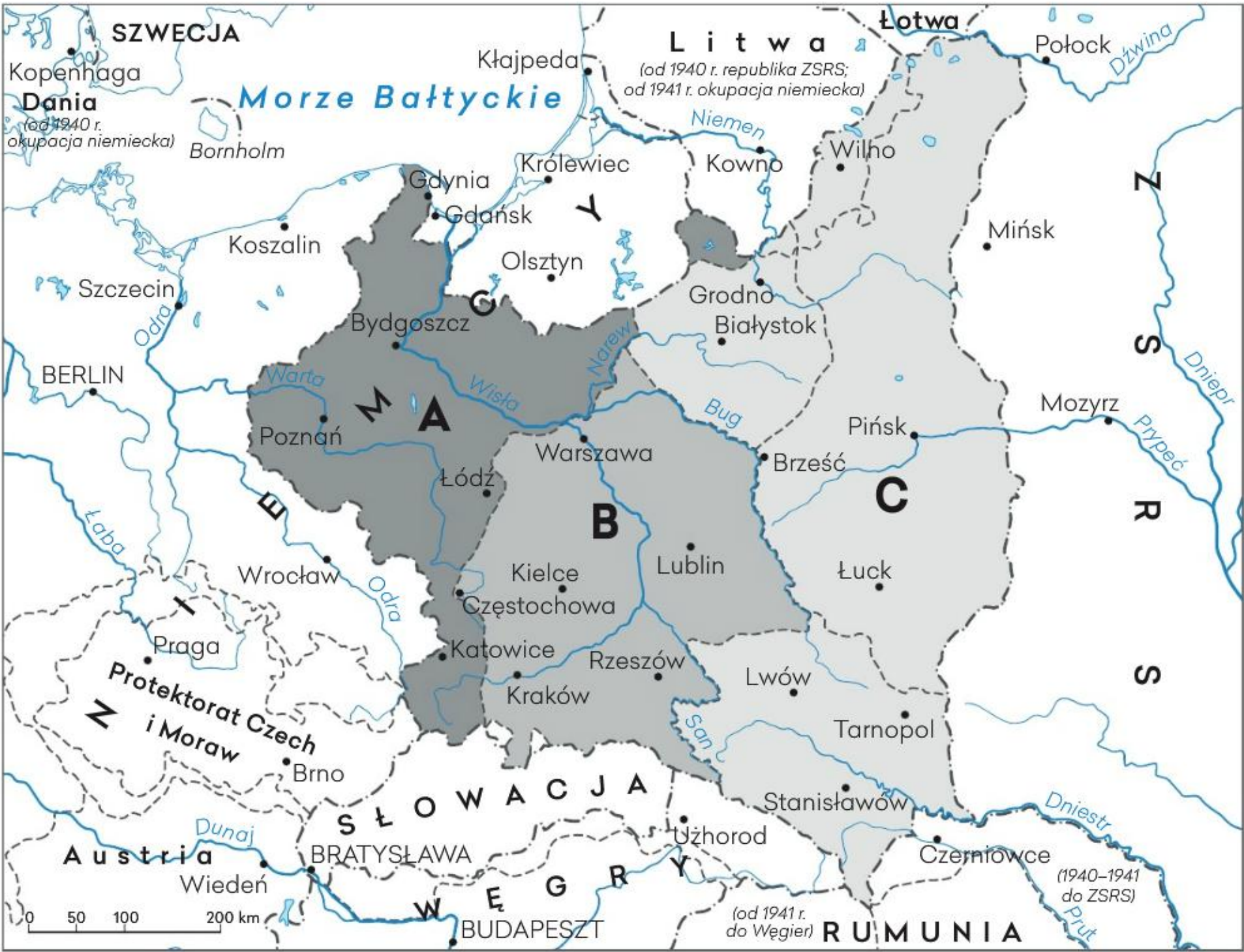
Podsumowanie działu 1

Zaznacz właściwe zakończenia zdań.

- Początek II wojny światowej wyznacza data ataku Rzeszy Niemieckiej na Polskę
 - A. 1 września 1939 r.
 - B. 3 września 1939 r.
 - C. 17 września 1939 r.
- Wydarzenia z okresu II wojny światowej w kolejności chronologicznej to:
 - A. bitwa nad Bzurą, kapitulacja Warszawy, walki o Westerplatte.
 - B. walki o Westerplatte, bitwa nad Bzurą, kapitulacja Warszawy.
 - C. walki o Westerplatte, kapitulacja Warszawy, bitwa nad Bzurą.
- Ofiary agresji hitlerowskiej w 1940 r. – właściwa kolejność państw zaatakowanych przez Niemcy to:
 - A. kraje Beneluksu, Francja, Dania, Norwegia.
 - B. Dania, Norwegia, kraje Beneluksu, Francja.
 - C. Norwegia, Dania, Francja, kraje Beneluksu.
- Członkowie koalicji antyhitlerowskiej to:
 - A. Królestwo Włoch, Cesarstwo Japonii, Królestwo Węgier.
 - B. Stany Zjednoczone, Związek Sowiecki, Wielka Brytania.
 - C. Państwo Vichy, Rumunia, Królestwo Bułgarii.
- Sowiecki przywódca, minister spraw zagranicznych ZSRS, zdobywca Berlina – właściwa kolejność postaci, które pełniły powyższe funkcje, to:
 - A. Józef Stalin, Władysław Mołotow, Gieorgij Żukow.
 - B. Józef Stalin, Gieorgij Żukow, Władysław Mołotow.
 - C. Władysław Mołotow, Józef Stalin, Gieorgij Żukow.
- Przełomowe znaczenie dla losów II wojny światowej na froncie wschodnim miało
 - A. oswobodzenie przez Sowietów Leningradu.
 - B. lądowanie sprzymierzonych w Normandii.
 - C. zwycięstwo Armii Czerwonej pod Kurskiem.
- Stany Zjednoczone przystąpiły do II wojny światowej w odpowiedzi na
 - A. opanowanie Filipin przez wojska japońskie.
 - B. sukcesy japońskiej ofensywy na Pacyfiku.
 - C. atak Japończyków na Pearl Harbor.
- Konferencja Wielkiej Trójki w Jałcie odbyła się
 - A. po rozpoczęciu operacji Overlord i przed atakiem atomowym na Japonię.
 - B. po kapitulacji Niemiec i przed kapitulacją Japonii.
 - C. po bitwie stalingradzkiej i przed zajęciem wzgórza Monte Cassino.
- Wydarzeniem, które zakończyło II wojnę światową, było
 - A. podpisanie kapitulacji przez Rzeszę Niemiecką.
 - B. zrzućenie bomb atomowych na Hiroszimę i Nagasaki.
 - C. podpisanie kapitulacji przez Cesarstwo Japonii.

2.1 Noc okupacji

Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

a) Przyporządkuj podanym w tabeli opisom terytoriów litery, którymi oznaczono je na mapie. W każdym wierszu tabeli wpisz właściwą literę.

Opis	Litera
Obszar Generalnego Gubernatorstwa w latach 1939–1941.	
Ziemie znajdujące się pod okupacją sowiecką w latach 1939–1941.	
Terytorium II Rzeczypospolitej wcielone do Rzeszy Niemieckiej w 1939 r.	

- b) Otocz pętlami nazwy rzek, wzdłuż których rozgraniczono niemiecką i sowiecką strefę wpływów w 1939 r.
- c) Oznacz strzałkami główne kierunki przesiedleń Polaków w czasie wojny.

- Rozstrzygnij, na którym z obszarów oznaczonych literami A–C na mapie w ćwiczeniu 1 wydano poniższe rozporządzenie. Uzasadnij odpowiedź.

Generalny gubernator uznał mowę niemiecką za urzędową. Język polski jest obok niemieckiego dopuszczony.

Dla spraw nieurzędowych obowiązuje zasada dwujęzyczności.

W myśl tego zarządzam, że [...] wszystkie publiczne ogłoszenia i wszystkie publiczne napisy muszą być zredagowane w języku niemieckim. Oprócz języka niemieckiego stosować należy mowę większości zaludnienia gminy. Napisy w języku niemieckim należy umieszczać większym drukiem na pierwszym miejscu przed napisami w języku obcym. To dotyczy specjalnie nazw ulic i dróg, drogowskazów i napisów na budynkach publicznych. [...]

Źródło: Rozporządzenie szefa dystryktu [...] Wächtera z 24 listopada 1939 r., w: <https://ank.gov.pl>, dostęp: 1.03.2021 r.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

- Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem, że okupanci (sowiecki i niemiecki) dążyli do eksterminacji polskich elit intelektualnych? Uzasadnij odpowiedź.

- Jakie formy represji wobec Polaków zostały ukazane na fotografiach? Podpisz zdjęcia.

● Wyjaśnij terminy.

Akcja AB – _____

Sonderaktion Krakau – _____

Deportacje – _____

● Przeczytaj tekst źródłowy. Wykonaj polecenia i odpowiedz na pytania.

[...] NKWD ZSRR uważa za niezbędne:

I. Polecieć NKWD ZSRR:

- 1) Sprawy znajdujących się w obozach dla jeńców wojennych 14 700 osób, byłych polskich oficerów, urzędników, obszarników, policjantów, agentów wywiadu, żandarmów, osadników i służby więziennej,
- 2) jak też sprawy aresztowanych i znajdujących się w więzieniach w zachodnich obwodach Ukrainy i Białorusi 11 000 osób, członków różnorodnych kontrrewolucyjnych organizacji, byłych obszarników, fabrykantów, byłych polskich oficerów, urzędników i uciekinierów – rozpatrzyć w trybie specjalnym, z zastosowaniem wobec nich najwyższego wymiaru kary – rozstrzelania. [...]

Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRR
Ł. Beria

Cyt. za: T.A. Kisielewski, [...] *Zbrodnia i kłamstwo*, Poznań 2008

a) Wyjaśnij, jakiego wydarzenia historycznego dotyczy zacytowany tekst źródłowy. W którym roku doszło do tego wydarzenia?

b) Kto odpowiadał za wymordowanie Polaków?

c) Podaj nazwy miejscowości, w pobliżu których rozstrzelano polskich jeńców.

2.2 Wokół tragedii Żydów

- Przedstaw chronologicznie pozbawianie praw i izolację warszawskich Żydów, a potem ich eksterminację przez hitlerowców. Skorzystaj z zamieszczonych poniżej źródeł.

Źródło A

Zarządzam, aby wszyscy żydzi, zamieszkali w obwodzie warszawskim, nosili widoczne oznaki w czasie przebywania poza własnym mieszkaniem. [...]

Szef dystryktu warszawskiego
Ludwig Fischer [czyt. fiszer]

[Warszawa, 24 listopada 1939 r.]

Źródło: <https://pl.wikipedia.org>, dostęp: 1.03.2021 r. [pisownia oryginalna]

Źródło B

Na podstawie zarządzenia Szefa Okręgu należy celem uniknięcia zarazy utworzyć natychmiast na terenie okręgu warszawskiego zamknięte w sobie dzielnice żydowskie. [...]
[Warszawa, 18 października 1940 r.]

Źródło: <https://pl.wikipedia.org>, dostęp: 1.03.2021 r.

Źródło C

[...] żyd, który w przyszłości opuści nieuprawniony wyznaczoną mu dzielnicę mieszkaniową, będzie karany śmiercią. Tej samej karze podlega ten, kto takim żydom udziela świadomie schronienia lub im w inny sposób pomaga [...].

Szef dystryktu warszawskiego
Ludwig Fischer

[Warszawa, 10 listopada 1941 r.]

Źródło: <https://de.wikipedia.org>, dostęp: 1.03.2021 r. [pisownia oryginalna]

Źródło D

Na rozkaz Władz Niemieckich będą przesiedleni na Wschód wszyscy żydzi, zamieszkali w Warszawie, bez względu na wiek i płeć. [...]

Rada Żydowska w Warszawie

[Warszawa, 22 lipca 1942 r.]

Źródło: <https://pl.wikipedia.org>, dostęp: 1.03.2021 r. [pisownia oryginalna]

Źródło E

Stój! Strefa zakazana! Wstęp do byłej żydowskiej dzielnicy mieszkaniowej jest najsurowiej zakazany. Każdy, kto bez nowej ważnej przepustki będzie napotkany w byłej żydowskiej dzielnicy mieszkaniowej, będzie zastrzelony.

Dowódca SS i Policji w dystrykcie warszawskim
Jürgen Stroop

[Warszawa, 23 kwietnia 1943 r.]

Źródło: <https://pl.wikipedia.org>, dostęp: 1.03.2021 r. [pisownia oryginalna]

Źródło F

Tabliczka *Nur für Juden* (*Tylko dla Żydów*) na warszawskim tramwaju (październik 1940 r.)

Źródło G

Żydzi z getta czekający na transport do obozu zagłady na rampie przy ul. Stawki w Warszawie, czyli na tzw. Umschlagplatzu [czyt. umschlagplacu]

Przeczytaj historię rodziny Ulmów. Jakie postawy wobec tragedii Żydów prezentowali Polacy?

Jesienią 1942 r. do domu Józefa i Wiktorii Ulmów przyszła żydowska rodzina Goldmanów z Łańcuta [...]. Wcześniej Goldmanowie ukrywali się i za opłatą pomagał im w tym Włodzimierz Leś, granatowy policjant, który mieszkał pod Łańcutem. Goldmanowie zostawili mu swój majątek, lecz Leś przestał udzielać im wsparcia i nie chciał oddać mienia. Wtedy udali się do Ulmów.

Na poddaszu w domu Ulmów osiem osób żyło przez ponad rok. [...] Tuż przed świętem 24 marca 1944 r. do Markowej przyjechali z Łańcuta niemieccy żandarmi wraz z granatową policją. [...] Na poddaszu znaleźli ukrywających się Żydów. Rozległy się strzały. W ciągu kilkunastu minut z rąk żandarmów zginęli wszyscy członkowie rodziny: Józef Ulma, jego żona Wiktoria będąca w zaawansowanej ciąży, ich sześcioro dzieci oraz wszyscy ukrywający się Żydzi.

Na Ulmów, w obawie przed utratą pozyskanego majątku, doniósł najpewniej Włodzimierz Leś. „Patrzcie, jak polskie świny giną – które przechowują Żydów”, miał powiedzieć podczas egzekucji jeden ze sprawców, Joseph [czyt. józef] Kokott.

Źródło: K. Jackl, *Historia rodziny Ulmów*, w: <https://sprawiedliwi.org.pl/pl>, dostęp: 2.03.2021 r.

Na stronie internetowej sprawiedliwi.org.pl znajdują się historie pomocy Żydom z czasów II wojny światowej. Zapoznaj się z jedną z nich i ją streść.

Przyjrzyj się fotografii przedstawiającej awers medalu „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”. Wykonaj polecenia i odpowiedz na pytanie.

a) Napisz, komu i za jakie zasługi nadaje się to odznaczenie.

b) Jak rozumiesz symbolikę medalu? Odpowiedz w nawiązaniu do słów zamieszczonych na awersie odznaczenia – *Kto ratuje jedno życie, ratuje cały świat.*

Medal „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”

c) Poszukaj imion i nazwisk trzech Polaków odznaczonych medalem. Zapisz je poniżej.

2.3 Rząd RP na emigracji i walka Polaków na frontach wojny

Wstaw znak **X** w kratki przy stwierdzeniach, które opisują cele rządu RP na uchodźstwie.

- ☐ Organizacja Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.
- ☐ Kierowanie walką ze Związkiem Sowieckim.
- ☐ Zaprowadzenie w Polsce rządów komunistycznych.
- ☐ Oparcie wschodniej granicy Polski na linii Curzona.
- ☐ Zwycięstwo nad faszyzmem niemieckim.
- ☐ Odbudowa demokratycznego państwa polskiego.

Podaj imiona i nazwiska przedstawionych postaci. Uzupełnij informacje. Wpisz nazwy sprawowanych funkcji państwowych.

— pierwszy _____ Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie (1939–1947)

— _____ rządu RP na emigracji i _____ Polskich Sił Zbrojnych (1939–1943)

Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F**, jeśli jest fałszywe.

Skutkiem zawarcia układu Sikorski-Majski było ustalenie przyszłej granicy niemiecko-sowieckiej wzdłuż linii Curzona.	☐ P	☐ F
Na czele utworzonej w Związku Sowieckim Armii Polskiej stanął gen. Władysław Anders.	☐ P	☐ F

Cyframi 1–6 oznaczono bitwy z udziałem polskich formacji w czasie II wojny światowej. Natomiast literami A–F oznaczono miejsca tych bitew na mapie.

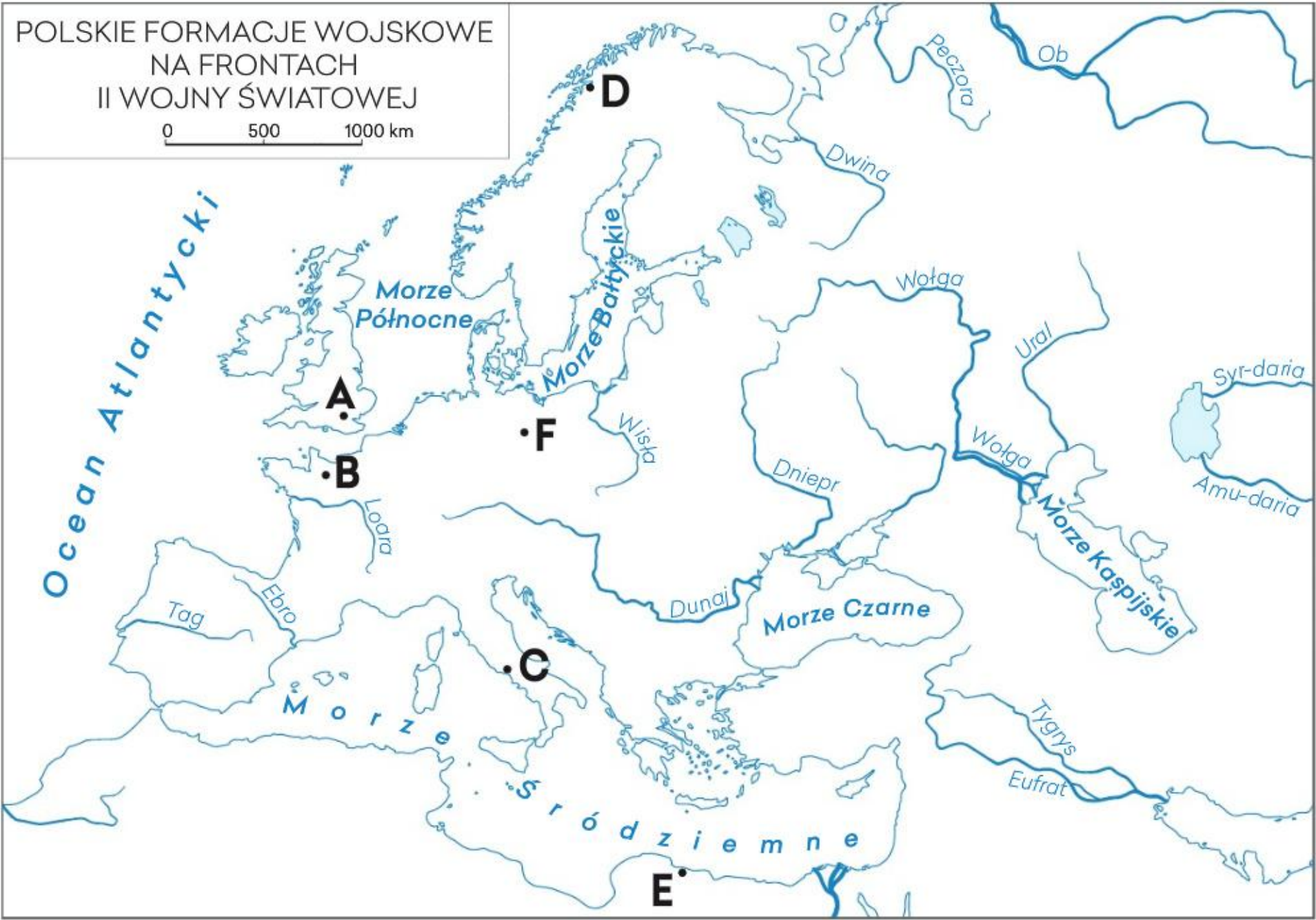
1. Walki o Tobruk.

2. Bitwa pod Falaise.

3. Bitwa o Anglę.
4. Bitwa o Monte Cassino.

5. Zdobycie Berlina.

6. Bitwa o Narwik.

Wpisz w tabeli obok każdej nazwy formacji literę, którą oznaczono na mapie miejsce bitwy oraz cyfrę, którą oznaczono tę bitwę.

Nazwa formacji wojskowej	Miejsce bitwy na mapie (wpisz literę)	Nazwa wydarzenia (wpisz cyfrę)
I Armia Wojska Polskiego		
Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich		
Dywizjon 303		
Samodzielna Brygada Strzelców Podhalańskich		
I Dywizja Pancerna		
II Korpus Polski		

● Przeczytaj teksty źródłowe. Wykonaj polecenia i odpowiedz na pytanie.

Źródło A

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i rząd Związku Socjalistycznych Republik Rad zawarły niniejszy układ i postanawiają, co następuje: [...]

2. Stosunki dyplomatyczne między obu rządami będą przywrócone po podpisaniu niniejszego układu i nastąpi niezwłoczna wymiana ambasadorów. [...]

Źródło: Wiek XX w źródłach...

Źródło B

[...] obecny rząd polski, schodząc na drogę zmowy z rządem hitlerowskim, zerwał w rzeczywistości sojusznicze stosunki z ZSRR i zajął wrogie stanowisko wobec Związku Radzieckiego. Na tej podstawie rząd radziecki powziął decyzję przerwania stosunków z rządem polskim.

Źródło: Wiek XX w źródłach...

a) Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–D.

Źródło A powstało w okresie oznaczonym na taśmie chronologicznej numerem 5.1. _____, natomiast źródło B powstało w okresie oznaczonym numerem 5.2. _____.

5.1. A. 1	5.1. B. 2	5.1. C. 3	5.1. D. 4
5.2. A. 1	5.2. B. 2	5.2. C. 3	5.2. D. 4

b) Na podstawie źródła B napisz, z jakiego powodu Związek Sowiecki zerwał stosunki dyplomatyczne z rządem RP na uchodźstwie. Czego dotyczyła rzekoma „zmowa” rządu emigracyjnego z Niemcami?

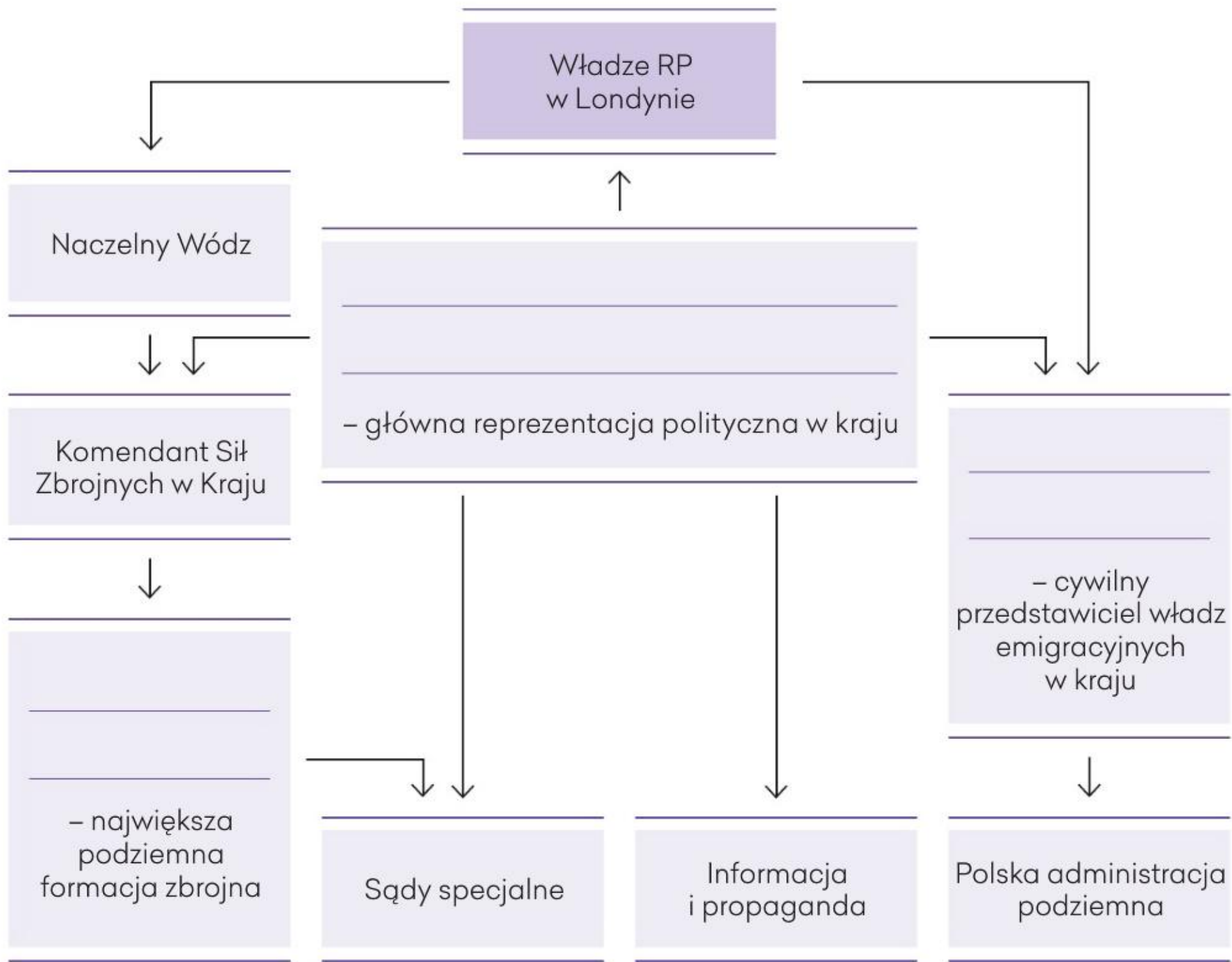
2.4 Walka i opór w okupowanym kraju

- Wyjaśnij, jaką wymowę ma zaprezentowana poniżej karykatura z czasów II wojny światowej.

* Polizeiwache [czyt. policajwache] – posterunek policji.

- Uzupełnij schemat.

● Przeczytaj wezwanie Kierownictwa Walki Cywilnej o zasadach walki cywilnej z okupantem. Wykonaj polecenia na podstawie tekstu.

1. Polska walczy z wrogiem nie tylko poza granicami Kraju, ale i na swoich obecnie okupowanych ziemiach.
2. Do chwili rozpoczęcia rozprawy zbrojnej – wyrazem wojny na ziemiach polskich jest walka cywilna.
3. Udział w walce cywilnej jest obowiązkiem każdego obywatela polskiego.
4. Podstawowym nakazem i obowiązkiem jest poszanowanie prawowitych władz polskich na emigracji oraz posłuch wobec zarządzeń Czynników Miarodajnych w Kraju.
5. Nakazem walki cywilnej w stosunku do okupanta jest bojkot jego zarządzeń i wezwań [...] oraz absolutny bojkot w stosunkach handlowych, kulturalnych i towarzyskich.
6. Obowiązuje konieczność solidarności społeczeństwa [...].
7. Utrzymywać należy na najwyższym poziomie poczucie honoru [...].
8. Należy przeciwdziałać w spotykanych wypadkach odstępstwa Polaka od obowiązujących go zasad postępowania [...].
9. Wobec odstępców i zaprzalców obowiązuje bojkot, jak wobec wroga, oraz rejestrowanie ich jako zdrajców.
10. Powinnością każdego Polaka jest troska o ocalenie i zachowanie polskości we wszelkiej postaci, a więc ludzkiej, kulturalnej i materialnej jako sił potrzebnych do wywalczenia wolności i odbudowania Ojczyzny. [...]

Źródło: Wiek XX w źródłach...

Wskaż, w których punktach tekstu mieściły się wymienione poniżej działania obywateli polskich pod okupacją niemiecką. W każdym wierszu tabeli wpisz właściwy numer.

Działanie	Punkt w tekście (wpisz numer)
Dochowanie wierności rządowi RP na uchodźstwie.	
Niesienie pomocy Żydom (np. ukrywanie ich).	
Malowanie na murach napisów ośmieszających okupanta.	
Piętnowanie szmalcowników i kolaborantów.	
Organizowanie lekcji języka polskiego i historii Polski dla dzieci.	
Udzielanie pomocy żołnierzom oddziałów partyzanckich.	
Zbieranie materiałów dowodowych na temat donosicieli.	
Odmawianie przez artystów występów w jawnych teatrach.	

- Przeczytaj relację żołnierza AK Aleksandra Szemiela o sytuacji ludności polskiej na Białorusi. Wykonaj polecenia na podstawie tekstu.

W latach 1942–1944 na terenie Brześcia i okolic pojawił się nowy wróg polskości – być może groźniejszy od niemieckiego okupanta. Wrogiem tym była sowiecka partyzantka [...]. Dla sowieckiej partyzantki wrogiem nr 1 była Niepodległa Polska. Nadal mordowano polskich działaczy narodowych i społecznych, i nadal terroryzowano polską ludność. Potocznie nie nazywano ich partyzantami, lecz bandytami. Życie stawało się koszmarem. W nocy zjawiała się sowiecka banda, stawiała mieszkańców domu pod ścianą i pod groźbą wycelowanych w nich automatów dokonywała grabieży [...]. W dzień natomiast zjawiała się niemiecka żandarmeria z najkrwawszym zbirem Müllerem [czyt. mylerem] na czele oraz białoruska policja z takim samym zbirem Mizerem. Przy najmniejszym podejrzeniu o sprzyjanie sowieckiej partyzantce lub często bez żadnego uzasadnienia mieszkańców mordowano, a domy palono.

Źródło: A. Szemiel, 23 Brześcia Brygada Partyzancka Armii Krajowej we wspomnieniach dowódców i żołnierzy, Warszawa 2002, cyt. za: A. Dziurok, M. Gałęzowski, Ł. Kamiński, F. Musiał, Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski 1918–1989, Warszawa 2014

- a) Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1. lub 2.

Aleksander Szemiel oceniał, że partyzanci sowieccy odegrali w czasie wojny na ziemiach II RP rolę

A. ☐ negatywną,	1. ☐ wspierali Armię Krajową w walkach z okupantem niemieckim.
B. ☐ pozytywną,	2. ☐ zwalczali formacje polskiego podziemia niepodległościowego.

- b) Opisz sytuację polskiej ludności na Białorusi w czasie II wojny światowej.

- Czym była Polska Partia Robotnicza? Jakie były jej rzeczywiste cele?

- Dlaczego podziemie komunistyczne w Polsce uformowało się dopiero po 1941 r.?

2.5 Akcja Burza i powstanie warszawskie

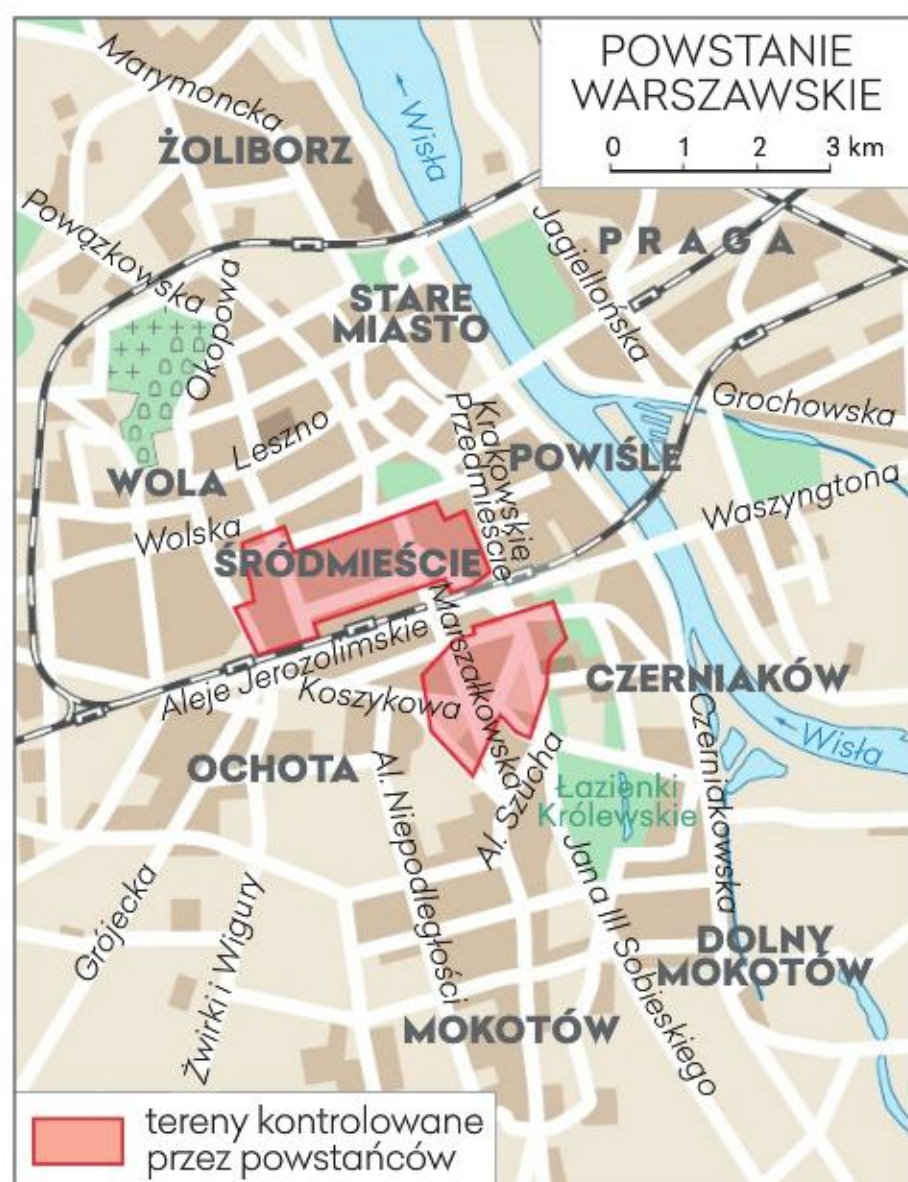
- Wymień założenia akcji Burza.

- Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1. lub 2.

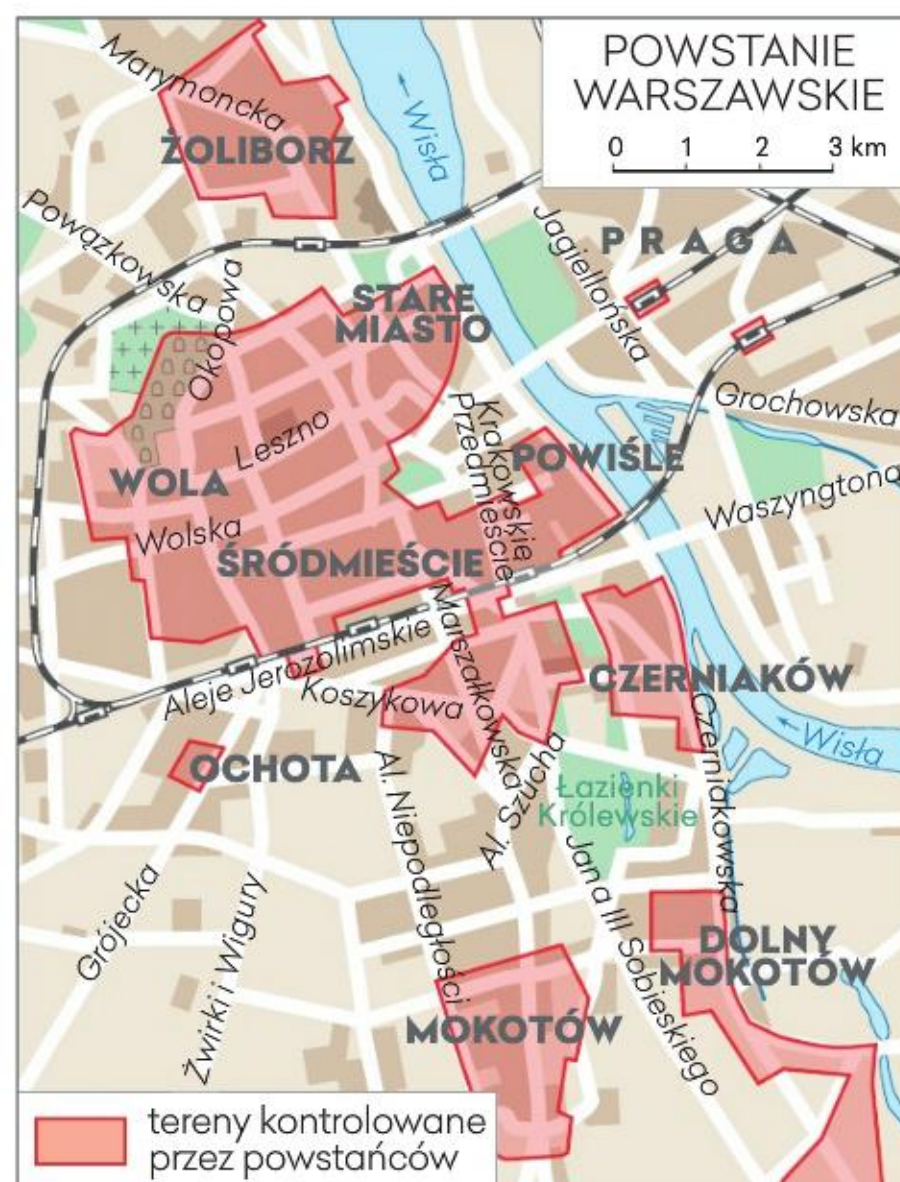
Stosunek Sowietów do Armii Krajowej był

- A. ☐ wrogi, 1. ☐ uważali oni AK za ważnego sojusznika w walce z Niemcami.
- B. ☐ przyjazny, ponieważ 2. ☐ postrzegali oni AK jako zagrożenie dla umocnienia sowieckiej kontroli nad Polską.

- Rozstrzygnij, na której mapie (A czy B) przedstawiono obszar kontrolowany przez powstańców warszawskich tuż przed kapitulacją. Uzasadnij odpowiedź.

A

B

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

- Który tekst, spośród oznaczonych literami A–D, powstał najwcześniej, a który – najpóźniej? W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą literę.

Źródło A

Całe wybrzeże Wisły jest w ręku niemieckim i prócz kotła środkowego powstanie we wszystkich częściach miasta jest stłumione. Szybkie oczyszczenie Mokotowa i Żoliborza nie może pozostać bez wpływu na rozmowy kapitulacyjne ze znajdującym się w Śródmieściu dowództwem AK.

Źródło: Z dziennika działań bojowych IX armii niemieckiej, w: W. Bartoszewski, *Dni walczącej Stolicy. Kronika Powstania Warszawskiego*, Warszawa 2004

Źródło B

[...] oddziały Armii Krajowej, ze swym dowódcą na czele, maszerowały ulicami wśród milczących warszawiaków. Powstańcy opuszczali miasto, które daremnie próbowali oswobodzić spod obcej okupacji.

Źródło: Relacja major AK Marii Tarkowskiej, w: J. Wieliczka-Szarkowa, *Powstanie warszawskie 1944. Gloria victis*, Kraków 2014

Źródło C

Oddziały Armii Krajowej opanowały, łamiąc opór okupanta, większą część stolicy, wyzwając jednocześnie w duszach Polaków entuzjazm do walki i ufność w jej powodzenie.

Źródło: Odezwa Delegata Rządu RP na Kraj, dowódcy AK i przewodniczącego RJN, w: W. Bartoszewski, dz. cyt.

Źródło D

Dalsza walka w Warszawie nie ma już żadnych szans. Zdecydowałem ją skończyć. Warunki kapitulacji gwarantują żołnierzom pełne prawa kombatantów i ludności cywilnej humanitarne traktowanie. [...]

Źródło: Depesza „Bora” do dowódców okręgów AK w kraju, w: W. Bartoszewski, dz. cyt.

	A	B	C	D
Tekst, który powstał chronologicznie najwcześniej.	☐	☐	☐	☐
Tekst, który powstał chronologicznie najpóźniej.	☐	☐	☐	☐

- Wymień trzy skutki powstania warszawskiego.

- _____
- _____
- _____

- Przyjrzyj się plakatowi autorstwa Stanisława Tomaszewskiego „Miedzy” z sierpnia 1944 r. Wykonaj polecenia.

- a) Wyjaśnij znaczenie elementów widocznych na plakacie.
-
-
- b) Napisz, w jakim celu powstańcy upowszechniali tego typu materiały.
-
-

- Przeczytaj fragment tekstu pieśni *Warszawskie dzieci*. Odpowiedz na pytania i wykonaj polecenie.

Nie złamie wolnych żadna klęska,
nie strwoży śmiałych żaden trud,
pójdziemy razem do zwycięstwa,
gdy ramię w ramię stanie lud.

Warszawskie dzieci, pójdziemy w bój,
za każdy kamień twój, stolico, damy krew.
Warszawskie dzieci, pójdziemy w bój,
gdy padnie rozkaz twój, poniesiem wrogom
gniew!

Źródło: *Warszawskie dzieci*, słowa: S.R. Dobrowolski,
muzyka: A. Panufnik, w: <https://bibliotekapiosenki.pl>, dostęp: 4.03.2021 r.

- a) Kto jest adresatem zacytowanej pieśni?
-
- b) Jaką postawę propaguje utwór? Czy koresponduje z plakatem ukazanym w ćwiczeniu 6?
-

- c) Posłuchaj pieśni i opisz jej nastrój.
-
-

2.6 Początki władzy komunistycznej w Polsce

- Przyporządkuj do wydarzeń wymienionych w tabeli ich właściwe skutki oznaczone literami A–D. W każdym wierszu tabeli zaznacz odpowiednią literę.

Wydarzenia	Skutki			
	A	B	C	D
Ofensywa zimowa Armii Czerwonej i Wojska Polskiego.	☐	☐	☐	☐
Przeprowadzenie reformy rolnej na ziemiach polskich.	☐	☐	☐	☐
Represje komunistów wobec członków Armii Krajowej.	☐	☐	☐	☐
Utworzenie PKWN przez działaczy komunistycznych.	☐	☐	☐	☐

- A. Powstanie dwuwładzy na ziemiach polskich.
B. Wywłaszczenie ziemian i parcelacja ich ziemi.
C. Wyzwolenie Warszawy spod okupacji niemieckiej.
D. Rozwiązanie AK przez gen. Leopolda Okulickiego.

- Przyjrzyj się fotografii. Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Na zdjęciu widać plakaty propagandowe rozpowszechniane przez 2.1. _____ w powojennej Warszawie. Wystawiają one zasługi 2.2. _____ w pokonaniu hitleryzmu. Celem rozpowszechniania tego typu plakatów było 2.3. _____.

- 2.1. A. podziemie niepodległościowe

2.1. B. niemieckiego okupanta

2.1. C. podziemie komunistyczne
- 2.2. A. Wojska Polskiego

2.2. B. Armii Czerwonej

2.2. C. Armii Krajowej
- 2.3. A. wezwanie Polaków do walki z Niemcami

2.3. B. utrwalenie pozytywnego wizerunku Sowietów

2.3. C. powstrzymanie działań hitlerowców

● Przeczytaj teksty źródłowe i wykonaj polecenia.

Źródło A

Wszystkie ziemie polskie muszą być włączone do państwa polskiego:

1. Na zachodzie i nad Bałtykiem musimy odzyskać ziemie etnograficznie polskie, wynarodowione i zgermanizowane przemocą, zwłaszcza w okresie porozbiorowej niewoli i obecnej okupacji niemieckiej.
2. Na wschodzie na terenach zamieszkanym od wieków przez etniczną większość ukraińską i białoruską, naród polski [...] nie może odmawiać bratnim narodom ukraińskiemu i białoruskiemu prawa określenia swej przynależności państwowej zgodnie z wolą ludności.

Źródło: *O co walczymy – druga deklaracja programowa [...]* wydana w Warszawie w listopadzie 1943 r., w: *Wiek XX w źródłach...*

Źródło B

Do Rzeczypospolitej winny być więc włączone całe Prusy Wschodnie, zniemczone siłą i podstępem, odwieczny port dorzecza Wisły Gdańsk, przylegający do dawnej granicy Polski klin pomorski pomiędzy Bałtykiem i ujściem Odry a Notecią, ziemie między Notecią i Wartą, wreszcie Śląsk Opolski z odpowiednim pasem bezpieczeństwa. [...] Na wschodzie Polski utrzymana być musi granica polska ustalona w traktacie ryskim.

Źródło: *O co walczy naród polski – deklaracja programowa [...]* w sprawie zasad współżycia międzynarodowego, pokoju i przebudowy ustroju państwa polskiego, uchwalona w Warszawie 15 marca 1944 r., w: *Wiek XX w źródłach...*

a) Uzupełnij tabelę właściwymi odpowiedziami.

	Źródło A	Źródło B
Jakie nabytki na zachodzie Polska powinna otrzymać po wojnie?		
W jaki sposób powinna przebiegać wschodnia granica państwa polskiego?		

b) Rozstrzygnij, który z zacytowanych fragmentów (A czy B) odzwierciedla stanowisko komunistów, a który – rządu RP na emigracji w sprawie przyszłych granic Polski. Uzasadnij odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Podsumowanie działu 2

Zaznacz właściwe zakończenia zdań.

- Celem przeprowadzonej przez hitlerowców akcji AB było wyeliminowanie
 - A. polskiej inteligencji w Generalnym Gubernatorstwie.
 - B. oficerów przetrzymywanych w niemieckich obozach jenieckich.
 - C. żołnierzy Armii Krajowej – uczestników powstania warszawskiego.
- Wydarzenia z okresu II wojny światowej w kolejności chronologicznej to:
 - A. Sonderaktion Krakau, powstanie warszawskie, powstanie w getcie warszawskim.
 - B. powstanie w getcie warszawskim, Sonderaktion Krakau, powstanie warszawskie.
 - C. Sonderaktion Krakau, powstanie w getcie warszawskim, powstanie warszawskie.
- Odpowiedzialność za zbrodnię katyńską w 1940 r. ponoszą
 - A. funkcjonariusze gestapo.
 - B. nacjonaści ukraińscy.
 - C. funkcjonariusze NKWD.
- Organizacje działające z inspiracji ZSRS i komunistów to:
 - A. AK, NOW, NSZ.
 - B. AL, PPR, UB.
 - C. SN, SL, PPS-WRN.
- Dowódca Armii Polskiej w ZSRS, pierwszy prezydent RP na uchodźstwie, ostatni dowódca AK – właściwa kolejność postaci, które pełniły powyższe funkcje, to:
 - A. Władysław Anders, Władysław Raczkiewicz, Leopold Okulicki „Niedźwiadek”.
 - B. Władysław Sikorski, Ignacy Mościcki, Tadeusz Komorowski „Bór”.
 - C. Stanisław Maczek, Kazimierz Sosnkowski, Stanisław Mikołajczyk.
- W walkach pod Arnhem uczestniczyli żołnierze
 - A. Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich.
 - B. Samodzielnej Brygady Spadochronowej.
 - C. Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich.
- Wyzwolenie Polski spod okupacji Niemców przed nadejściem Sowietów – to założenia akcji
 - A. Wieniec.
 - B. Burza.
 - C. N.
- Uczestnik kampanii wrześniowej, Komendant Główny ZWZ/AK do 1943 r., aresztowany przez gestapo i osadzony w obozie koncentracyjnym, gdzie zginął, to
 - A. Stefan Rowecki „Grot”.
 - B. Tadeusz Komorowski „Bór”.
 - C. Leopold Okulicki „Niedźwiadek”.
- Walka z Niemcami, ścisły sojusz z ZSRS, wprowadzenie komunizmu w Polsce – to cele
 - A. Rady Jedności Narodowej.
 - B. Delegatury Rządu RP na Kraj.
 - C. Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego.

3.1 Krajobraz po wojnie

- Przyporządkuj zacytowane fragmenty uchwał konferencji poczdamskiej do właściwych zasad przyjętych przez Wielką Trójkę w sprawie Niemiec. W każdym wierszu tabeli zaznacz odpowiednią literę.

Źródło A

[...] wszystkie niemieckie siły zbrojne lądowe, morskie i powietrzne, SS, SA, SD i Gestapo [...] będą zniesione całkowicie i ostatecznie [...]

Źródło B

Wszyscy członkowie partii narodowosocjalistycznej, którzy byli czymś więcej niż nominalnymi tylko uczestnikami w jej działaniu, jak również wszystkie inne osoby wrogo nastawione do celów Sprzymierzeńców będą usunięte z urzędów [...].

Źródło C

Z zastrzeżeniem, że będzie utrzymane bezpieczeństwo wojskowe, będzie dozwolona wolność słowa, prasy i religii, a instytucje religijne będą szanowane. Z tym zastrzeżeniem będzie również dozwolone tworzenie nowych związków zawodowych.

Źródło D

Gospodarka niemiecka będzie w możliwie najkrótszym czasie zdecentralizowana w celu usunięcia nadmiernej koncentracji potęgi gospodarczej, przejawiającej się w szczególności pod postacią kartelów [...] i innych form monopolizacji.

Źródło tekstów: *Wiek XX w źródłach...*

Zasada	A	B	C	D
Dekartelizacja	☐	☐	☐	☐
Demilitaryzacja	☐	☐	☐	☐
Demokratyzacja	☐	☐	☐	☐
Denazyfikacja	☐	☐	☐	☐

- Wstaw znak ✕ w kratki obok decyzji podjętych podczas konferencji w Poczdamie.
- ☐ Wysiedlenie ludności niemieckiej do Polski, Czechosłowacji i Węgier.
 - ☐ Osądzenie zbrodni sowieckich przez międzynarodowy trybunał.
 - ☐ Przyłączenie do Polski Pomorza Zachodniego, Śląska, Gdańska, Warmii i Mazur.
 - ☐ Podział Niemiec na strefy okupacyjne kontrolowane przez mocarstwa.

Opisz skutki II wojny światowej. Nawiąż do zdjęć.

Ruiny Warszawy

Niemieccy wysiedleńcy

Więźniowie niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz

Egzekucja kijowskich Żydów przez *Einsatzgruppen*

Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Celem ONZ było zapewnienie międzynarodowego pokoju.	☐ P	☐ F
Konferencja założycielska Organizacji Narodów Zjednoczonych odbyła się w USA w 1945 r.	☐ P	☐ F
Decydujący głos w ramach ONZ ma Rada Bezpieczeństwa, w skład której wchodzi między innymi przedstawiciel mocarstw.	☐ P	☐ F

3.2 Zimna wojna

Wyjaśnij termin *zimna wojna*.

Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

- a) Zamaluj na mapie dwoma różnymi kolorami kraje członkowskie NATO i Układu Warszawskiego. Następnie pokoloruj poniższe pola odpowiednimi kolorami.

państwa NATO

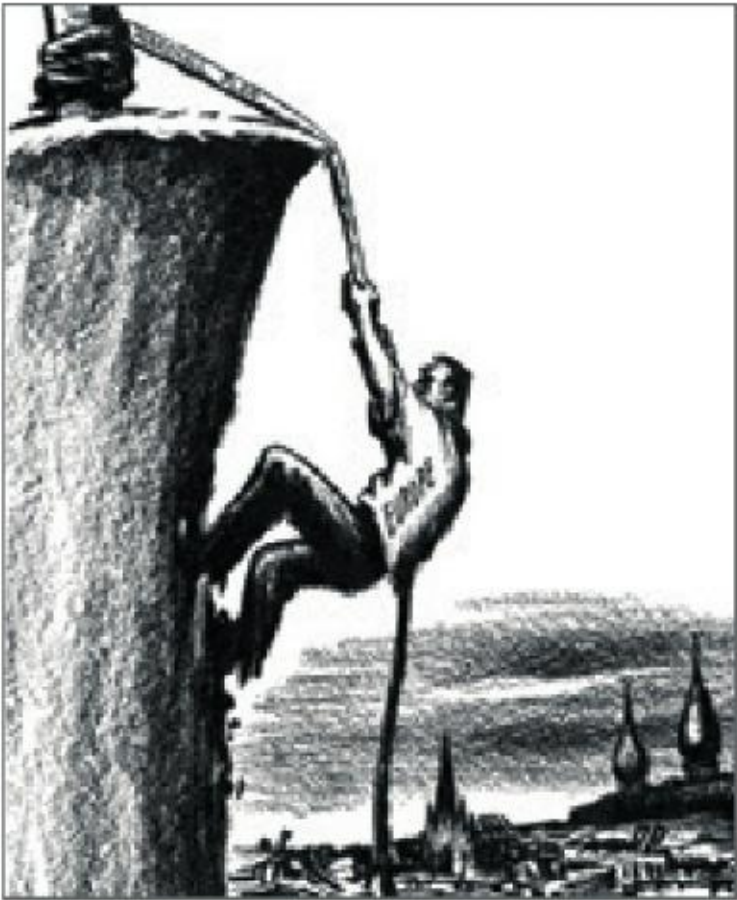
kraje Układu Warszawskiego

- b) Zaznacz czarnym kolorem umowną granicę oddzielającą komunistyczne państwa Europy i demokratyczne kraje Zachodu, którą Winston Churchill nazwał żelazną kurtyną.

Przyjrzyj się ilustracjom. Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Źródło A

Karykatura *Droga powrotna*
(napis na linie: Plan Marshalla)

Źródło B

Karykatura *Amerykańsko-francuskie przymierze*

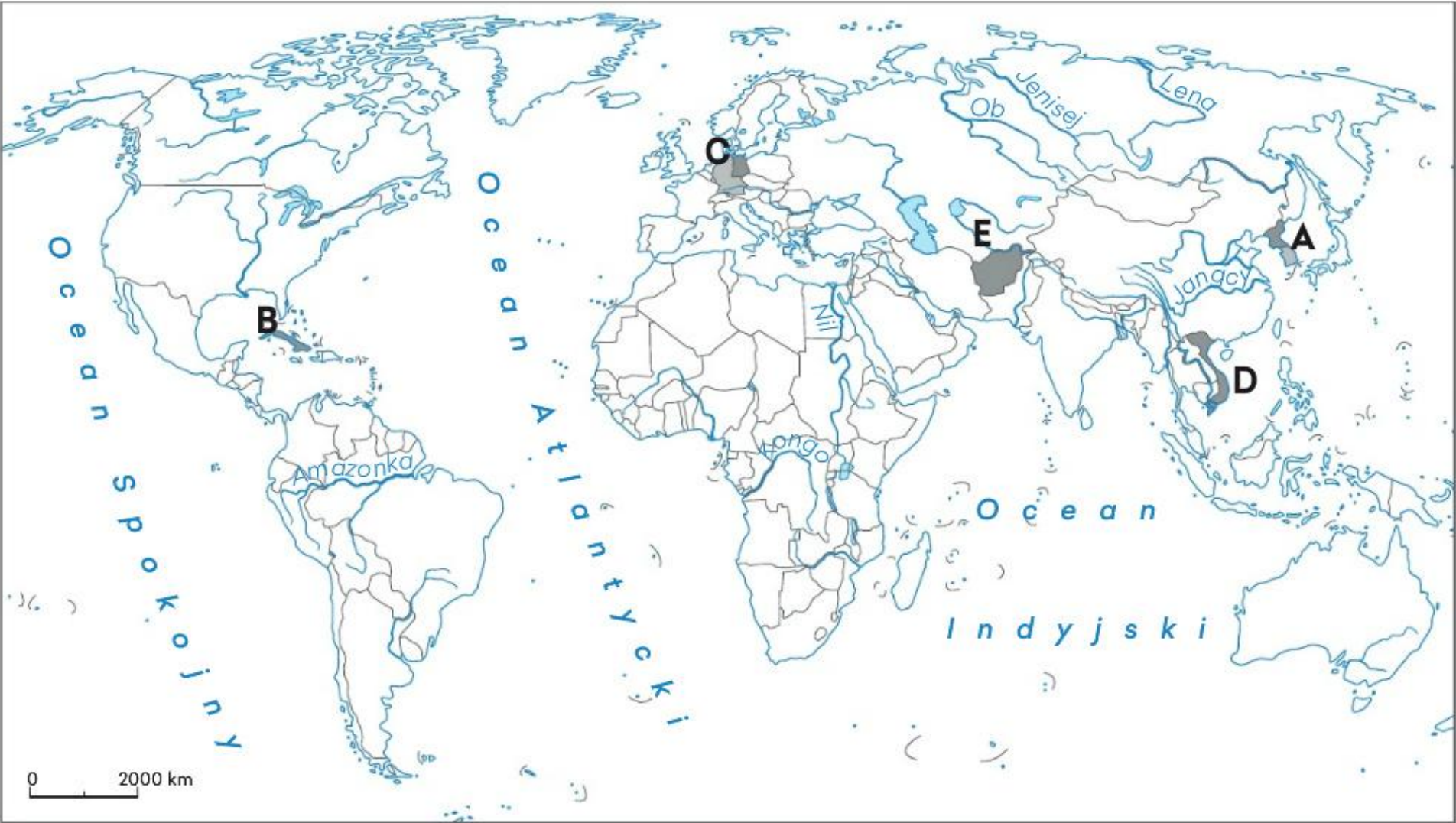
Autorzy obu ilustracji byli zgodni co do oceny planu Marshalla.	☐ P	☐ F
Źródło A unaocznia pozytywne skutki wdrożenia planu Marshalla w Europie.	☐ P	☐ F
Twórca karykatury oznaczonej jako źródło B zaakcentował, że USA traktują kraje Europy Zachodniej jak równych sobie partnerów.	☐ P	☐ F
Karykatura <i>Amerykańsko-francuskie przymierze</i> ma antyzachodnią wymowę.	☐ P	☐ F

Podkreśl na zielono informacje, które dotyczą Niemieckiej Republiki Demokratycznej, a na niebiesko – te odnoszące się do Republiki Federalnej Niemiec.

ustrój komunistyczny	stolica w Bonn	zależność od ZSRS	członek NATO
Niemcy Zachodnie	członek Układu Warszawskiego	kraj demokratyczny	stolica w Berlinie

Przyporządkuj podanym w tabeli opisom państw litery, którymi oznaczono je na mapie. W każdym wierszu tabeli wpisz właściwą literę.

Opis	Litera
Miejsce wieloletnich zmagañ armii sowieckiej z islamskimi bojownikami – mudzahedinami.	
Kraj, w którym Amerykanie bezskutecznie próbowali pokonać siły komunistycznego Vietcongu.	
Umieszczenie sowieckich rakiet w tym kraju spowodowało jeden z największych kryzysów w stosunkach między USA i ZSRS po 1945 r.	
Wojna stoczona w latach 1950–1953 utrwaliła podział tego azjatyckiego kraju na komunistyczną część północną i demokratyczną część południową.	
Kraj, na którego obszarze pod koniec lat 40. XX w. powstały dwa niezależne państwa – komunistyczna NRD i demokratyczna RFN.	

Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Doktryna powstrzymywania to zasada polityki zagranicznej **6.1.** _____.
Została przedstawiona w latach **6.2.** _____ XX w. Zakładała pomoc militarną i gospodarczą dla państw zagrożonych przejęciem władzy przez **6.3.** _____.

- 6.1. A. Niemiec

6.2. A. 40.

6.3. A. nazistów
- 6.1. B. Wielkiej Brytanii

6.2. B. 50.

6.3. B. komunistów
- 6.1. C. USA

6.2. C. 60.

6.3. C. faszystów

3.3 Za żelazną kurtyną

- Skreśl zdanie zawierające informację fałszywą. Popraw je tak, by podawało prawdę, i zapisz poprawioną wersję poniżej.
- Po II wojnie światowej kraje Europy Środkowo-Wschodniej zostały uzależnione politycznie i gospodarczo od Sowietów.
 - W krajach demokracji ludowej komuniści sprawowali faktyczną władzę, a wszelkie instytucje państwowe były im podporządkowane.
 - Związek Sowiecki i jego satelici utworzyli organizację gospodarczą zwaną Kominformem.
- _____
- _____

- Przyporządkuj do działań wymienionych w tabeli ich właściwe skutki oznaczone literami A–D. W każdym wierszu tabeli zaznacz odpowiednią literę.

Działania	Skutki			
	A	B	C	D
Reforma rolna.	☐	☐	☐	☐
Nacjonalizacja przemysłu.	☐	☐	☐	☐
Rozbudowa przemysłu ciężkiego.	☐	☐	☐	☐
Kolektywizacja rolnictwa.	☐	☐	☐	☐

- A. Niedoinwestowanie przemysłu lekkiego i usług.
- B. Przejmowanie prywatnych przedsiębiorstw przez państwo.
- C. Uspółdzielczanie ziemi będącej własnością chłopów.
- D. Podział wielkiej własności ziemskiej między chłopów.

- Wyjaśnij, na czym polegała doktryna ograniczonej suwerenności.
- _____
- _____
- _____
- _____

Wykonaj polecenia na podstawie tekstu źródłowego i fotografii.

Stalin wprowadził pojęcie „wróg ludu”. [...] To pojęcie w gruncie rzeczy już samo wykluczało możliwość jakiegokolwiek walki ideologicznej lub wyrażania swoich poglądów [...]. Jako główny i w gruncie rzeczy jedyny dowód winy traktowano, wbrew wszelkim normom współczesnej nauki prawa, „przyznanie się” samego oskarżonego, przy czym to „przyznanie się”, jak stwierdziła później kontrola, uzyskiwano przez fizyczne środki oddziaływania na oskarżonego.

Doprowadziło to do jaskrawego gwałcenia praworządności rewolucyjnej, do tego, że ofiarą padło wielu ludzi zupełnie niewinnych, którzy w przeszłości bronili linii partii. [...] Towarzysze! Aby nie powtarzać błędów przeszłości – Komitet Centralny¹ stanowczo występuje przeciwko kultowi jednostki.

Źródło: *Wiek XX w źródłach...*

¹ Komitet Centralny – organ kierowniczy partii komunistycznej.

- a) Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Autorem przytoczonego fragmentu tekstu był 4.1. _____. Został on ukazany na zdjęciu oznaczonym literą 4.2. _____.

4.1. A. Józef Stalin

4.1. B. Nikita Chruszczow

4.1. C. Leonid Breżniew

4.2. A. A

4.2. B. B

4.2. C. C

- b) Napisz, jak autor referatu ocenił rządy Stalina.

- c) Wyjaśnij, jaki wpływ miało to oświadczenie na przebieg wypadków w ZSRS i w krajach bloku wschodniego w latach 50. XX w.

- Przeczytaj fragment artykułu, który ukazał się w polskiej prasie, na temat wypadków na Węgrzech w 1956 r. Wykonaj polecenia.

Z okien i balkonów zwisają nabrzmiałe wilgocią jesiennej mgły sztandary. Białno-zielono-czerwone i czarne. Barwy narodu i barwa żałoby. Symbol wolności i symbol śmierci, którą trzeba było okupić prawo do wolności. Poprzez nieregularne dziury w sztandarach o barwach narodowych, widać czerń najbliższej żałobnej flagi. Tam, gdzie dziś w sztandarach ziele otwór – przed paru dniami był jeszcze herb. [...] Ów wycięty herb – to symbol państwa, które nie było państwem wolności i ludzkiego szczęścia, choć te cele leżały u źródeł jego narodzin. Nie znam szczegółów, nie potrafię dać jeszcze analizy minionego 10- czy 12-lecia na Węgrzech, ale wiem, że było ono okrutne, że szalał tu stalinowski terror łamiący ludzkie myśli i serca, że wolność zamieniono tu w niewolę, prawdę w obłudę i fałsz, najszlachetniejszą ideę deptano, brukano krwią, usiłując frazesem ukryć zbrodnie.

Źródło: M. Bielicki, *Rewolucja węgierska 1956. Pierwszy dzień w Budapeszcie*, „Po Prostu” 1956, nr 48 (410)

- a) Rozstrzygnij, na której ilustracji (A czy B) przedstawiono flagę powstańców węgierskich – zwolenników polityki Imre Nagya. Uzasadnij odpowiedź.

A

B

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

- b) Wymień cele walki powstańców węgierskich.

- Podaj przyczynę i skutek praskiej wiosny.

Przyczyna: _____ Skutek: _____

3.4 Rozpad systemu kolonialnego

- Przyporządkuj nazwy państw postkolonialnych do mocarstw, spod zależności których te kraje się wyzwoliły. Uwzględnij ich położenie geograficzne.

A. Algieria	B. Indie	C. Indonezja	D. Kambodża	E. Kenia
F. Libia	G. Nigeria	H. Pakistan	I. Somalia	J. Wietnam

Kraje, które wyzwoliły się spod zależności				
	brytyjskiej	francuskiej	holenderskiej	włoskiej
w Afryce				
w Azji				

- Przeczytaj notkę encyklopedyczną. Zapisz pod tekstem imię i nazwisko polityka, którego ona dotyczy.

Polityk, prawnik; od 1944 członek Afrykańskiego Kongresu Narodowego (w skrócie: ANC), od 1961 pierwszy przywódca zbrojnego skrzydła ANC; 1962 aresztowany, sądzony i skazany na dożywocie; 1990 – po legalizacji ANC – zwolniony; 1991–1997 przewodniczący ANC; rzecznik likwidacji apartheidu i przejęcia władzy w RPA przez Afrykanów metodami parlamentarnymi; 1993 laureat Pokojowej Nagrody Nobla (wspólnie z F. de Klerkiem); 1994–1999 prezydent RPA.

Na podstawie: *Historia. Encyklopedia szkolna PWN*, red. B. Kaczorowski, Warszawa 2007

- Zaprojektuj okolicznościowy znaczek pocztowy upamiętniający Rok Afryki. Uwzględnij na nim datę tego wydarzenia.

- Wyjaśnij, na czym polegała taktyka biernego oporu. Kto był jej twórcą?
-
-

- Przeczytaj teksty źródłowe. Wykonaj polecenia i odpowiedz na pytanie.

Źródło A

Dekolonizacja spowodowała niewyobrażalny rozlew krwi. Po odzyskaniu wolności w większości krajów pojawili się niechciani przywódcy, którzy jako tubylcy zajmowali stanowisko zwolnione przez gubernatora. Najczęściej jednak okazywali oni się o wiele bardziej despotyczni i żądni krwi niż władza kolonialna.

Źródło: José María López Ruiz, *Tyrani i zbrodniarze. Najwięksi nikczemnicy w dziejach świata*, tłum. A. Ciastek, Warszawa 2006, cyt. za: <https://pl.wikiquote.org>, dostęp: 10.03.2021 r.

Źródło B

[Pol Pot¹] przechwycił w 1975 r. władzę w Kambodży i zamienił ją w jeden wielki obóz zagłady. Zlikwidował wszelką własność prywatną, banki, walutę, szkoły i fabryki. A także religię i wszelką kulturę. Ludność miast wysiedlił na wieś, gdzie miała pracować w gigantycznych kołchozach podległa niebywałym rygorom. „Wrogów klasowych” Czerwoni Khmerzy mordowali bez litości na tak zwanych „polach śmierci”. Zabili w ten sposób kilka milionów ludzi.

Źródło: W. Suworow, *Alfabet Suworowa*, Poznań 2014, cyt. za: <https://pl.wikiquote.org>, dostęp: 10.03.2021 r.

¹ Pol Pot – kambodżański działacz komunistyczny, przywódca Czerwonych Khmerów. Premier Kambodży w latach 1975–1979.

- a) Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1. lub 2.

Autor źródła A ocenił dekolonizację jako zjawisko

A. ☐ pozytywne,	ponieważ, jego zdaniem,	1. ☐ przyczyniła się ona do obalenia krwawych rządów kolonialnych.
B. ☐ negatywne,		2. ☐ w wielu państwach umożliwiła objęcie władzy przez tyranów.

- b) Czy źródło B zawiera argumenty potwierdzające tezę zawartą w tekście oznaczonym jako źródło A? Uzasadnij swoje stanowisko.
-
-

- c) Sprawdź prawdziwość tezy zawartej w źródle A w odniesieniu do wybranego przez siebie kraju postkolonialnego. Zapisz wniosek.
-
-

3.5 Konflikty na Bliskim Wschodzie

Określ związek między rozwojem ruchu syjonistycznego a powstaniem Izraela.

Uporządkuj wydarzenia w kolejności chronologicznej. Wpisz litery w kratki we właściwej kolejności.

- A. Ogłoszenie deklaracji niepodległości Izraela.
- B. Podpisanie porozumienia w Camp David.
- C. Wybuch wojny sześciodniowej.
- D. Utworzenie Autonomii Palestyńskiej.
- E. Wycofanie się Brytyjczyków z Palestyny.

→ → → →

Podaj dwa czynniki, które utrudniały zawarcie porozumienia palestyńsko-izraelskiego w drugiej połowie XX w.

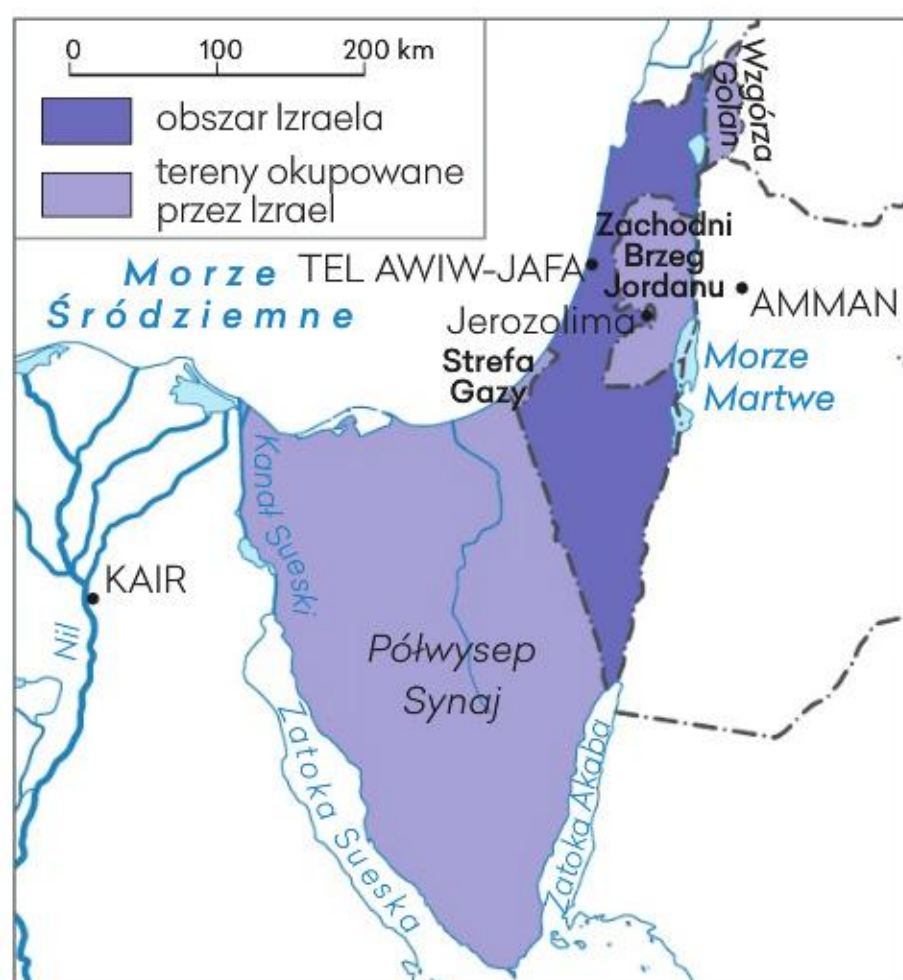
Wymień trzy przyczyny konfliktów na Bliskim Wschodzie. Zapisz je na odpowiednich poziomach piramidy, zgodnie z hierarchią ważności (najważniejsze u góry).

1

2

3

● Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenie.

Zaznacz właściwe zakończenie zdania.

Na mapie przedstawiono terytorium i nabytki Izraela po

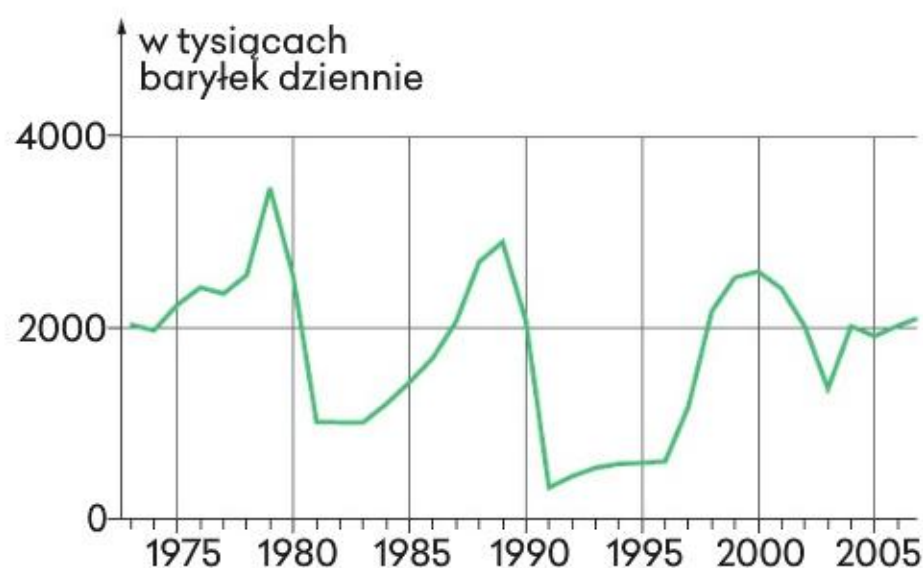
- ☐ A. ogłoszeniu deklaracji niepodległości.
- ☐ B. zwycięstwie w wojnie sześciodniowej.
- ☐ C. wdrożeniu postanowień z Camp David.
- ☐ D. utworzeniu Autonomii Palestyńskiej.

Czy niepokoje na Bliskim Wschodzie miały wpływ na wielkość produkcji ropy naftowej i ceny tego surowca? Odpowiedz na to pytanie, korzystając z wykresów.

Źródło A

Produkcja ropy naftowej w Iraku

Źródło B

Ceny importowanej ropy naftowej

Źródło: <https://www.eia.gov>, dostęp: 7.07.2021 r.

3.6 Chiny po II wojnie światowej i wojna w Korei

- Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj polecenie.

Wyrażając wolę ludu całego kraju, ludowa konsultatywna konferencja polityczna Chin zatwierdziła ustawę Zasadniczą Centralnego Rządu Ludowego Chińskiej Republiki Ludowej, wybrała Mao Tse-tunga na przewodniczącego Centralnego Rządu Ludowego [...], proklamowała Chińską Republikę Ludową i uchwaliła, że Pekin będzie stolicą Chińskiej Republiki Ludowej.

Źródło: *Wiek XX w źródłach...*

Zaznacz właściwe zakończenie zdania.

Tekst powstał w okresie oznaczonym na taśmie chronologicznej numerem

- ☐ A. 1. ☐ B. 2. ☐ C. 3. ☐ D. 4.

- Przyjrzyj się reprodukcji chińskiego plakatu z lat 70. XX w. Wykonaj polecenia.

- a) Podaj imię i nazwisko przywódcy, którego wizerunek zamieszczono na plakacie.

- b) Wymień grupy społeczne, których przedstawiciele zostali ukazani na ilustracji.

- c) Wy tłumacz, czym jest czerwona książeczka widoczna w górnej części plakatu.

- d) Napisz, w jakim celu rozpowszechniano tego typu materiały.

- Przeczytaj fragment przemówienia Mao Zedonga wygłoszonego w 1957 r. na naradzie partii komunistycznej i zamieszczonego w czerwonej książeczce. Których z wymienionych w tekście frontów walki dotyczyły działania podejmowane przez chińskiego przywódcę? Wstaw znak ✕ w odpowiednich rubrykach tabeli.

Dla ostatecznego utrwalenia nowego ustroju niezbędną rzeczą jest dokonanie socjalistycznego uprzemysłowienia kraju, konsekwentne przeprowadzenie rewolucji socjalistycznej na froncie ekonomicznym; niezbędną rzeczą jest także prowadzić stale i uporczywie walkę, rewolucję socjalistyczną, i socjalistyczne wychowanie na froncie politycznym i ideologicznym.

Źródło: Wyjątki z dzieł przewodniczącego Mao Tse-tunga, Pekin 1978

Działania Mao	Fronty	
	ekonomiczny	polityczny i ideologiczny
Nacjonalizacja i kolektywizacja	☐	☐
„Wielki skok”	☐	☐
Utworzenie Czerwonej Gwardii.	☐	☐
„Rewolucja kulturalna”	☐	☐

- ✳ Przedstaw skutki społeczne „rewolucji kulturalnej”.

- Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Po II wojnie światowej w Korei Południowej zaprowadzono krwawy reżim komunistyczny.	☐ P	☐ F
W 1950 r. Stany Zjednoczone wystąpiły w obronie Korei Południowej zaatakowanej przez wojska Kim Ir Sena.	☐ P	☐ F
Na mocy rozejmu w Panmundżom Korea Południowa i Korea Północna zjednoczyły się pod rządami komunistów.	☐ P	☐ F

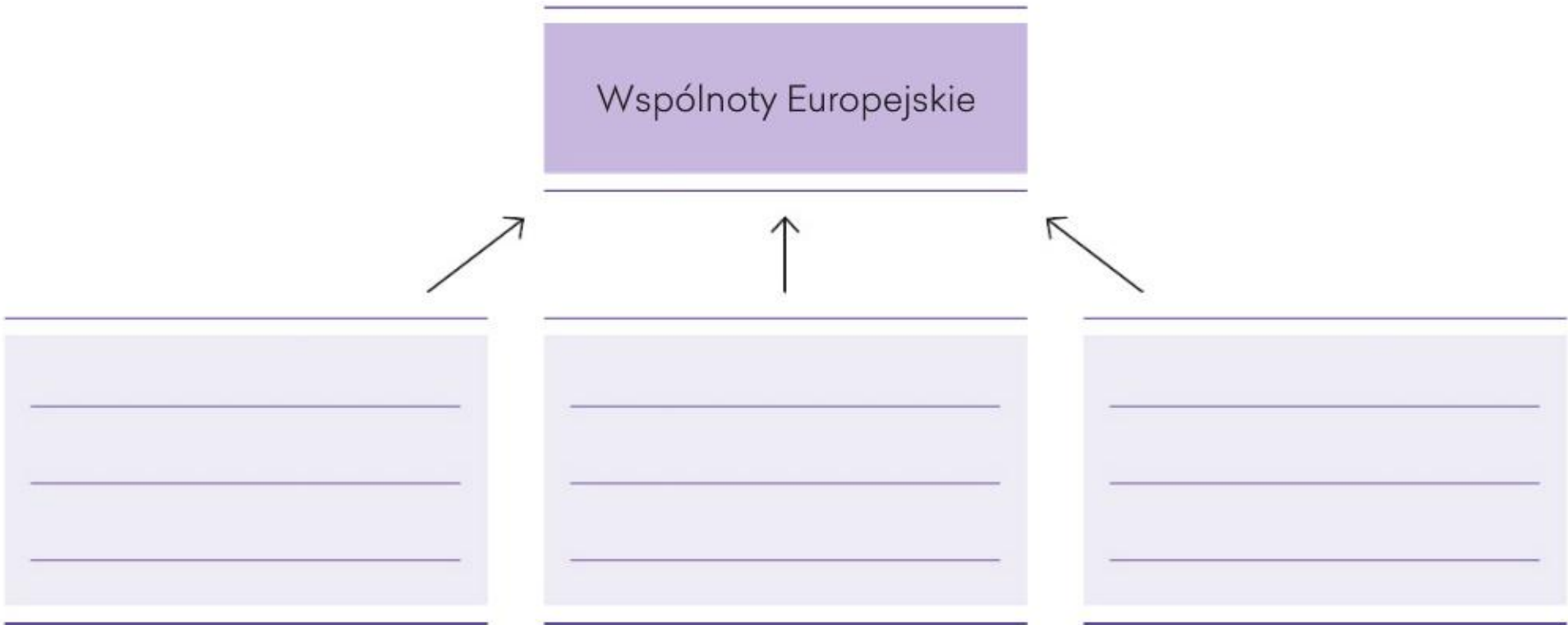
3.7 Ku zjednoczonej Europie

- Spośród poniższych wydarzeń oznaczonych literami A–D wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i wydarzenie chronologicznie ostatnie. W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą literę.

	A	B	C	D
Wydarzenie chronologicznie pierwsze.	☐	☐	☐	☐
Wydarzenie chronologicznie ostatnie.	☐	☐	☐	☐

- A. Przystąpienie Wielkiej Brytanii do EWG.
- B. Utworzenie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali.
- C. Podpisanie traktatów rzymskich przez państwa tzw. Szóstki.
- D. Ogłoszenie deklaracji przez Roberta Schumana.

- Podaj nazwy organizacji tworzących Wspólnoty Europejskie.

- Określ związek między rozwojem integracji europejskiej po II wojnie światowej a utrzymaniem pokoju na naszym kontynencie.

Przeczytaj fragment *Traktatu o Unii Europejskiej*. Wykonaj polecenia.

1. Celem Unii jest wspieranie pokoju, jej wartości i dobrobytu jej narodów.
2. Unia zapewnia swoim obywatelom przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości bez granic wewnętrznych, w której zagwarantowana jest swoboda przepływu osób, w powiązaniu z właściwymi środkami w odniesieniu do kontroli granic zewnętrznych, azylu, imigracji, jak również zapobiegania i zwalczania przestępczości.
3. Unia ustanawia rynek wewnętrzny. Działa na rzecz trwałego rozwoju Europy, którego podstawą jest zrównoważony wzrost gospodarczy oraz stabilność cen, społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności zmierzająca do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego oraz wysoki poziom ochrony i poprawy jakości środowiska. Wspiera postęp naukowo-techniczny.

Zwalcza wykluczenie społeczne i dyskryminację oraz wspiera sprawiedliwość społeczną i ochronę socjalną, równość kobiet i mężczyzn, solidarność między pokoleniami i ochronę praw dziecka.

Wspiera spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną oraz solidarność między Państwami Członkowskimi.

Szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwa nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy.

4. Unia ustanawia unię gospodarczą i walutową, której walutą jest euro. [...]

Źródło: <https://eur-lex.europa.eu>, dostęp: 7.07.2021 r.

- a) Wymień trzy cele Unii Europejskiej, które uważasz za najistotniejsze.

- _____
- _____
- _____

- b) Podaj przykłady konkretnych działań, które stanowią realizację celów wypisanych przez ciebie w podpunkcie a).

- _____
- _____
- _____

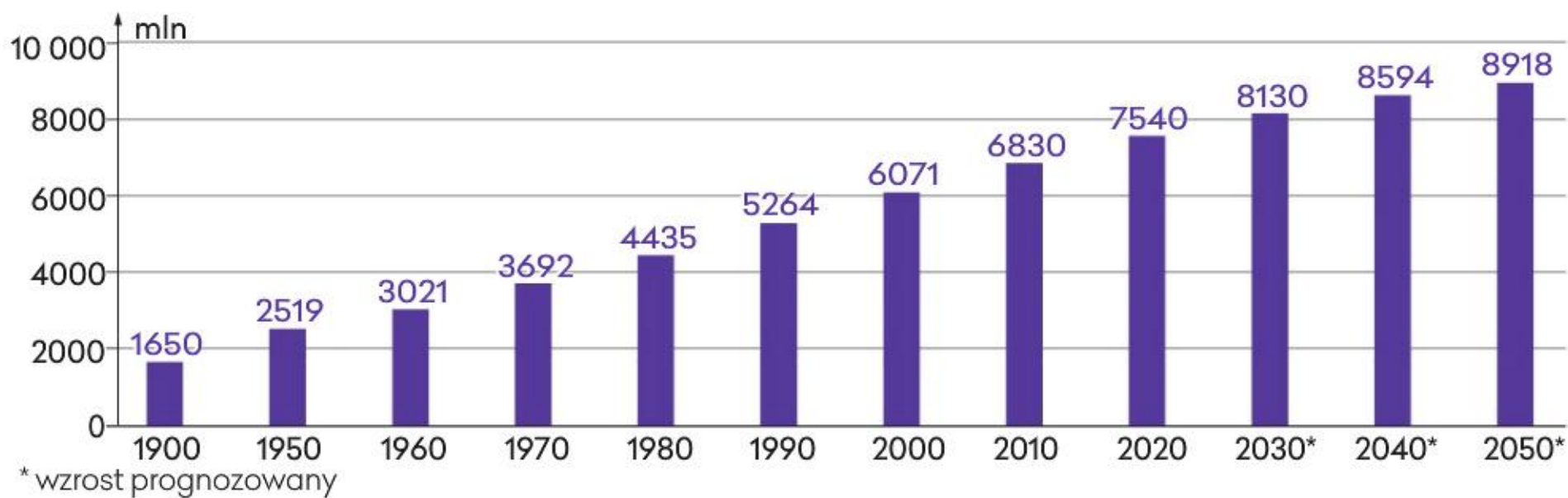

- c) Zaprojektuj awers i rewers banknotu euro. Przedstaw na nim graficznie jeden z celów UE lub motto organizacji.

3.8 Przemiany społeczno-kulturowe po II wojnie światowej

Wykonaj polecenie na podstawie wykresu.

Liczba ludności na świecie

Źródło: <https://encyklopedia.pwn.pl>, dostęp: 17.03.2021 r.

Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Na wykresie ukazano wzrost liczby światowej populacji w wiekach XX i XXI.	☐ P	☐ F
Z wykresu wynika, że liczba mieszkańców kuli ziemskiej w XX w. wzrosła dziesięciokrotnie.	☐ P	☐ F

Przyjrzyj się plakatowi. Powstał on w czasie II wojny światowej, by podnieść morale kobiet pracujących w fabrykach przemysłu zbrojeniowego. W latach 80. XX w. został wykorzystany do popularyzacji ruchu feministycznego. Jak myślisz dlaczego? Jaki wizerunek kobiet kreuje?

Napis brzmi: *Damy radę!*

Przeczytaj fragment przemówienia Martina Luthera Kinga wygłoszonego 28 sierpnia 1963 r. do uczestników demonstracji pod pomnikiem Abrahama Lincolna w Waszyngtonie. Następnie wykonaj polecenia.

Mam marzenie, że pewnego dnia, na czerwonych wzgórzach Georgii [czyt. dzordżii], synowie byłych niewolników i synowie ich właścicieli będą mogli usiąść razem przy stole braterstwa.

Mam marzenie, że pewnego dnia nawet stan Missisipi, stan upalny od gorąca niesprawiedliwości, upalny od gorąca ucisku będzie przekształcony w oazę wolności i sprawiedliwości.

Mam marzenie, że czwórka moich małych dzieci będzie pewnego dnia żyła w kraju, gdzie nie będą osądzone po kolorze ich skóry, ale po istocie ich osobowości. Mam dziś marzenie!

Mam marzenie, że pewnego dnia w Alabamie [...] mali czarni chłopcy i czarne dziewczęta będą mogli wziąć się za ręce z małymi białymi chłopcami i białymi dziewczętami jak bracia i siostry.

Źródło: <http://www.przemowienia.pl>, dostęp: 17.03.2021 r.

- a) Napisz, na jaki problem zwrócił uwagę Martin Luther King w swoim przemówieniu. Wytlumacz, na czym polegał ten problem.

- b) Rozstrzygnij, które zdjęcie (A czy B) przedstawia sytuację, o której marzył amerykański pastor. Uzasadnij odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

● Wstaw znak ✕ przy hasłach, z którymi mogliby się identyfikować hipisi i pacyfiści.

- ☐ Zniszczyć komunizm.
- ☐ Czyń miłość, nie wojnę.
- ☐ Wstąp do marynarki!
- ☐ Broń dla wszystkich.
- ☐ Precz z imperializmem amerykańskim.
- ☐ Pokój i miłość.

★ Wymień trzy pozytywne i trzy negatywne skutki globalizacji. Weź pod uwagę takie dziedziny, jak polityka, gospodarka i kultura.

Skutki globalizacji	
pozytywne	negatywne
• _____ • _____ • _____	• _____ • _____ • _____

● Wyjaśnij termin *laicyzacja*.

● Napisz, jakie działania podjął II sobór watykański w celu uwspółcześnienia Kościoła katolickiego.

Podsumowanie działu 3

Zaznacz właściwe zakończenia zdań.

- Ostatnia konferencja Wielkiej Trójki została zorganizowana w
 - A. Poczdamie pod Berlinem.
 - B. Jałcie na Krymie.
 - C. Teheranie w Iranie.
- Żelazna kurtyna to umowna granica oddzielająca
 - A. Izrael od sąsiednich krajów arabskich.
 - B. Koreę Północną od Korei Południowej.
 - C. kraje bloku wschodniego od Zachodu.
- W latach 60. XX w. Stany Zjednoczone zaangażowały się militarnie w walkę z komunistami w
 - A. Wietnamie.
 - B. Korei.
 - C. Afganistanie.
- Odwilż w ZSRS nastąpiła
 - A. zaraz po zakończeniu II wojny światowej, jeszcze przed śmiercią Józefa Stalina.
 - B. po śmierci Józefa Stalina i objęciu władzy przez Nikitę Chruszczowa.
 - C. po stłumieniu powstania węgierskiego i przed wydarzeniami praskiej wiosny.
- Węgierski reformator, afrykański bojownik o prawa człowieka, przywódca OWP – właściwa kolejność postaci to:
 - A. Nelson Mandela, Jasir Arafat, Imre Nagy.
 - B. Imre Nagy, Jasir Arafat, Nelson Mandela.
 - C. Imre Nagy, Nelson Mandela, Jasir Arafat.
- Jednym ze skutków dekolonizacji było
 - A. uzyskanie niepodległości przez Indie i Pakistan.
 - B. powstanie Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego.
 - C. zdobycie przez komunistów władzy w Chinach.
- Wprowadzenie w ChRL elementów gospodarki wolnorynkowej było skutkiem
 - A. „wielkiego skoku”.
 - B. „rewolucji kulturalnej”.
 - C. „otwarcia się Chin na świat”.
- *Traktat o Unii Europejskiej* zawarto w
 - A. 1951 r. w Paryżu.
 - B. 1985 r. w Schengen.
 - C. 1992 r. w Maastricht.
- Równouprawnienie kobiet i mężczyzn było głównym postulatem
 - A. ruchu feministycznego.
 - B. pacyfistów i hipisów.
 - C. globalistów.

4.1 Inny kraj

- Uporządkuj wydarzenia w kolejności chronologicznej. Wpisz litery w kratki we właściwej kolejności.

- A. Spotkanie Wielkiej Trójki na konferencji jałtańskiej.
- B. Aresztowanie przywódców podziemnej Polski przez NKWD.
- C. Wkroczenie Armii Czerwonej na okupowane ziemie polskie.
- D. Rozwiązanie Rady Jedności Narodowej i Delegatury Rządu RP na Kraj.
- E. Utworzenie Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej.

→ → → →

- Czy zgadzasz się z opinią, że skutkiem konferencji jałtańskiej było umocnienie dominacji ZSRS nad Polską? Uzasadnij odpowiedź.

- Zapisz w odpowiednich miejscach imiona i nazwiska polityków stojących na czele TRJN.

_____ - _____

- premier TRJN, czołowy działacz „odrodzonej” PPS, sojusznik komunistów

- I wicepremier, I sekretarz KC PPR

- II wicepremier, wiceprezes PSL

● Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

- Zamaluj na mapie:
 - kolorem niebieskim – ziemie przyłączone do Polski po II wojnie światowej,
 - kolorem zielonym – ziemie utracone przez Polskę w wyniku wojny na rzecz ZSRS.
- Zakreśl na mapie nazwy trzech miast, które znalazły się w granicach Polski po 1945 r.
- Zapisz na mapie nazwy państw sąsiadujących z Polską.
- Zaznacz kolorem czarnym fragment granicy, o którym mowa w zacytowanym poniżej tekście źródłowym.

[Pełnomocnicy KRN i Prezydium Rady Najwyższej ZSRS] zgodzili się na następujące postanowienia:

Artykuł 1

Zgodnie z decyzją konferencji krymskiej ustalić granicę państwową między Rzeczpospolitą Polską a Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich wzdłuż „linii Curzona”, z odchyleniami od niej na rzecz Polski [...]

Źródło: Umowa między RP i ZSRR o polsko-sowieckiej granicy państwowej, Moskwa, 16 sierpnia 1945 r., cyt. za: Historia Polski XX wieku. Wybór materiałów źródłowych, t. II (1944–1989), oprac. W. Gieszczyński, Olsztyn 2001

 Zapoznaj się z tabelą i wykonaj polecenie.

Orientacyjny bilans zmian w zaludnieniu Polski w latach 1945–1950					
Wyszczególnienie	Ogółem	Ludność według narodowości			
		polskiej	żydowskiej	niemieckiej	innej
	w mln				
Ludność Polski w 1945 r.	22,2	17,8	0,1	3,6	0,7
Repatriacja i przesiedlenia do Polski w latach 1945–1950	4,4	4,2	0,2	–	–
z ZSRS	2,2	2,0	0,2	–	–
z Niemiec	2,0	2,0	–	–	–
z innych państw	0,2	0,2	–	–	–
Wysiedlenia i wychodźstwo z Polski w latach 1945–1950	4,0	–	0,1	3,4	0,5
Ludność Polski wg spisu powszechnego z 3 grudnia 1950 r. ¹	25,0	24,4	0,2	0,2	0,2

¹ Po uwzględnieniu zmian, będących efektem ruchów migracyjnych i przyrostu naturalnego.

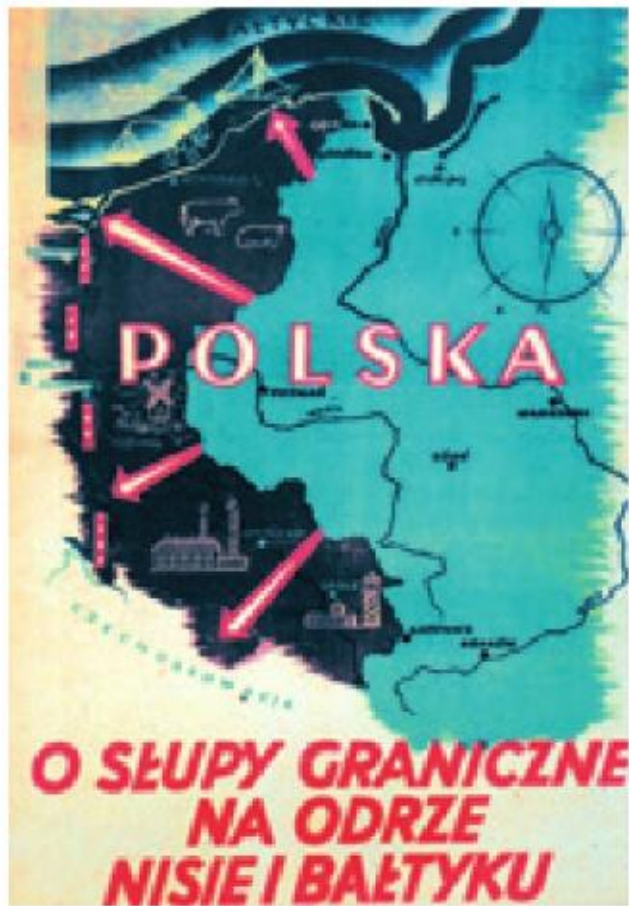
Źródło: *Historia Polski w liczbach. Ludność. Terytorium*, Warszawa 1994

Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Ruchy migracyjne nie miały wpływu na strukturę narodowościową powojennej Polski.	☐ P	☐ F
Orientacyjne liczby osób przesiedlonych do Polski i wysiedlonych z naszego kraju w latach powojennych były do siebie zbliżone.	☐ P	☐ F
W latach 1945–1950 do Polski przesiedlono 4,4 miliona naszych rodaków z Kresów Wschodnich.	☐ P	☐ F
Z danych w tabeli wynika, że pięć lat po wojnie w Polsce mieszkało 2 miliony Niemców.	☐ P	☐ F
Powojenna Polska stała się państwem jednolitym narodowościowo.	☐ P	☐ F

- Rozstrzygnij, czy zamieszczone ilustracje odnoszą się do tego samego wydarzenia. Uzasadnij odpowiedź. Odwołaj się do treści źródeł.

Źródło A

Reprodukcja plakatu
propagandowego z 1945 r.

Źródło B

Przesiedleńcy. Napis na lokomotywie brzmi:
Jedziemy nad polskie morze.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

- Przyjrzyj się tablicy pamiątkowej. Napisz, jakie wydarzenie historyczne ona upamiętnia. Jakiego było skutki?

4.2 Przegrana walka

- Przyjrzyj się plakatowi z okresu referendum ludowego. Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Zamieszczony plakat propagandowy pochodzi z 1.1. ____ r. Prezentuje poglądy 1.2. _____. Wzywa do 1.3. _____ na pytanie 1.4. _____ w referendum ludowym.

1.1. A. 1945	1.1. B. 1946	1.1. C. 1947
1.2. A. ludowców	1.2. B. narodowców	1.2. C. komunistów
1.3. A. odpowiedzi na tak	1.3. B. odpowiedzi na nie	1.3. C. nieudzielenia odpowiedzi
1.4. A. pierwsze	1.4. B. drugie	1.4. C. trzecie

- Przeczytaj wierszyki wykorzystane w kampanii przed referendum ludowym. Następnie rozstrzygnij, który z nich był wykorzystywany przez Polską Partię Robotniczą, a który – przez Polskie Stronnictwo Ludowe. W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą literę.

Źródło A

Tylko kaczka, głupi ptak
mówi ciągle tak, tak, tak.
Mądry człowiek wie, co chce,
i na pierwsze mówi: NIE.

Źródło: A. Brzeziecki, *Lekcje historii PRL w rozmowach*, Warszawa 2009

Źródło B

To, nad czym radził Sejm i uchwalał,
Senat przewlekał albo obalał.
Szlacheckie „veto” to jego znak.
Czy znieść go trzeba? – Oczywiście TAK!

Źródło: *Dzieje Koszalina*, t. II, red. B. Polak, Koszalin 2016

	A	B
Tekst wykorzystywany przez Polską Partię Robotniczą.	☐	☐
Tekst wykorzystywany przez Polskie Stronnictwo Ludowe.	☐	☐

● Czy komuniści przejęli władzę w Polsce zgodnie z wolą narodu polskiego? Uzasadnij odpowiedź.

● Ustal, które cele przyświecały komunistom, a które – żołnierzom wyklętym. Wpisz litery odpowiadające wyrażeniom we właściwe kolumny tabeli.

A. Zaprowadzenie socjalizmu w Polsce.	E. Likwidacja funkcjonariuszy MO i UB.
B. Suwerenność państwa polskiego.	F. Wyzwolenie Polski spod dominacji sowieckiej.
C. Swobody demokratyczne.	G. Zniszczenie oddziałów NSZ.
D. Podporządkowanie Polski Sowietom.	

Cele	
polskich komunistów	żołnierzy wyklętych

● Opisz stosunek władz komunistycznych do żołnierzy polskiego podziemia niepodległościowego. Nawiąż do zdjęć.

Źródło A

Plakat *Najemne Sługusy Zagraniczne*, lata 40. XX w.

Źródło B

Złot komunistycznej młodzieżówki. Napis brzmi: *Wyłędpmym bāndym lędśnēm spōd znāku NSZ*, 1946 r.

Wyjaśnij, na pamiątkę jakiego wydarzenia obchodzimy Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”.

Przeczytaj fragmenty raportu Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki” z maja 1945 r. Dowódca opisał w nim działalność oddziałów leśnych na Podlasiu. Wykonaj polecenia.

[...] W dniu 7 maja [...] wysłałem 1. szwadron pod dowództwem por. „Zygmunta”¹ na miejscowość Boćki. [...]

Szwadron wjechał do Bociek o godzinie ósmej i stoczył trzygodzinną walkę z milicją zabarykadowaną w murowanym budynku. Gmach zdobyto przez podpalenie od wewnątrz, którego dokonali por. „Zygmunt” i strzelec „Kukułka”². Milicjanci broniący się zacięcie przy pomocy broni ręcznej i granatów wobec podpalenia budynku – poddali się. Rozstrzelano jedenastu milicjantów, komunistów i konfidentów³ NKWD [...].

11 maja 1. szwadron spalił wieś Wiluki, w odwecie za strzelanie w dniu 22 kwietnia do mojego patrolu. Rozstrzelano członka PPR [...].

15 maja we wsi Bieńdziuga rozstrzelano sierżanta NKWD Matwieja Kałmykowa, a jednemu z gospodarzy za współpracę z NKWD spalono chlew i stodołę. We wsi Patoka 1. szwadron stoczył walkę z oddziałem berlingowców⁴. Po stronie nieprzyjaciela jeden zabity i jedenastu wziętych do niewoli. Wszyscy oni dołączyli do oddziału. [...]

W nocy z 17 na 18 maja drużyna 1. kompanii szturmowej opanowała stację Nurzec, obsadzoną przez nieprzyjaciela. Zdobyto broń i skonfiskowano 10 tys. zł. [...]

Źródło: Raport mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki” z działalności na terenie okręgu AKO Białystok za okres 5 V–5 VI 1945 r., w: Polskie podziemie niepodległościowe 1944–1956. Materiały dla ucznia, oprac. A. Jaczyńska, S. Poleszak, Lublin 2015

¹ Por. Zygmunt Błażejewicz – porucznik Armii Krajowej, dowódca 1. szwadronu V Brygady Wileńskiej AK.

² Józef Rybicki.

³ Konfident – tajny współpracownik policji lub wywiadu.

⁴ Berlingowcy – żołnierze armii pod dowództwem gen. Zygmunta Berlinga.

a) Napisz, przeciwko komu były skierowane akcje żołnierzy podziemia niepodległościowego.

b) Wyjaśnij, dlaczego „Łupaszka” posługiwał się w raporcie pseudonimami.

4.3 Stalinowska Polska

- Uzupełnij tekst.

W 1948 r. z połączenia PPR i tzw. odrodzonej PPS powstała

_____ (w skrócie: _____). Na jej czele stał

I _____ Komitetu Centralnego (KC). W rządzeniu wspomagała go grupa najbliższych współpracowników tworzących _____ KC.

- Przeczytaj wspomnienie ofiary terroru stalinowskiego (źródło A) i zeznanie kata – oficera MBP (źródło B). Wykonaj polecenia.

Źródło A

W godzinach wieczornych zostałem wezwany do Światły¹, który w obecności Kwaska² powiedział, że jeśli nie przyznam się do współpracy z Niemcami, to aresztowana zostanie moja żona, wobec której zastosowane będą te same metody i będzie tak długo bita, aż ujawni szczegóły mojej współpracy. Dziecko natomiast zostanie zabrane i ślad po nim zaginie. Wobec tej groźby zacząłem podawać zmyślane fakty. [...]

Źródło: Wspomnienie przesłuchiwanego, w: S. Marat, J. Snopkiewicz, *Ludzie bezpieki. Dokumentacja czasu bezprawia*, Warszawa 1990

¹ Józef Światło – podpułkownik aparatu bezpieczeństwa. W grudniu 1953 r. zbiegł z Polski na Zachód. W Radiu Wolna Europa opisał system terroru stalinowskiego w Polsce.

² Edmund Kwasek – funkcjonariusz UB, jeden z najokrutniejszych oficerów śledczych.

Źródło B

Stosowanie przymusu fizycznego było z naszej strony łatwizną w pracy, wygodnictwem – w wielu przypadkach. Zamiast szukać w inny sposób prawdy materialnej i bez względu na nacisk różnych jednostek, nie pędzić za wynikami, myśmy ułatwiali sobie różne sprawy, stosując niepotrzebnie przymus, by prędzej dotrzeć do rezultatów.

Źródło: Wyjaśnienia Józefa Różańskiego – szefa Departamentu Śledczego MBP – po jego aresztowaniu w 1954 r., w: S. Marat, J. Snopkiewicz, dz. cyt.

- a) Napisz, jakie metody stosowali funkcjonariusze UB wobec przesłuchiwanych.

- b) Wyjaśnij, jaki był cel przesłuchiwań.

Przeczytaj teksty źródłowe. Na ich podstawie rozstrzygnij, czy zamieszczone pod tekstami stwierdzenia są prawdziwe. Uzasadnij swoje odpowiedzi.

Źródło A

W dniach od 1 do 9 maja br. odbędzie się [...] III Międzynarodowy Wyścig Kolarski Warszawa–Praga [...]. Komitety Wojewódzkie dołożą starań, by zainteresowanie wyścigiem wielotysięcznych mas zgromadzonych na trasie zostało w pełni wykorzystane dla szerokiej popularyzacji [...] haseł przyjaźni i braterstwa z ZSRS i krajami demokracji ludowej, haseł solidarności z walczącym o pokój ludem pracującym państw kapitalistycznych oraz dla [...] popularyzacji „Trybuny Ludu” i miejscowego organu partii.

Źródło: Pismo KC PZPR do I sekretarza KW PZPR, w: J. Wojsław, *Dokumenty Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR dotyczące problematyki sportowej jako źródło poznania rzeczywistości społecznej Polski lat 1949–1954*, „Polska 1944/45–1989. Studia i materiały”, IV/1999

Źródło B

I jeżeli Wam, dzieciom Polski Ludowej, smutno jest dzisiaj, że umarł Stalin, nasz najlepszy przyjaciel – to pomyślcie o tym, jak ciężko jest dzieciom radzieckim, które znały Stalina nie z portretu i nie z opowiadania. Dla nich Stalin był bliskim, drogim człowiekiem, drogim jak ojciec.

Źródło: Pogadanka dla uczniów klas I–IV, w: R. Kupiecki, *Natchnienie milionów. Kult Józefa Stalina w Polsce 1944–1956*, Warszawa 1993

Źródło C

Dla was jako pracowników kontroli prasy ważnym jest mieć poczucie granic krytyki, granic dopuszczalnej krytyki, granic jako tego, czego przekroczyć nie wolno [...].

Źródło: Stenogram ze zjazdu delegatów wojewódzkich i miejskich biur kontroli prasy, 23–25 maja 1945 r., cyt. za: Główny Urząd Kontroli Prasy 1945–1949, oprac. D. Nałęcz, Warszawa 1994

PZPR wykorzystywała rozmaite imprezy do szerzenia agitacji komunistycznej.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

W komunistycznej Polsce indoktrynacji poddawani byli najmłodsi.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Cenzorzy stali na straży wolności słowa.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Przeczytaj fragment wypowiedzi Stefana Żółkiewskiego – dyrektora Instytutu Badań Politycznych Polskiej Akademii Nauk, członka KC PZPR. Dotyczy on polityki kulturalnej PZPR w czasach stalinizmu. Wykonaj polecenia na podstawie tekstu źródłowego.

Niech wartość dzieła sprawdza się odpowiedzią na pytanie, co zdołało dla budowy socjalizmu w Polsce, jak wzbogaciło jego budowniczych jako budowniczych socjalizmu.

Źródło: „Odrodzenie” 1949, nr 5, cyt. za: A. Garlicki, *Stalinizm*, Warszawa 1993

a) Podaj nazwę kierunku w sztuce, którego zasady objaśniono w powyższym fragmencie tekstu.

b) Rozstrzygnij, który z poniższych obrazów realizował założenia tego kierunku. Uzasadnij odpowiedź.

A
Andrzej Wróblewski, *Rozstrzelanie surrealistyczne (Rozstrzelanie VIII)*

B
Juliusz Krajewski, *Podziękowanie traktorzyście*

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Wymień dwa przykłady ingerencji władz PRL w sprawy Kościoła katolickiego.

Omów różnicę pomiędzy deklarowanymi a rzeczywistymi celami władz komunistycznych dotyczącymi kwestii wyznaniowych i praktyk religijnych na podstawie tekstów źródłowych.

Źródło A

Art. 1. Rzeczpospolita Polska poręcza wszystkim obywatelom wolność sumienia i wyznania.

Art. 2 Kto ogranicza obywatela w jego prawach ze względu na jego przynależność wyznaniową, przekonania religijne lub bezwyznaniowość, podlega karze więzienia do lat 5. [...]

Art. 8.

§ 1. Kto nadużywa wolności wyznania i sumienia w celach wrogich ustrojowi Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze więzienia do lat 3.

Źródło: Dekret z dnia 5 sierpnia 1949 r. o ochronie wolności sumienia i wyznania, Dz. U. 1949 r. Nr 45, poz. 334, <http://isap.sejm.gov.pl>, dostęp: 27.03.2021 r.

Źródło B

Ministerstwo Administracji Publicznej wyjaśnia, że za urządzanie bez zezwolenia władz administracji ogólnej publicznych odpustów, nieuświęconych tradycją, należy na podstawie prawa o zgromadzeniach karać organizatorów, zwracając przy tym szczególną uwagę i wyciągając bardziej ostre konsekwencje w przypadkach, gdy intencją organizatorów odpustu było odciągnięcie miejscowego społeczeństwa od prac gospodarczych, bądź też od imprez o charakterze ogólnopaństwowym lub wroga agitacja.

Źródło: Pismo Departamentu Politycznego Ministerstwa Administracji Publicznej do Obywateli Wojewodów z dnia 2 listopada 1949 r. w sprawie urządzania odpustów bez zezwolenia władz administracji ogólnej, w: D. Mazurkiewicz, Ingerencje władz państwowych w sprawowanie kultu publicznego na przykładzie działań zielonogórskiej administracji wyznaniowej wobec Kościoła gorzowskiego w latach 1945–1975, Colloquia Theologica Ottoniana 2 (2019)

Wyjaśnij, jaką rolę w utrzymaniu tożsamości religijnej i narodowej Polaków odegrał kardynał Stefan Wyszyński.

4.4 Od Czerwca do Października

- Spośród poniższych wydarzeń oznaczonych literami A–D wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i wydarzenie chronologicznie ostatnie. W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą literę.

	A	B	C	D
Wydarzenie chronologicznie pierwsze.	☐	☐	☐	☐
Wydarzenie chronologicznie ostatnie.	☐	☐	☐	☐

- A. Skrytykowanie przez Chruszczowa stalinowskich metod rządzenia.
B. Wystąpienia robotnicze w Poznaniu.
C. Zwolnienie prymasa Stefana Wyszyńskiego z internowania.
D. Objęcie kierownictwa PZPR przez Władysława Gomułkę.
- Rozstrzygnij, który z ukazanych poniżej aktów urzędowych jest przejawem październikowej odwilży. Uzasadnij odpowiedź. Odwołaj się do treści obu źródeł.

Źródło A

DEKRET z dnia 7 marca 1953 r. o przemianowaniu miasta Katowice na miasto STALINOGRÓD I województwa katowickiego na województwo STALINOGRÓDZKIE. Zgodnie z uchwałą Rady Państwa i Rady Ministrów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 7 marca 1953 roku o uczczeniu pamięci JÓZEFA STALINA, stanowi się, co następuje: Art. 1. Miasto Katowice przemianowuje się na miasto STALINOGRÓD, a województwo katowickie na województwo STALINOGRÓDZKIE. Art. 2. Dekret wchodzi w życie z dniem 9 marca 1953 r. Przewodniczący Rady Państwa Aleksander Zawadzki Sekretarz Rady Państwa Marian Rybicki

Źródło B

DEKRET z dnia 10 grudnia 1956 r. o przywróceniu nazwy miasta Katowice i województwa katowickiego. Art. 1. Przywraca się nazwę miasta Katowice i województwa katowickiego. Art. 2. Uchyla się dekret z dnia 7 marca 1953 r. (Dz. U. Nr 13, poz. 51). Art. 3. Dekret wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Przewodniczący Rady Państwa: A. Zawadzki Sekretarz Rady Państwa: St. Skrzyszewski

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

- Przeczytaj teksty źródłowe. Odpowiedz na pytanie i wykonaj polecenia.

Źródło A. Komunikat Polskiej Agencji Prasowej o wypadkach poznańskich

W dniu 28 czerwca doszło do poważnych zaburzeń na terenie miasta Poznania. Od pewnego czasu agentura imperialistyczna i reakcyjne podziemie starały się wykorzystać trudności ekonomiczne i bóleczki w niektórych zakładach Poznania dla sprowokowania wystąpień przeciwko władzy ludowej.

Źródło: „Głos Wielkopolski”, 29 VI 1956 r.

Źródło B. Przemówienie Władysława Gomułki na VIII Plenum KC PZPR

Robotnicy Poznania, chwytając za oręż strajku i wychodząc manifestacyjnie na ulice w czarny czwartek czerwcowy, zawołali: Dosyć! Tak dalej nie można. Zawrócić z fałszywej drogi! [...] Najwidoczniej przebrała się miara. A miary nie można nigdy przebierać bezkarnie. Robotnicy nie protestowali przeciwko Polsce Ludowej, przeciwko socjalizmowi, kiedy wyszli na ulice miasta. Protestowali oni przeciw złu, jakie szeroko rozkrzewiło się w naszym ustroju społecznym i które ich również boleśnie dotknęło, przeciwko wypaczeniom podstawowych zasad socjalizmu, który jest ich ideą.

Źródło: „Trybuna Ludu”, 21 X 1956 r.

- a) W jakim świetle przedstawiono wypadki poznańskie? Porównaj oba teksty.

- b) Napisz, co miał na myśli Gomułka, mówiąc o *wypaczeniach zasad socjalizmu*.

- Wymień najważniejsze, twoim zdaniem, następstwa Polskiego Października – jeden krótkofalowy i jeden długofalowy.

Skutek krótkofalowy: _____

Skutek długofalowy: _____

Podsumowanie działu 4

Zaznacz właściwe zakończenia zdań.

- Na mocy konferencji w Jałcie władzę w Polsce przejął
 - A. Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego.
 - B. rząd Rzeczypospolitej Polskiej na emigracji.
 - C. Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej.
- Miasta, które przed 1939 r. leżały poza terytorium Polski, a po 1945 r. znalazły się w jej granicach, to:
 - A. Bydgoszcz, Poznań, Kalisz.
 - B. Gdańsk, Szczecin, Olsztyn.
 - C. Lwów, Wilno, Nowogródek.
- W referendum ludowym w 1946 r. Polacy mieli zdecydować między innymi o
 - A. dalszej obecności Armii Czerwonej na ziemiach polskich.
 - B. przystąpieniu Polski do Układu Warszawskiego.
 - C. zaakceptowaniu bądź odrzuceniu polskiej granicy zachodniej.
- Apogeum terroru stalinowskiego w Polsce przypadło na okres rządów
 - A. Bolesława Bieruta.
 - B. Edwarda Osóbki-Morawskiego.
 - C. Władysława Gomułki.
- Główna siła polityczna jawnej opozycji wobec rządów komunistycznych w Polsce w latach 1945–1947 to:
 - A. Polska Partia Socjalistyczna.
 - B. Polska Zjednoczona Partia Robotnicza.
 - C. Polskie Stronnictwo Ludowe.
- *Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej* została uchwalona w roku
 - A. 1945.
 - B. 1948.
 - C. 1952.
- Jedną z przyczyn wystąpień robotniczych w Poznaniu w 1956 r. było
 - A. pogorszenie sytuacji materialnej ludności.
 - B. sfałszowanie przez komunistów wyników referendum ludowego.
 - C. objęcie stanowiska I sekretarza KC PZPR przez Władysława Gomułkę.
- Członek Armii Krajowej, więzień obozu w Oświęcimiu, uczestnik powstania warszawskiego, skazany przez komunistów w procesie pokazowym, to
 - A. Zygmunt Szendzielarz „Łupaszka”.
 - B. Stanisław Mikołajczyk.
 - C. Witold Pilecki.
- Skutkiem Polskiego Października nie było
 - A. powstanie Państwowych Gospodarstw Rolnych.
 - B. złagodzenie polityki wobec Kościoła katolickiego.
 - C. usunięcie z Wojska Polskiego sowieckich generałów.

5.1 Pod rządami Gomułki

- Połącz liniami z ramką hasła, które opisują rządy Władysława Gomułki w Polsce.

represje wobec Kościoła	zakaz krytykowania partii	wolność słowa
gospodarka wolnorynkowa	rządy Gomułki	rządy autorytarne
niezależna polityka zagraniczna	powszechny dostęp do edukacji	cenzura prasy

- Przeczytaj tekst źródłowy. Następnie uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Do Prezesa Rady Ministrów Józefa Cyrankiewicza

Ograniczenia przydziału papieru na druk książek i czasopism oraz zaostrzenie cenzury prasowej stwarza sytuację zagrażającą rozwojowi kultury narodowej. Niżej podpisani, uznając istnienie opinii publicznej, prawa do krytyki, swobodnej dyskusji i rzetelnej informacji za konieczny element postępu, powodowani troską obywatelską, domagają się zmiany polskiej polityki kulturalnej w duchu praw zagwarantowanych przez konstytucję państwa polskiego i zgodnych z dobrem narodu.

[34 podpisy]

Źródło: *Historia Polski XX wieku...*

Zacytowany tekst był protestem środowiska **2.1.** _____ przeciwko polityce **2.2.** _____ władz. Sygnatariusze listu zwrócili uwagę na problem ograniczania przez komunistyczny rząd możliwości **2.3.** _____ i ograniczania wolności **2.4.** _____.

2.1. A. inteligenckiego

2.1. B. robotniczego

2.1. C. chłopskiego

2.2. A. gospodarczej

2.2. B. kulturalnej

2.2. C. zagranicznej

2.3. A. wydawania książek

2.3. B. edukacji dzieci

2.3. C. uczestnictwa w nabożeństwach

2.4. A. przemieszczania się

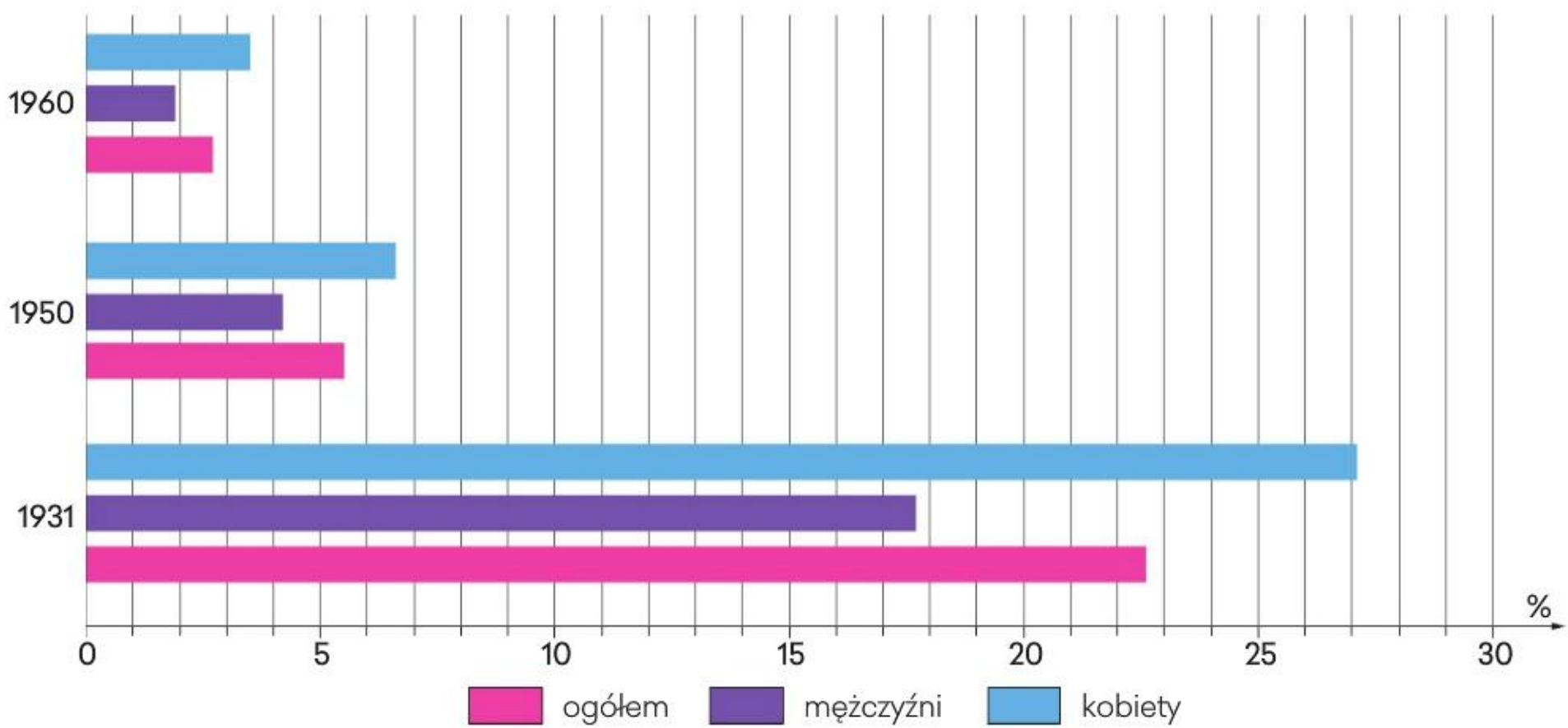
2.4. B. wyznania

2.4. C. słowa

- Uzupełnij tekst układu między Polską a Niemcami Zachodnimi z 1970 r. w sprawie zachodniej granicy PRL. W razie potrzeby skorzystaj z mapy.
- Polska _____ i _____
- _____ Niemiec zgodnie stwierdzają, że istniejąca linia graniczna, której przebieg został ustalony w rozdziale IX uchwał Konferencji _____ z dnia 2 sierpnia 1945 r., od Morza Bałtyckiego bezpośrednio na zachód od Świnoujścia i stąd wzdłuż rzeki _____ do miejsca, gdzie wpada Nysa Łużycka, oraz wzdłuż Nysy Łużyckiej do granicy z _____, stanowi zachodnią granicę państwową Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.
- Na podstawie: *Historia Polski XX wieku...*

- Wykonaj polecenie na podstawie wykresu.

Analfabetyzm wśród Polaków w wieku 7 lat i więcej (% ludności danej płci)

Źródło: C. Leszczyńska, *Polska 1918–2018*, Warszawa 2018, <https://stat.gov.pl>, dostęp: 8.02.2021 r.

Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Z wykresu wynika, że w 1950 r. więcej niż 5 kobiet na 100 nie umiało czytać ani pisać.	☐ P	☐ F
W 1960 r. odsetek mężczyzn umiejących czytać i pisać był mniejszy niż przed II wojną światową.	☐ P	☐ F
Powyższy wykres potwierdza, że wysiłki władz komunistycznych w dziedzinie zwalczania analfabetyzmu okazały się skuteczne.	☐ P	☐ F

5.2 Protesty marcowe i Grudzień 1970

- Określ, jakie były przyczyny, a jakie – skutki wypadków marcowych oraz wydarzeń grudniowych. Przyporządkuj do właściwych rubryk tabeli wyrażenia oznaczone literami A–I. Wpisz w rubrykach odpowiednie litery.

Przyczyny	Wydarzenia	Skutki
	Marzec 1968	
	Grudzień 1970	

- A. Czterdzieści pięć ofiar śmiertelnych, ponad tysiąc rannych.
- B. Zakaz wystawiania *Dziadów* w reżyserii Kazimierza Dejmka.
- C. Wprowadzenie podwyżek cen na artykuły spożywcze.
- D. Emigracja tysięcy obywateli pochodzenia żydowskiego z PRL.
- E. Ustąpienie Władysława Gomułki z funkcji I sekretarza KC PZPR.
- F. Nasilenie kampanii antysemickiej przez komunistów.
- G. Krytyka PZPR przez rewizjonistów i grupę tzw. komandosów.
- H. Frustracja stoczniovców związana z niskim poziomem życia.
- I. Ograniczanie wolności słowa przez władze.
- J. Wycofanie się rządu z podwyżek cen.

- Przeczytaj teksty źródłowe. Wykonaj polecenia i odpowiedz na pytania.

Źródło A
Interpelacja Koła Poselskiego Znak w Sejmie PRL w sprawie wydarzeń marcowych z 11 marca 1968 roku

Do wystąpień młodzieży studiującej w Warszawie doszło wskutek pewnych wyrazistych błędów czynników rządowych w dziedzinie polityki kulturalnej. Zdjęcie *Dziadów* z programu teatralnego zostało odczute także przez młodzież jako bolesna i dramatyczna ingerencja, zagrażająca swobodzie życia kulturalnego i uwłaczająca narodowym tradycjom.

Uważamy również, że w piątek 8 marca można było zapobiec zajściom na Uniwersytecie Warszawskim. W trakcie wiecu wjechały na teren Uniwersytetu autokary ORMO¹, co niesłychanie zaogniło sytuację. [...]

Źródło: *Historia Polski XX wieku...*

¹ ORMO – Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej – paramilitarna organizacja powołana w 1946 r. do współdziałania z Milicją Obywatelską, np. przy tłumieniu protestów społecznych. W jej skład wchodził najczęściej pracownicy fizyczni, zwykle będący działaczami PZPR.

Źródło B

Przemówienie Gomułki na spotkaniu z aktywnym partyjnym z 19 marca 1968 roku

W ciągu ostatnich 10 dni zaszły w kraju ważne wydarzenia. Nie miała część młodzieży studenckiej w Warszawie, a także w innych ośrodkach akademickich w kraju została oszukana i sprowadzona przez wrogie socjalizmowi siły na fałszywą drogę. [...]

Korzystając z zamieszania, jakie wytworzyły demonstracje i inne nielegalne formy działania studentów, niemal jednocześnie z nimi wyszły na ulicę elementy chuligańskie. O ich wyczynach, np. w Warszawie, informowała prasa. Wszystko to wzburzyło do głębi społeczeństwo. Szczególnie ostro przeciwko mącicielom porządku społecznego, przeciwko inspiratorom i organizatorom nielegalnych poczynąń studentów wystąpiła klasa robotnicza. Cały kraj zalała fala masowych zebrań i wielotysięcznych wieców robotników¹, mieszkańców miast i wsi, na których donośnym głosem rozlega się żądanie pokazania społeczeństwu faktycznych sprawców zaistniałego stanu rzeczy i surowego ukarania wszystkich winowajców.

Źródło: *Wiek XX w źródłach...*

¹ W praktyce wiece zostały zorganizowane z inicjatywy PZPR, która chciała w ten sposób pokazać solidarność robotników z partią.

- a) Napisz, kogo przedstawiciele Koła Poselskiego Znak obarczyli winą za spotęgowanie napięć społecznych w marcu 1968 r. Jakie stanowisko w tej sprawie zajął Władysław Gomułka?

- b) Które stanowisko – posłów z Koła Poselskiego Znak czy I sekretarza KC PZPR – w sposób obiektywny przedstawiało rzeczywiste przyczyny wypadków marcowych? Uzasadnij odpowiedź.

- c) Jak myślisz, dlaczego Władysław Gomułka przeciwstawiał wystąpieniom studenckim wiece poparcia dla władz, które rzekomo robotnicy spontanicznie organizowali?

d) Rozstrzygnij, które z zamieszczonych zdjęć (A czy B) zostało wykonane na wiecu *przeciwko mącicielom porządku społecznego*. Uzasadnij odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Rozstrzygnij, które z poniższych stwierdzeń jest prawdziwe w świetle zamieszczonych zdjęć ukazujących wydarzenia z 1970 r. Uzasadnij odpowiedź.

Źródło A

Czołg na ulicach Gdańska

Źródło B

Płonąca siedziba PZPR w Gdańsku

Źródło C

Ulice Szczecina w grudniu 1970 r.

W grudniu 1970 r. demonstracje robotnicze ograniczały się do zakładów pracy.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Władze komunistyczne użyły siły wobec protestujących robotników Wybrzeża.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

5.3 Dekada Gierka

- Przyporządkuj do działań wymienionych w tabeli ich właściwe skutki oznaczone literami A–D. W każdym wierszu tabeli zaznacz odpowiednią literę.

Działania	Skutki			
	A	B	C	D
Zapowiedź zmiany Konstytucji PRL przez władze.	☐	☐	☐	☐
Wprowadzenie drastycznych podwyżek na mięso.	☐	☐	☐	☐
Protesty robotników na Wybrzeżu w 1970 r.	☐	☐	☐	☐
Represje wobec uczestników wydarzeń czerwcowych.	☐	☐	☐	☐

- A. Objęcie władzy w kraju przez Edwarda Gierka.
- B. Wybuch strajków w Radomiu, Płocku i Ursusie.
- C. Powstanie Komitetu Obrony Robotników.
- D. Protesty Kościoła i sygnatariuszy *Listu 59*.

- Porównaj reakcję władz komunistycznych względem protestujących w grudniu 1970 r. i czerwcu 1976 r.

- ✳ Napisz, jakie przesłanie niosły plakaty widoczne na poniższej fotografii. Jakie postawy obywatelskie promowały?

- Wymień dwa przykłady działalności opozycji demokratycznej w okresie PRL.
 - _____
 - _____

- Podpisz osoby oznaczone cyframi 1 i 2. Następnie napisz, w jakich okolicznościach doszło do spotkania tych dwóch postaci.

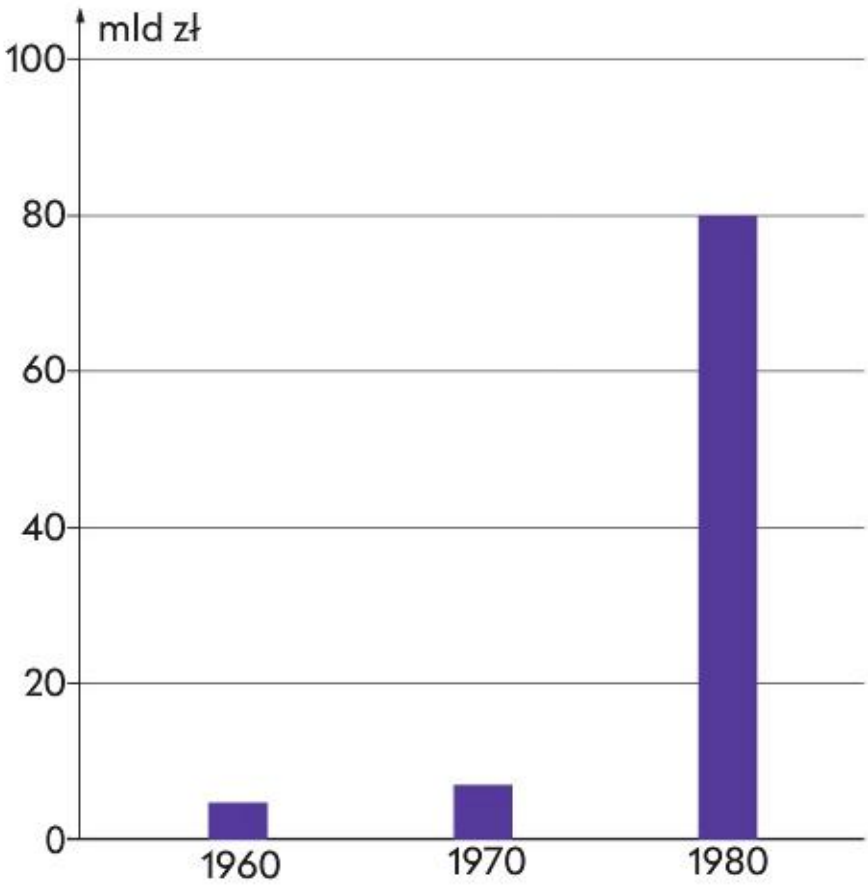

1

2

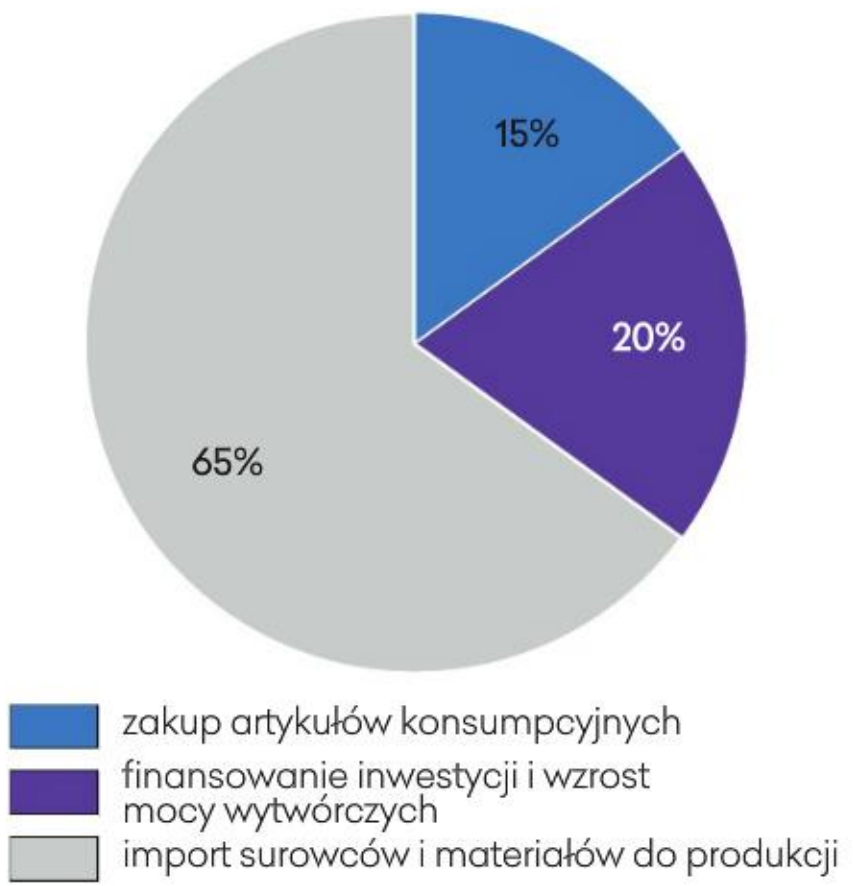
- Wykonaj polecenie na podstawie wykresów.

Źródło A.
 Zadłużenie zagraniczne Polski

Źródło: C. Leszczyńska, dz. cyt.

Źródło B. Wykorzystanie kredytów zagranicznych w latach 70. XX wieku

Źródło: G. Górniewicz, *Dług publiczny. Historia, teraźniejszość, przyczyny i perspektywy*, Bydgoszcz 2012

Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

W latach 1970–1980 zadłużenie Polski utrzymywało się na stabilnym poziomie.	☐ P	☐ F
Ze źródła B wynika, że władze komunistyczne przeznaczyły większość kredytów na rozbudowę potencjału gospodarczego Polski.	☐ P	☐ F

5.4 Sierpień 1980 i Solidarność

- Podpisz postacie oznaczone cyframi 1 i 2. Następnie napisz, jaką rolę odegrały te osoby w czasie strajków sierpniowych w 1980 r.

1

2

- Przyjrzyj się fotografiom i wykonaj polecenie.

Źródło A

Straż robotnicza pod bramą stoczni w 1980 r.

Źródło B

Mieszkańcy Gdańska pod bramą stoczni w 1980 r.

Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Duchowym przewodnikiem strajkujących stoczniovców był papież Jan Paweł II.	☐ P	☐ F
Ze strajkiem w Stoczni Gdańskiej solidaryzowało się wielu mieszkańców Gdańska.	☐ P	☐ F

Wstaw znak ✕ przy stwierdzeniach, które opisują cele Solidarności.

- ☐ Wyłanianie władz w sposób demokratyczny.
- ☐ Wprowadzenie kontroli wypowiedzi.
- ☐ Uzależnienie środków masowego przekazu od władz.
- ☐ Wprowadzenie wolnego rynku.
- ☐ Utworzenie samorządów pracowniczych w fabrykach.
- ☐ Poprawa warunków pracy robotników.
- ☐ Zacieśnienie stosunków z krajami Układu Warszawskiego.
- ☐ Uniezależnienie Polski od Związku Sowieckiego.

Rozwiń skrót NSZZ. Podaj pełną nazwę związku.

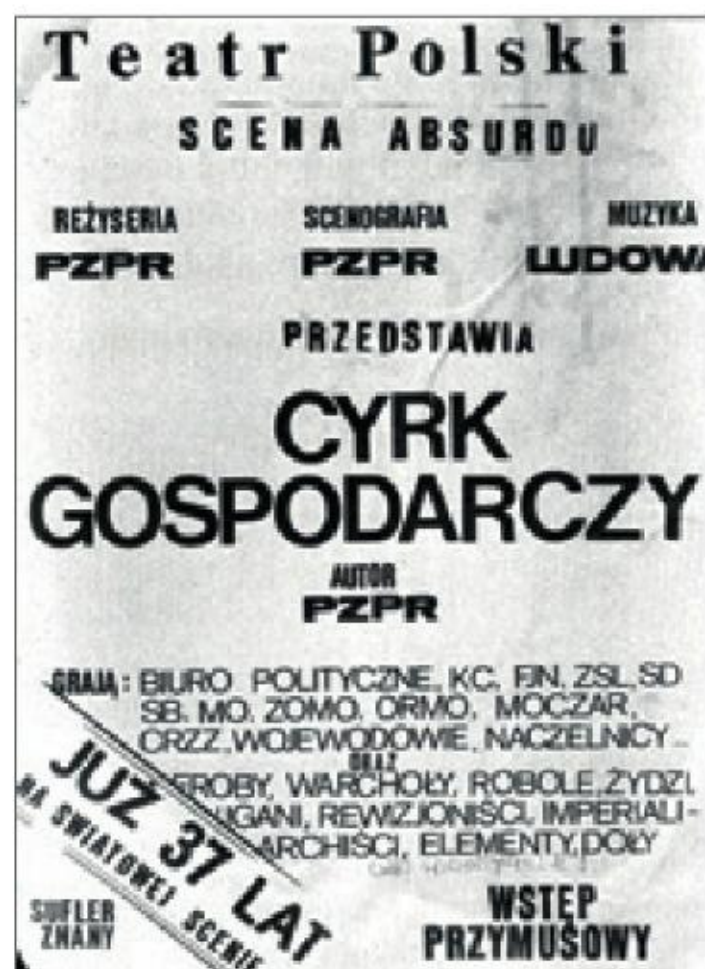
N_____

S_____

Z_____ „S_____”

Z_____

Przyjrzyj się plakatom Solidarności. Rozstrzygnij, czy dotyczą one tego samego problemu. Uzasadnij odpowiedź.

A

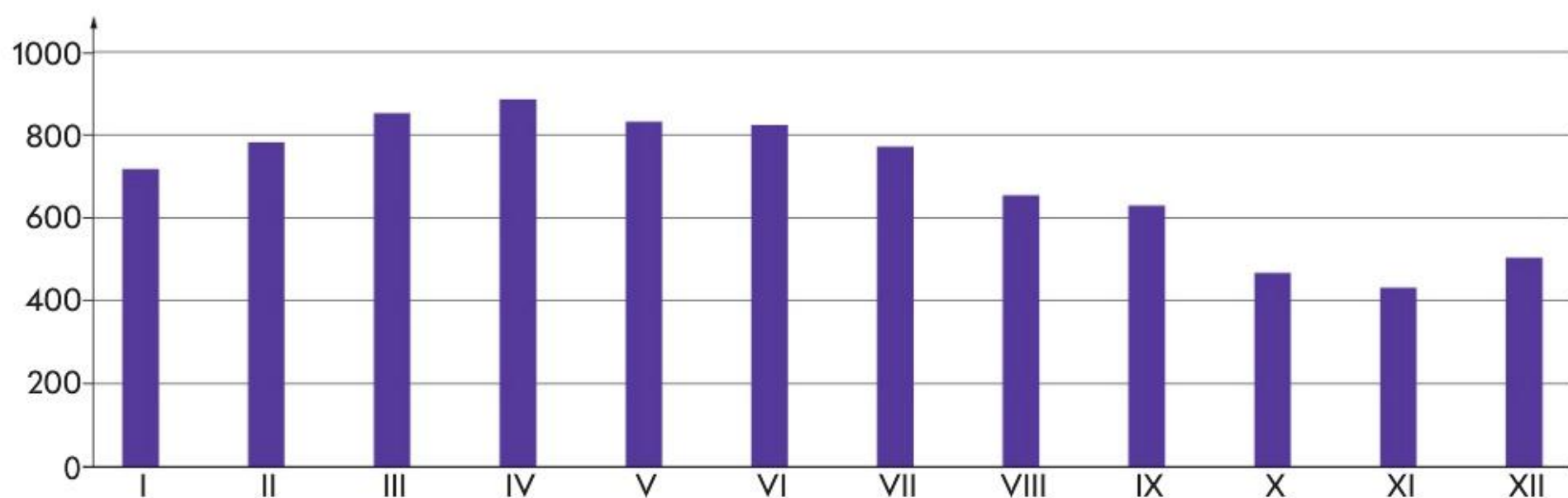
B

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Wykonaj polecenia na podstawie wykresu.

Liczba ingerencji cenzorskich w 1980 roku

Źródło: Leksykon. Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, czyli cenzura, oprac. Ł. Kijek, w: <http://teatrnn.pl>, dostęp: 12.04.2021 r.

- a) Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Z wykresu wynika, że w 1980 r. najwięcej ingerencji cenzorskich odnotowano wiosną.	☐ P	☐ F
Po podpisaniu porozumień sierpniowych nastąpiło ograniczenie cenzury.	☐ P	☐ F

- b) Rozstrzygnij – na podstawie wykresu – czy władze zrealizowały zacytowany poniżej trzeci postulat gdańskiego MKS. Uzasadnij odpowiedź.

3. Przestrzegać zagwarantowanej w Konstytucji PRL wolności słowa, druku, publikacji, a tym samym nie represjonować niezależnych wydawnictw oraz udostępnić środki masowego przekazu dla przedstawicieli wszystkich wyznań.

Źródło: 21 postulatów Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, w: *Historia Polski XX wieku...*

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Odszukaj tekst *Postania do ludzi pracy Europy Wschodniej* i przeczytaj go.

Jak myślisz, w jakim celu je uchwalono?

5.5 Stan wojenny

- Spośród poniższych wydarzeń oznaczonych literami A–D wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i wydarzenie chronologicznie ostatnie. W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą literę.

	A	B	C	D
Wydarzenie chronologicznie pierwsze.	☐	☐	☐	☐
Wydarzenie chronologicznie ostatnie.	☐	☐	☐	☐

- A. Pacyfikacja Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek” przez MO, ZOMO i wojsko.
- B. Objęcie funkcji I sekretarza KC PZPR przez gen. Wojciecha Jaruzelskiego.
- C. Wprowadzenie stanu wojennego i utworzenie WRON.
- D. Zabójstwo księdza Jerzego Popiełuszki przez funkcjonariuszy SB.

- Przeczytaj tekst źródłowy i odpowiedz na pytania.

Trzeba powiedzieć: dość! Trzeba zapobiec, zagrozić drogę konfrontacji, którą zapowiedzieli otwarcie przywódcy Solidarności. [...] Awanturnikom trzeba skrępować ręce, zanim wtrącą Ojczyznę w otchłań bratobójczej walki.

Obywatelki i obywatele!

Wielki jest ciężar odpowiedzialności, jaka spada na mnie w tym dramatycznym momencie polskiej historii. Obowiązkiem moim jest wziąć tę odpowiedzialność – chodzi o przyszłość Polski, o którą moje pokolenie walczyło na wszystkich frontach wojny [...].

Ogłaszam, że w dniu dzisiejszym ukonstytuowała się Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego.

Rada Państwa, w zgodzie z postanowieniami Konstytucji, wprowadziła dziś o północy stan wojenny na obszarze całego kraju.

Źródło: <https://edukacja.ipn.gov.pl>, dostęp: 21.04.2021 r.

- a) Kto jest autorem tego przemówienia?

- b) O czym poinformował mówca w swoim wystąpieniu?

- c) Jak uzasadnił swoją decyzję?

Określ związek przyczynowo-skutkowy między wydarzeniami, o których informują czołówki gazet.

A

B

Wstaw znak **X** przy stwierdzeniach, które opisują skutki stanu wojennego.

- ☐ Wkroczenie wojsk sowieckich do Polski.
- ☐ Internowanie członków Solidarności.
- ☐ Ograniczenie wolności obywatelskich.
- ☐ Delegalizacja NSZZ „Solidarność”.
- ☐ Osłabienie pozycji gen. Jaruzelskiego w PZPR.
- ☐ Śmierć 9 górników w kopalni Wujek.
- ☐ Ogłoszenie amnestii dla więźniów politycznych.
- ☐ Powstanie konspiracyjnych struktur Solidarności.

Wymień przykłady działalności konspiracyjnej opozycji w okresie stanu wojennego.

- ---
- ---
- ---

Rozstrzygnij, które z poniższych zdjęć wykonanych w trakcie pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Polski w 1983 r. nie mogło się pojawić w oficjalnych środkach przekazu w okresie PRL. Uzasadnij odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Przyjrzyj się reprodukcjom znaczków Solidarności Walczącej. Wykonaj polecenia.

a) Wyjaśnij, w jakim celu wyemitowano znaczki.

b) Napisz, jakie wydarzenia zostały na nich upamiętnione.

- 13 grudnia 1981 r. – _____
- 13 czerwca 1985 r. – _____

c) Opisz symbolikę obu znaczków.

5.6 Kultura w czasach PRL

- Wpisz w każdą rubrykę tabeli po trzy imiona i nazwiska wybitnych przedstawicieli kultury w okresie PRL.

Wybitni Polacy będący przedstawicielami			
literatury	malarstwa i rzeźby	muzyki	filmu

- Przeczytaj tekst i wykonaj polecenia.

Filip pracuje jako zaopatrzeniowiec w zakładzie przemysłowym w małej miejscowości pod Krakowem. Jego życie ulega zmianie, gdy kupuje amatorską kamerę filmową. Niespodziewanie otrzymuje od dyrektora fabryki propozycję nakręcenia filmu z okazji 25. rocznicy utworzenia przedsiębiorstwa. Filip otrzymuje nagrodę za swój film i zakłada amatorski klub filmowy. Kręci coraz to nowe filmy. Bezkompromisowo pokazuje w nich otaczającą rzeczywistość. Przychodzi mu za to zapłacić wysoką cenę.

Opracowano na podstawie opisu dystrybutora filmu, <https://www.filmweb.pl>, dostęp: 12.04.2021 r.

- a) Napisz, jaki nurt w polskiej kinematografii reprezentował film, którego fabułę opisano powyżej. Uzasadnij odpowiedź.

- Podaj tytuł filmu, którego fabuła została streszczona powyżej. Zapisz rok produkcji, imię i nazwisko reżysera filmu oraz odtwórcy głównej roli.

Tytuł filmu: Rok produkcji:

Imię i nazwisko reżysera:

Odtwórca głównej roli:

● Przeczytaj fragment sprawozdania o ingerencjach Wojewódzkiego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (w skrócie: WUKP) w Krakowie w 1969 r. Wykonaj polecenia.

Bardzo różnorodny charakter miał zastrzeżenia WUKP w odniesieniu do studenckich programów teatralnych, kabaretowych i imprez. Najważniejsze przytaczamy: [...]

- c) filmy – w czasie Festiwalu Amatorskich Zespołów Filmowych usunięto 5 spośród 55 zgłoszonych do przeglądu filmów:
- *Pół wieku* – dzieje Politechniki Warszawskiej z wyeksponowaniem udziału studentów uczelni w wojnie 1920 r. oraz z obszernymi ujęciami demonstracji studenckich w 1935 r. (analogicznymi do wypadków marcowych);
 - *Miasto, które musi umrzeć* – film o dewastacji Kłodzka, o naszej rzekomej niegospodarności na Ziemiach Zachodnich;
 - *Rondo* – etiuda filmowa ze Sławomirem Mrożkiem w głównej roli (jak wiadomo emigrant polityczny);
 - *Nadziei za 20 złotych* – krytyka sytuacji bytowej robotnika, dla którego jedyną nadzieją jest „Totolotek”;
 - *Ulica* – przebieg i technika rozruchów studenckich we Francji (analogia do naszych wypadków marcowych i ukryte informacje instruktażowe).

Źródło: Archiwum Narodowe w Krakowie, Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Krakowie, sygn. 29/1312/846, <https://ank.gov.pl>, dostęp: 3.04.2021 r.

a) Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Wymienione filmy usunięto z festiwalu z powodu ich niskiej wartości artystycznej.	☐ P	☐ F
Zastrzeżenia do filmu <i>Pół wieku</i> dotyczyły poruszonych w nim niewygodnych dla władz faktów historycznych.	☐ P	☐ F
Zacytowany dokument dowodzi, że w PRL można było prowadzić swobodną dyskusję na temat ważnych problemów społecznych.	☐ P	☐ F
Powodem wykluczenia filmu <i>Ulica</i> z festiwalu była chęć ukrycia przez cenzorów informacji o wypadkach z 1968 r.	☐ P	☐ F

- b) Podaj tytuł filmu, który został wycofany z festiwalu z powodu:
- udziału w nim pisarza, którego dzieła były zakazane w kraju – _____,
 - krytyki władzy za jej nieudolność w gospodarowaniu na ziemiach przyłączonych do Polski w wyniku II wojny światowej – _____.

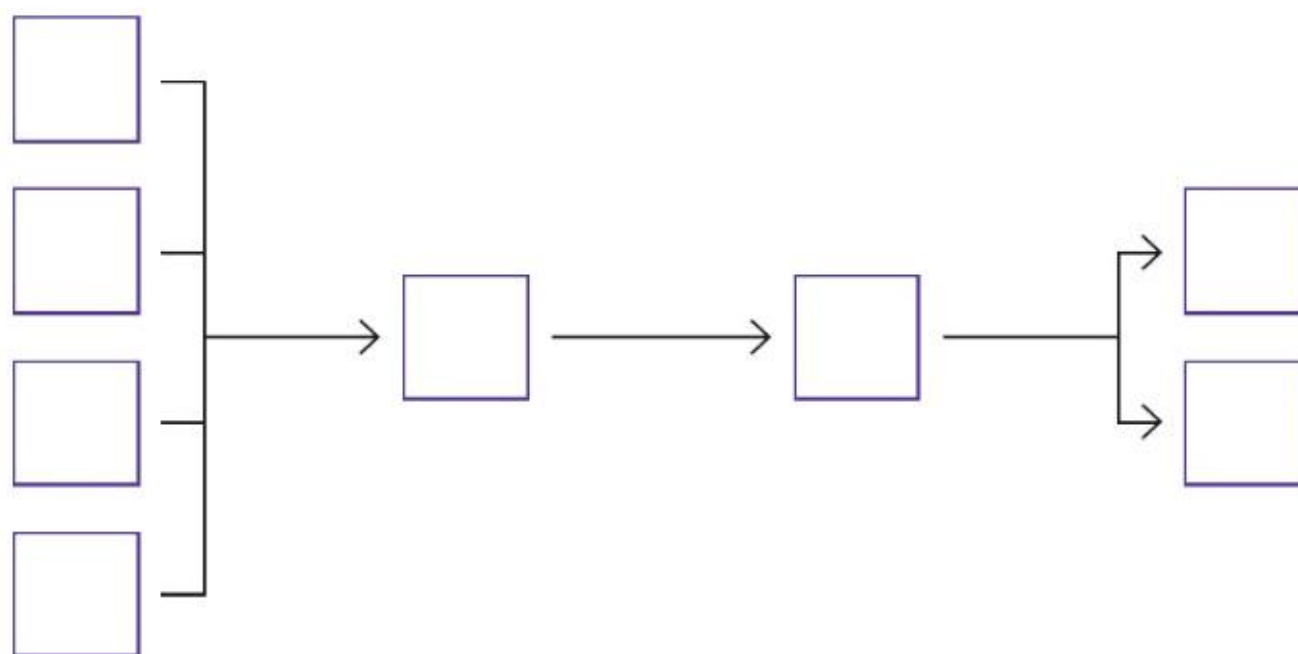
Podsumowanie działu 5

Zaznacz właściwe zakończenia zdań.

- Jedną z oznak odejścia przez Gomułkę od ideałów Października było
 - A. zamknięcie tygodnika „Po Prostu”.
 - B. przeprowadzenie wyborów do sejmu.
 - C. zaprzestanie kolektywizacji rolnictwa.
- Redaktor i wydawca czasopisma „Kultura”, kierownik Instytutu Literackiego w Paryżu – mowa o
 - A. Auguście Zaleskim.
 - B. Jerzym Giedroyciu.
 - C. Jacku Kuroniu.
- Do największych wystąpień robotniczych na Wybrzeżu doszło w latach
 - A. 1968 i 1976.
 - B. 1970 i 1980.
 - C. 1981 i 1984.
- KOR powstał w celu organizowania pomocy robotnikom represjonowanym przez władze
 - A. po wydarzeniach czerwcowych w 1976 r.
 - B. w czasie stanu wojennego w 1981 r.
 - C. po wydarzeniach grudniowych w 1970 r.
- Główna siła opozycyjna wobec rządów komunistycznych w Polsce w latach 80. XX w. to:
 - A. ROPCiO.
 - B. KSS „KOR”.
 - C. NSZZ „Solidarność”.
- Przywódca gdańskiego MKS w 1980 r., I sekretarz KC PZPR w latach 1981–1989, laureat Literackiej Nagrody Nobla w 1980 r. – właściwa kolejność postaci to:
 - A. Tadeusz Mazowiecki, Edward Gierek, Zbigniew Herbert.
 - B. Lech Wałęsa, Wojciech Jaruzelski, Czesław Miłosz.
 - C. Jan Olszewski, Władysław Gomułka, Witold Gombrowicz.
- Wydarzenia, które miały miejsce w latach 80. XX w., w kolejności chronologicznej to:
 - A. utworzenie Solidarności, wprowadzenie stanu wojennego, strajki sierpniowe.
 - B. wprowadzenie stanu wojennego, strajki sierpniowe, utworzenie Solidarności.
 - C. strajki sierpniowe, utworzenie Solidarności, wprowadzenie stanu wojennego.
- Kapelan Solidarności, zamordowany przez funkcjonariuszy SB w 1984 r., to
 - A. Stanisław Pyjas.
 - B. Jerzy Popiełuszko.
 - C. Grzegorz Przemyk.
- W trakcie stanu wojennego najtragiczniejsze wydarzenia rozegrały się w
 - A. Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek” w Katowicach.
 - B. Stoczni Gdańskiej im. Włodzimierza Lenina.
 - C. Zakładach im. Hipolita Cegielskiego w Poznaniu.

6.1 Rozpad Związku Sowieckiego

- Uzupełnij schemat przedstawiający związek przyczynowo-skutkowy. Wpisz litery odpowiadające poszczególnym hasłom we właściwe miejsca.

A. Nieefektywna gospodarka.	E. Korupcja i nadmierna biurokracja.
B. Narastający kryzys wewnętrzny.	F. Urynkowienie gospodarki.
C. Podjęcie reform przez Gorbaczowa.	G. Interwencja w Afganistanie.
D. Demokratyzacja kraju.	H. Duże nakłady na zbrojenia.

- Przyjrzyj się fotografiom wykonanym w czasie transformacji gospodarczej w ZSRS. Rozstrzygnij, która z nich ukazuje skutki wprowadzenia reform wolnorynkowych w tym kraju. Uzasadnij odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: _____

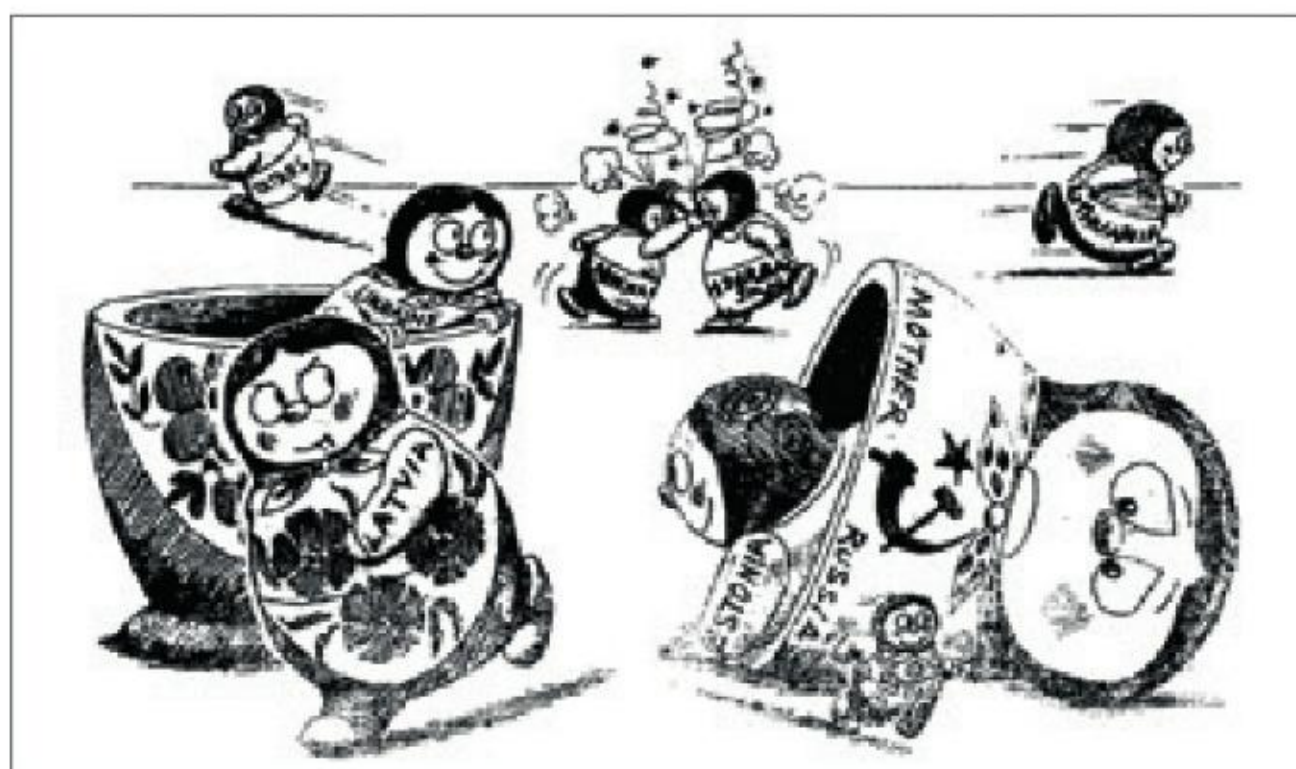
Uzasadnienie: _____

- Scharakteryzuj relacje amerykańsko-sowieckie w czasach rządów Michaiła Gorbaczowa i Ronalda Reagana. Nawiąż do poniższego cytatu. Oceń wpływ tych relacji na sytuację międzynarodową.

Świat zakończył jedną epokę – zimnej wojny, i rozpoczął następną.

Michaił Gorbaczow do Ronalda Reagana podczas spotkania na sowieckim krążowniku u wybrzeży Malty w grudniu 1989 r., cyt. za: J. Tyszkiewicz, E. Czapiewski, *Historia powszechna. Wiek XX*, Warszawa 2012

- Przyjrzyj się ilustracji. Odpowiedz na pytanie i wykonaj polecenia.

- a) Czy karykatura stanowi trafny komentarz do sytuacji, która miała miejsce w Związku Sowieckim w latach 1990 i 1991? Uzasadnij odpowiedź.

- b) Podaj nazwy trzech niepodległych państw, które powstały po rozpadzie Związku Sowieckiego.

- ★ Napisz, jak mogłyby się potoczyć wydarzenia w Związku Sowieckim, gdyby przywódca puczu Gienadij Janajew zdobył władzę.

6.2 Jesień Narodów

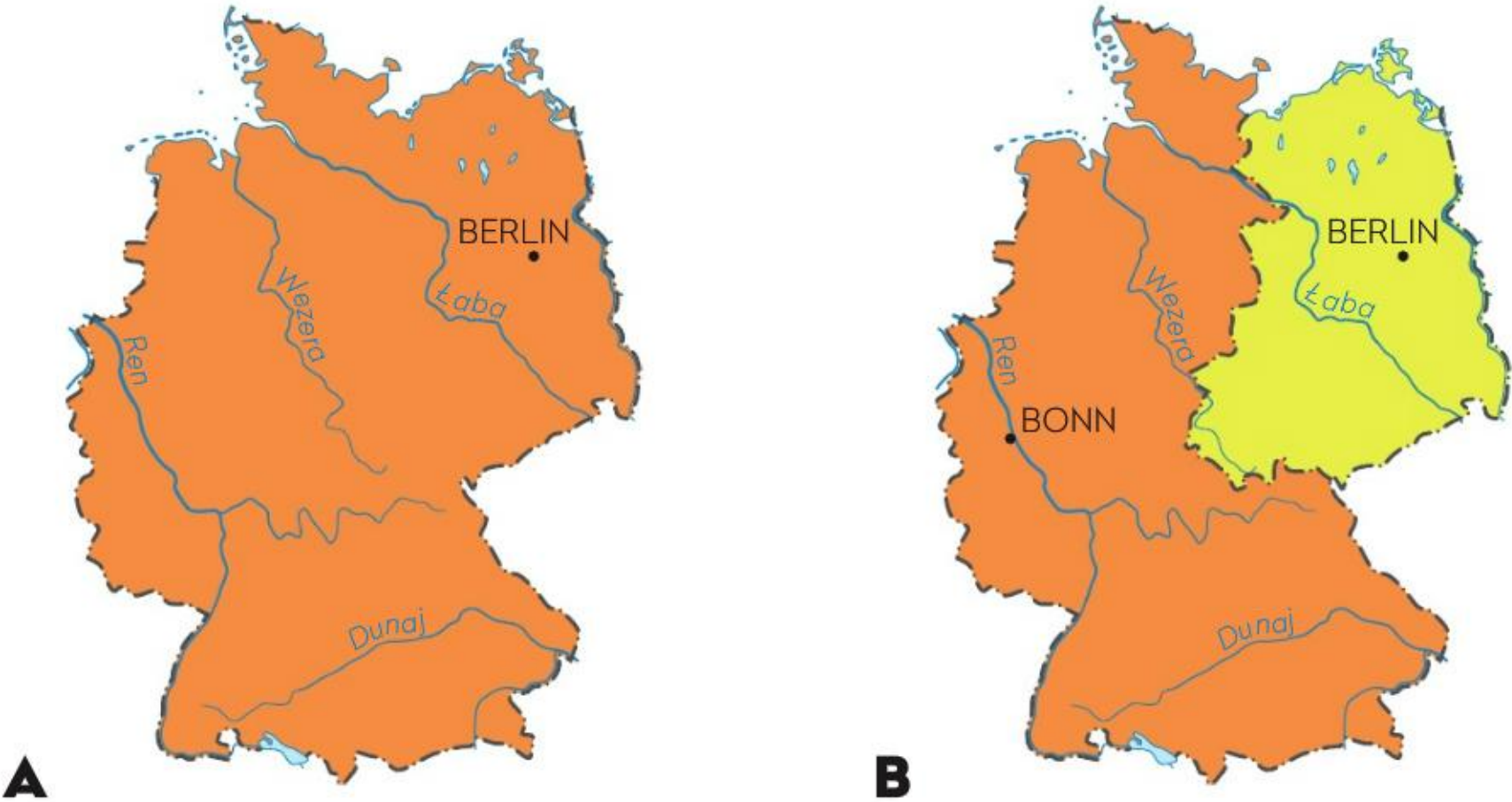
- Przeczytaj tekst źródłowy i zapoznaj się z mapami. Następnie wykonaj polecenie i odpowiedz na pytanie.

Republika Federalna Niemiec, Niemiecka Republika Demokratyczna, Republika Francuska, Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich i Stany Zjednoczone Ameryki [...] uzgodniły co następuje:

Art. 1

(1) Zjednoczone Niemcy będą obejmować terytorium Republiki Federalnej Niemiec, Niemieckiej Republiki Demokratycznej i całego Berlina. [...]

Źródło: Układ mocarstw z państwami niemieckimi [...] podpisany w Moskwie 12 września 1990 r., w: Wiek XX w źródłach...

- a) Rozstrzygnij, na której mapie (A czy B) przedstawiono kolorem pomarańczowym obszar państwa powstałego na mocy postanowień opisanych w tekście układu. Uzasadnij odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

- b) W następstwie jakich wydarzeń doszło do podpisania układu, którego fragment zacytowano powyżej?

Wyjaśnij terminy.

Jesień Narodów – _____

Aksamitna rewolucja – _____

Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Skutkiem przemian demokratycznych na Węgrzech było ustąpienie przywódcy tego kraju Nicolae Ceaușescu.	☐ P	☐ F
Pierwszym kanclerzem zjednoczonych Niemiec był Erich Honecker.	☐ P	☐ F
W 1989 r. Czechosłowacja rozpadła się na Czechy i Słowację.	☐ P	☐ F
Porozumienie z Dayton trwale zakończyło wojny domowe na obszarze Jugosławii.	☐ P	☐ F

Przyporządkuj do wydarzeń wymienionych w tabeli ich właściwe skutki oznaczone literami A–D. W każdym wierszu tabeli zaznacz odpowiednią literę.

Wydarzenia	Skutki			
	A	B	C	D
Odsunięcie komunistów od władzy w NRD.	☐	☐	☐	☐
Aksamitna rewolucja w Czechosłowacji.	☐	☐	☐	☐
Obrady Okrągłego Stołu w Polsce.	☐	☐	☐	☐
Krwawa rewolucja w Rumunii.	☐	☐	☐	☐

- A. Objęcie urzędu prezydenta kraju przez Václava Havla.
- B. Zjednoczenie obu państw niemieckich.
- C. Upadek krwawego reżimu Nicolae Ceaușescu.
- D. Przeprowadzenie częściowo wolnych wyborów do sejmu.

Przeczytaj tekst źródłowy. Odpowiedz na pytanie i wykonaj polecenie.

Bez papieża-Polaka nie byłoby rewolucji solidarnościowej w 1980 r. Bez Solidarności nie byłoby dramatycznej zmiany sowieckiej polityki wobec Europy Wschodniej za rządów Gorbaczowa. Bez tej zmiany nie byłoby żadnych aksamitnych rewolucji w 1989 r.

Źródło: T.G. Ash¹, *The First World Leader*, „The Guardian”, 3 IV 2005,
cyt. za: <https://pl.wikiquote.org>, dostęp: 19.04.2021 r.

¹ Timothy Garton Ash – brytyjski historyk. Zajmuje się powojenną historią Europy.

Czy zgadzasz się z przytoczoną opinią? Przedstaw swoje stanowisko i sformułuj dwa popierające je argumenty oparte na konkretnej wiedzy historycznej.

Wymień dwie przyczyny wojny domowej w Jugosławii.

- ---
- ---

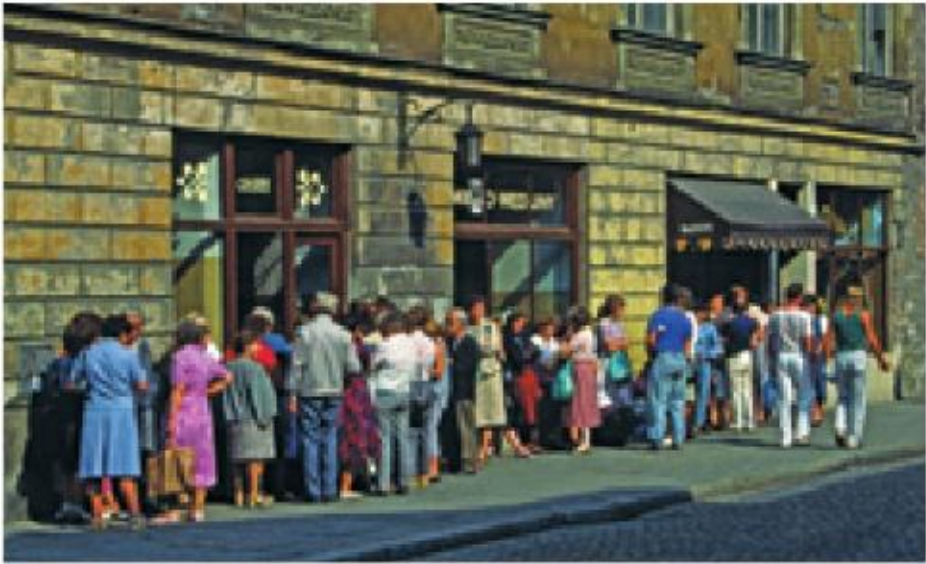

Oceń zmiany, jakie zaszły w krajach bloku wschodniego w czasie Jesieni Narodów. Czy były to, twoim zdaniem, zmiany pozytywne, czy negatywne? A może trudno je jednoznacznie ocenić? Uzasadnij odpowiedź. Odwołaj się do konkretnej wiedzy historycznej.

6.3 Okrągły Stół

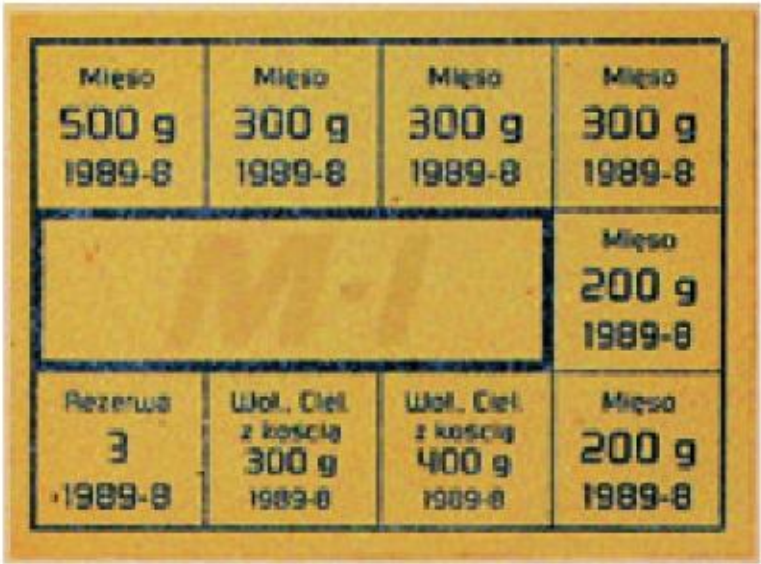
- Przyjrzyj się fotografiom przedstawiającym realia życia codziennego w Polsce w latach 80. XX w. Wykonaj polecenie na ich podstawie.

Źródło A

Kolejka przed krakowskim sklepem mięsnym

Źródło B

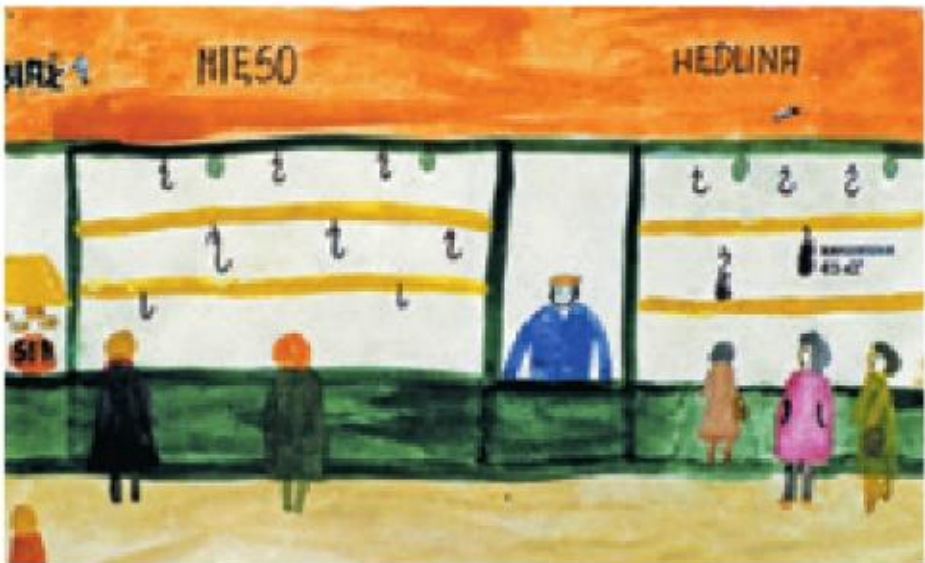
Kartka żywnościowa przysługująca pracownikom umysłowym

Źródło C

Sklep mięsny w Warszawie

Źródło D

Rysunek ucznia szkoły podstawowej

Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

W warunkach gospodarki centralnie planowanej władze nie potrafiły zaspokoić podstawowych potrzeb żywnościowych Polaków.	☐ P	☐ F
Oznaką kryzysu gospodarczego w Polsce był deficyt towarów w sklepach.	☐ P	☐ F
Kartki uprawniały do zakupu określonej ilości towarów, np. mięsa.	☐ P	☐ F
Posiadanie kartki żywnościowej gwarantowało zakup danego towaru.	☐ P	☐ F

● Wymień trzy najważniejsze, twoim zdaniem, postanowienia Okrągłego Stołu.

- _____
- _____
- _____

★ Przyjrzyj się ilustracjom i wykonaj polecenie.

Rysunek autorstwa francuskiego rysownika Plantu przedstawiający Leonida Breżniewa, Wojciecha Jaruzelskiego i Lecha Wałęsę

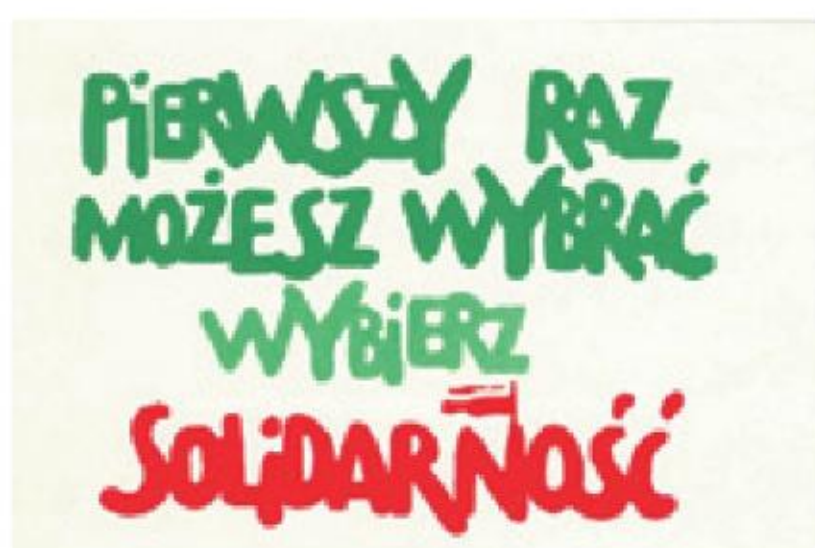
Rysunek z francuskiego dziennika „Le Monde” [czyt. le mąd] autorstwa wenezuelskiego rysownika Pancho [czyt. pańczo]

Rozstrzygnij, który rysunek (A czy B) stanowi właściwy komentarz do wydarzeń rozgrywających się w Polsce wiosną 1989 r. Uzasadnij odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

● Przyjrzyj się ulotce Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”. Jakie znaczenie przypisywała Solidarność wyborom z 4 czerwca 1989 r.?

Wyjaśnij, dlaczego wybory z 4 czerwca 1989 r. nazywane są wyborami kontraktowymi.

Zaprojektuj ulotkę wyborczą Solidarności w 1989 r.

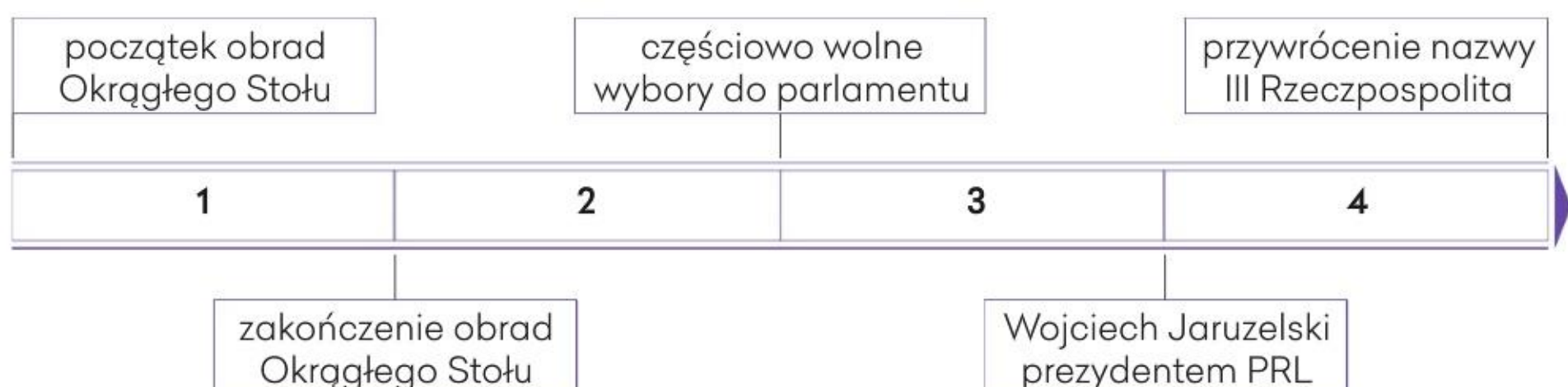
Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj polecenie.

Obywatel
Tadeusz Mazowiecki

Uprzejmie informuję, że Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na podstawie art. 37 ust. 1 Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, uchwałą z dnia 24 sierpnia 1989 r. powołał Obywatela na stanowisko Prezesa Rady Ministrów.

Marszałek Sejmu
Mikołaj Kozakiewicz

Źródło: <https://pl.wikipedia.org>, dostęp: 5.05.2021 r.

Zaznacz właściwe zakończenie zdania.

Tekst powstał w okresie oznaczonym na taśmie chronologicznej numerem

☐

A. 1.

☐

B. 2.

☐

C. 3.

☐

D. 4.

Przeczytaj tekst źródłowy. Wykonaj polecenia i odpowiedz na pytanie.

Antoni Dudek¹: Okrągły Stół i rząd Mazowieckiego to ewolucja, wynik wyborów [4 czerwca 1989 r.] i przyjęcie planu Balcerowicza to rewolucja. Przy innym wyniku wyborów moglibyśmy mieć do czynienia z innym kształtem wydarzeń, jakąś ewolucyjną liberalizacją ustroju [PRL], a generał Jaruzelski rządziłby kilka lat. Po 4 czerwca 1989 r. mamy do czynienia z nową jakością. To pierwsza data III Rzeczypospolitej. [...]

Andrzej Paczkowski²: [...] Okrągły Stół zainicjował pewien bieg wydarzeń. Komuniści żadnych zmian ustrojowych nie chcieli, zamierzali w pewnym zakresie dopuścić opozycję do sfery władzy, ale jej nie oddawać. Byli przekonani, że wyborów nie przegrają. Sądzieli, że to, co sobie zapewnili przy Okrągłym Stole, przyniesie im korzyści i będzie z korzyścią dla kraju. [...] Okrągły Stół jest ostatnim ważnym wydarzeniem w dziejach PRL, a wydarzeniem założycielskim III RP są wybory z 4 czerwca. A może dzień 5 czerwca, kiedy okazało się, że PZPR zaakceptowała wyniki?

Źródło: A. Brzeziecki, dz. cyt.

¹ Antoni Dudek – politolog i historyk, członek Rady Instytutu Pamięci Narodowej (2010–2016), profesor zwyczajny Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

² Andrzej Paczkowski – historyk, w okresie PRL działacz opozycyjny, w 1990 r. rozpoczął pracę w Instytucie Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk. W 1991 r. otrzymał stopień naukowy profesora. Był członkiem Kolegium IPN (1999–2011) i przewodniczącym Rady IPN (2011–2016).

a) Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1. lub 2.

Autorzy wypowiedzi – prof. Antoni Dudek i prof. Andrzej Paczkowski – za początek III Rzeczypospolitej uznali

A. ☐ porozumienie
zawarte przy
Okrągłym
Stole,

B. ☐ zwycięstwo
Solidarności
w wyborach
czerwcowych,

ponieważ

1. ☐ unaoczniało ono komunistom,
że demokratyczna opozycja
cieszy się olbrzymim poparciem
społecznym.

2. ☐ dowodziło ono, że komuniści
z PZPR są gotowi oddać władzę
demokratycznej opozycji.

b) Jaka data, według ciebie, powinna być uznawana za początek III Rzeczypospolitej? Uzasadnij swój wybór.

6.4 Trzecia niepodległość

- Przyjrzyj się zdjęciom i wykonaj polecenia.

a) Zapisz imiona i nazwiska prezydentów Polski widocznych na fotografiach.

A
Prezydent _____

B
Prezydent _____

C
Prezydent _____

z małżonką Danutą

z małżonką Jolantą

b) Rozstrzygnij, na którym ze zdjęć (A, B czy C) znajduje się osoba, która wypowiedziała w czasie uroczystości zaprzysiężenia prezydenta zacytowane poniżej słowa. Uzasadnij odpowiedź.

Stoję przed Wami jako pierwszy prezydent Polski wybrany bezpośrednio przez cały naród. Z tą chwilą zaczyna się uroczyste III Rzeczpospolita Polska. [...] Opatrzność dała nam przywilej pokojowego wypełnienia testamentu minionych pokoleń.

Źródło: <http://archiwaprzelomu.senat.gov.pl>, dostęp: 20.04.2021 r.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

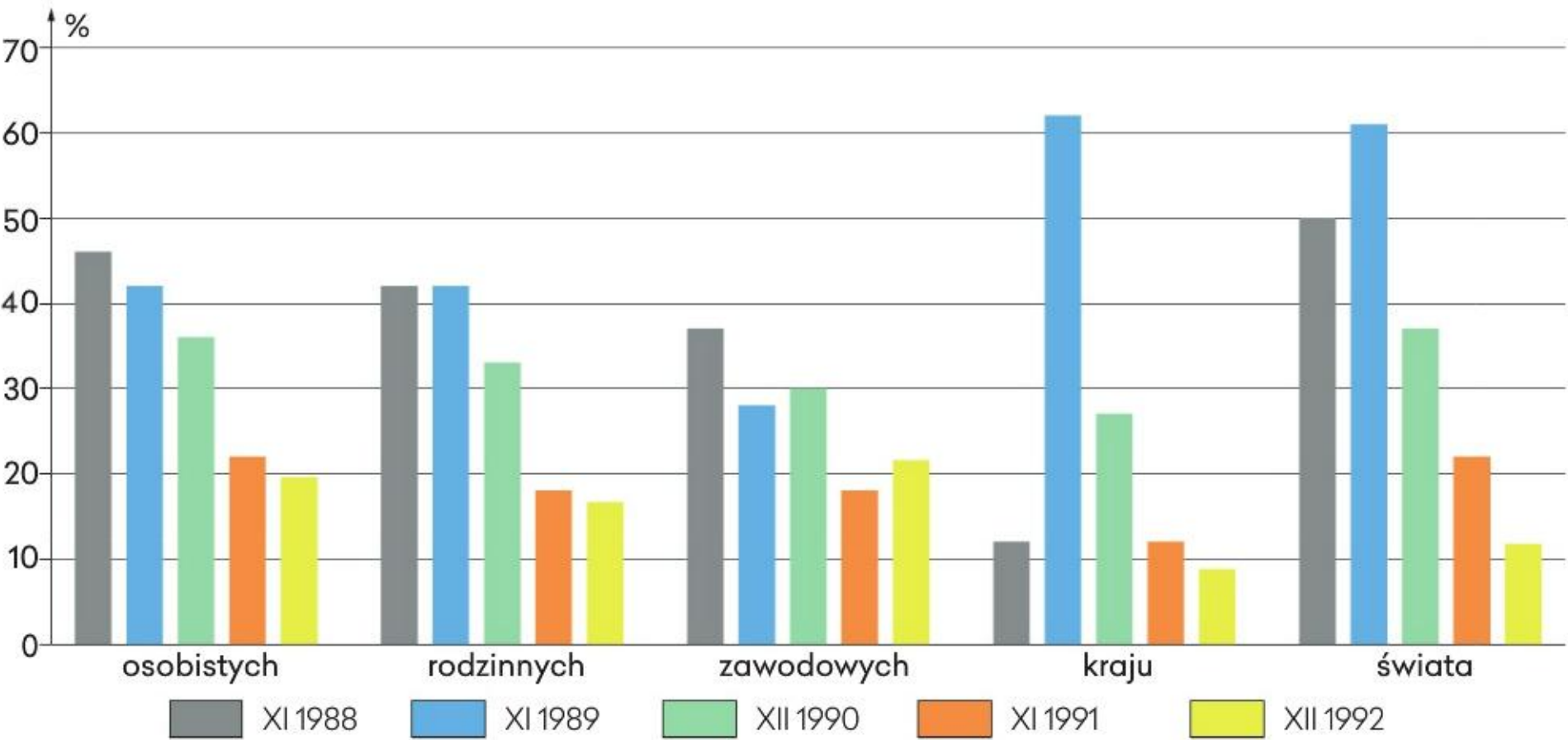
- Wymień po jednym przykładzie działania, które minister Leszek Balcerowicz podjął w celu:

- zwiększenia wpływów do budżetu państwa – _____

- ograniczenia wydatków państwa – _____

Wykonaj polecenia i odpowiedz na pytanie na podstawie wykresu.

Pozytywne oceny mijającego roku dotyczące spraw

Źródło: CBOS, *Jaki był rok 1992, jaki będzie rok 1993?* Komunikat z badań, Warszawa, grudzień 1992 r., <https://www.cbos.pl>, dostęp: 21.04.2021 r.

a) Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

W latach 1990–1992 Polacy byli większymi optymistami w ocenach swojego życia osobistego niż spraw krajowych.	☐ P	☐ F
W pierwszych latach III Rzeczypospolitej wzrósł odsetek pozytywnych opinii na temat otaczającej rzeczywistości.	☐ P	☐ F
Rok 1992 oceniano lepiej w wymiarach spraw zawodowych, osobistych i rodzinnych niż w aspekcie spraw kraju i świata.	☐ P	☐ F

b) Przeanalizuj oceny dotyczące spraw krajowych w latach 1989–1992. Jakie zmiany zaobserwowałeś/zaobserwowałaś w omawianym okresie?

c) Podaj przyczyny zmian wypisanych w podpunkcie b).

Dlaczego kwestia lustracji i dekomunizacji budziła i budzi tyle kontrowersji w III Rzeczypospolitej? Uzasadnij odpowiedź.

Rozstrzygnij, czy poniższe stwierdzenia są prawdziwe. Uzasadnij odpowiedź. Odwołaj się do zamieszczonych fotografii oraz wiedzy własnej.

W III RP istniał pluralizm polityczny.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Po 1989 r. Polacy mogli swobodnie wyrażać swoje poglądy.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

6.5 Między Wschodem a Zachodem

- Uporządkuj wydarzenia w kolejności chronologicznej. Wpisz cyfry od 1 do 5 we właściwe kratki.

- ☐ Przystąpienie naszego państwa do strefy Schengen.
- ☐ Wycofanie wojsk rosyjskich z terytorium Polski.
- ☐ Akcesja Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej.
- ☐ Rozwiązanie RWPG i Układu Warszawskiego.
- ☐ Przystąpienie Polski do Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego.

- Przeczytaj tekst źródłowy i odpowiedz na pytania.

Przemówienie Jana Pawła II w polskim parlamencie 11 czerwca 1999 roku

Wydarzenia w Polsce sprzed dziesięciu lat stworzyły historyczną szansę, by kontynent europejski, porzuciwszy ostatecznie ideologiczne bariery, odnalazł drogę ku jedności. Mówiłem o tym wielokrotnie, rozwijając metaforę „dwóch płuc”, którymi winna oddychać Europa, zespalając w sobie tradycje Wschodu i Zachodu. Zamiast jednak oczekiwanej wspólnoty ducha dostrzegamy nowe podziały i konflikty. Sytuacja ta niesie dla polityków, dla ludzi nauki i kultury i dla wszystkich chrześcijan pilną potrzebę nowych działań służących integracji Europy.

Źródło: <https://opoka.org.pl>, dostęp: 22.04.2021 r.

- a) Do jakiego wydarzenia historycznego Jan Paweł II nawiązał na początku zacytowanego fragmentu przemówienia?

- b) Jak rozumiesz metaforę Europy oddychającej dwoma płucami?

- c) Czy wizja papieża-Polaka doczekała się realizacji? Kiedy to nastąpiło?

- Jakie kwestie utrudniały nawiązanie przyjaznych relacji polsko-rosyjskich po 1989 r.? Wymień dwie.

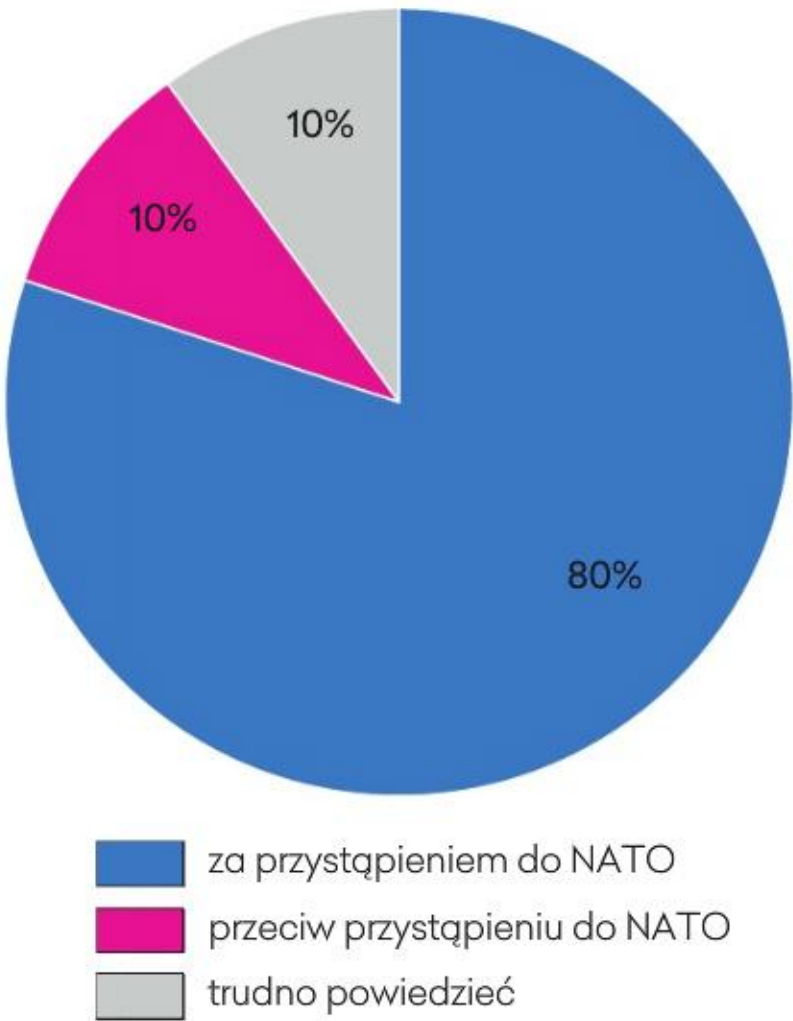
- ---

- ---

Czy poglądy społeczeństwa na temat przystąpienia Polski do NATO były zbieżne z działaniami polskich władz po 1989 r.? Odpowiedz na podstawie poniższego wykresu prezentującego badanie opinii publicznej w sprawie członkostwa Polski w NATO w 1997 r.

Gdyby w Polsce odbywało się referendum w sprawie przystąpienia Polski do NATO, to czy głosowałaby/głosowałby Pani/Pan:

Źródło: CBOS, *Polacy wobec NATO. Komunikat z badań*, Warszawa, lipiec 1997 r., <https://www.cbos.pl>, dostęp: 22.04.2021 r.

Wyjaśnij, jak zmieniła się sytuacja międzynarodowa Polski po 1989 r. Czy, twoim zdaniem, uległa poprawie w porównaniu z okresem PRL, czy nie? Uzasadnij odpowiedź.

Podsumowanie działu 6

Zaznacz właściwe zakończenia zdań.

- Jedną z przyczyn rozpadu ZSRS w 1991 r. było
 - A. wycofanie się Sowietów z wyścigu zbrojeń.
 - B. dążenie republik związkowych do niepodległości.
 - C. opuszczenie Afganistanu przez sowieckie wojska.
- Sowiecki polityk, inicjator pierestrojki, pierwszy i ostatni prezydent ZSRS – mowa o
 - A. Borysie Jelcynie.
 - B. Michaiile Gorbaczowie.
 - C. Władimirze Putinie.
- Aksamitną rewolucją nazywa się demokratyczne przemiany w
 - A. Czechosłowacji.
 - B. Rumunii.
 - C. Niemczech.
- Zjednoczenie Niemiec nastąpiło w roku
 - A. 1989.
 - B. 1990.
 - C. 1991.
- Pierwszym prezydentem Polski wybranym w demokratycznych wyborach powszechnych był
 - A. Wojciech Jaruzelski.
 - B. Tadeusz Mazowiecki.
 - C. Lech Wałęsa.
- W powojennej Polsce pierwsze całkowicie wolne wybory parlamentarne odbyły się w roku
 - A. 1989.
 - B. 1990.
 - C. 1991.
- Dzięki członkostwu Polski w NATO zacieśnił się sojusz naszego kraju z
 - A. Rosją.
 - B. Stanami Zjednoczonymi.
 - C. Chinami.
- Wydarzenia, które miały miejsce w latach 80. XX w., w kolejności chronologicznej to:
 - A. powołanie Mazowieckiego na premiera, wybory czerwcowe, obrady Okrągłego Stołu.
 - B. wybory czerwcowe, powołanie Mazowieckiego na premiera, obrady Okrągłego Stołu.
 - C. obrady Okrągłego Stołu, wybory czerwcowe, powołanie Mazowieckiego na premiera.
- Organizacja, do której Polska nie należy, to
 - A. Rada Europy.
 - B. Wspólnota Niepodległych Państw.
 - C. Organizacja Narodów Zjednoczonych.

Grupa MAC S.A.
ul. Witosa 76
25-561 Kielce

www.mac.pl

ISBN 978-83-8108-723-0

indeks 881438